MULDER, G.P., Van Terwisga tot Willinge Prins. Een Ooststellingwerfs familiebezit door de eeuwen heen.

fotocopie van et deur Mulder uuttikte ex.

Collectie G.P.Mulder

VAN TERWISGA TOT WILLINGE PRINS

Een Ooststellingwerfs Familiebezit door de Eeuwen heen

door

Gerke B.Mulder.

Inhoud:

Voorbericht.
Hoofdstuk I: De Oorsprong blz.1-
Hoofdstuk II:De Familie Van Terwisga blz. -
Hoofdstuk III:Het Erfgoed der Terwisga's blz. -
HOOFDSTUK IV:De Toestand in 1698 blz. -
Hoofdstuk V:De Ontwikkeling tot ca.1730 blz. -
Hoofdstuk VI:De Ontwikkeling na 1728 blz. -
Hoofdstuk VII: De Ontwikkeling na 1753
tot Willinge Prins blz. -
Hoofdstuk VIII:Enkele Genealogische
Fragmenten blz. -

A: TERWISGA
B: BARELS
C: HUBBELINK
D: FRANKENA
E: VAN HELOMA
F: KETEL
G: Mezeroy
H: WILLINGE
I: VAN LOON
J: LUNSINGH

Als de beide kaarten kunnen worden opgevraagd, kunnen de andere figuren aanvullend vervallen. PK

VOORBERICHT.

De geschiedenis van het oude "land" Stellingwerf vóór de aansluiting bij Friesland omstreeks 1500 is - ondanks het door (nu) Dr.T.H.Oosterwijk in 1952 gepubliceerde werk De Vrije Natie der Stellingwerven - een nog bijna niet door historici aangeraakt onderwerp gebleven.Wat er op dat gebied i gedaan,komt grotendeels voor rekening van enkele sociografe die bij hun studies ook enige aandacht schonken aan de histo rie,maar voor wie dit aspect uit de aard der zaak slechts e noodzakelijke bijkomstigheid was - met alle gevolgen van dien Wij noemen in dit verband o.a. Dr.B.Oosten: Een Veenpolderbe volking (Diss.Amsterd.,1947),het werk van (nu) Dr.J.J.Spahr van der Hoek,in diverse tijdschriftartikelen en in zijn bijdra ge tot Studia Frisica,In Memoriam Prof.Dr.K.Fokkema,getitel By de Kûnder Om (Fryske Akademy Nr.332;1969),en Dr.K.Bouwer Cultuurlandschapsvormen aan de Westzijde van het Drents Plateau (Diss.Gron.,1970).Hieraan moet nog toegevoegd worden h in 1972 verschenen boek over Oldeberkoop (met de gelijknamig titel),onder redactie van K.Bosje en Dr.J.J.Spahr van der Hoek,uitgegeven als jubileumsgeschenk aan zijn leden door de Coöp.Voorschot- en Spaarbank te Oldeberkoop,ter gelegenheid van het 70-jarig bestaan dezer instelling,en als Nr.411 ond de titel Oldeberkoop opgenomen in de uitgaven van de Fryske Akademy,in de Wâldrige als Nr.18,in de Rige Doarpsskiednissen als Nr.4.

Vooral de verschijning van dit laatstgenoemde werk,en mee in het bijzonder Hoofdstuk III daarvan,dat handelt over het Grondbezit in Oldeberkoop,heeft ons ertoe gebracht uitvoering te geven aan een reeds lang gekoesterd plan,om een zo volledig mogelijk overzicht samen te stellen van hetgeen er zoal bekend is geworden omtrent de familie Van Terwisga in Ooststellingwerf,en wat er in de loop der eeuwen na 1500 is gebeurd met hun oude familiebezit in die gemeente.Aangezien de meeste van die bezittingen omstreeks 1600 geconcentreerd waren in en om Oldeberkoop,zal het onderhavige werk op veel punten aanvullingen geven en,waar nodig,ook correcties,leveren op het voornoemde werk.

In een tweetal opstellen in De Nieuwe Ooststellingwerver (17-6-1971 en 6-7-1972),alsmede in publikaties in Driemaandelijkse Bladen,officiëel orgaan van het Nedersaksisch Instituut van de Rijks Universiteit van Groningen (1972/1,blz.23-38; 1972/4,blz.186),~~hebben wij~~ reeds enkele mededelingen gedaan,doch er bleven nog te veel onbeantwoorde vragen over, en veel kon slechts veronderstellenderwijs worden geschreven Wij hebben derhalve onze onderzoekingen voortgezet en getracht zoveel mogelijk van die problemen op te lossen.Het resultaat van dat werk ligt thans vóór U.Wij menen wel goeddeels geslaagd te zijn,ook al blijven er toch nog wel enkele kwesties om een oplossing vragen.

Doordat het bovenvermelde boek over Oldeberkoop op vele punten onvolledig en hier en daar onnauwkeurig is in historisch opzicht,leek het ons gewenst het resultaat thans te

waarin wij o.a. uitvoerig hebben behandeld de ontwikkeling van het Grootgrondbezit in Ooststellingwerf in de 17de en 18de eeuw,hebben wij ook over het bezit van de familie Terwisga

publiceren,in de hoop,dat er in ons werk voldoende stof aan wezig is,om er bij het schrijven van een volledige geschieden van Stellingwerf gebruik van te kunnen maken.

Bij de voorbereidingen voor dit werk en bij onze onderzoek gen mochten wij van zeer velen medewerking en hulp ontvangen waarvoor wij hier onze welgemeende dank uitspreken.Het is on doenlijk hen allen hier bij name te noemen,doch enkelen mogen niet onvermeld blijven.In de allereerste plaats gaat onze gr te dankbaarheid uit naar de wetenschappelijke staf van het N dersaksisch Instituut der Rijks Universiteit te Groningen,me name de heren Drs.R.A.Ebeling en G.W.Nanninga,zonder wier hulp het ons nooit zou zijn gelukt de nodige gegevens te ver zamelen.Ook het persklaar maken van ons manuscript is voorn melijk hun werk geweest.Veel belangrijke gegevens op genealo-gisch gebied mochten wij verder ontvangen van de heren A.de Vries te Dronrijp en Ir.G.L.Meesters te Utrecht voor de fami lies Van Terwisga en Frankena, en Mr.B.van Haersma Buma te Sneek voor de familie Van Helom

[illegible]

[illegible].

[illegible]

Het uitgeven van een werk als het onderhavige is uiteraard een kostbare zaak,en het is ons dan ook een behoefte hiert onze grote erkentelijkheid te betuigen jegens een aantal leden van de families Van Terwisga en Willinge Prins voor hun daadwerkelijke steun.Onze bijzondere dank gaat daarbij ui naar de heer en mevrouw A.van Terwisga-Bouma te Diepenveen die het resultaat van hun jarenlange arbeid aan de genealo gie van hun familie tot onze beschikking stelden,en naar d heer en mevrouw P.H.van Terwisga te Doetinchem.
Moge het resultaat van ons werk hun hoge verwachtingen niet al te zeer beschamen.

Naarden, december 1973 Gerke Mulder

Hoofdstuk I.

DE OORSPRONG.

Wanneer omstreeks 1550 de naam Terwische [1] voor het eerst in de geschreven geschiedenis opduikt als die van eer vooraanstaand geslacht van grondbezitters en regenten [2], maakt Stellingwerf reeds zo'n 50 jaar deel uit van Friesla terwijl het daarvóór reeds meer dan 3 eeuwen een min of meer zelfstandig bestaan heeft gevoerd.Men mag immers de afschei ding van dit gebied tussen Kuinder en Linde van Drente,d.w. van de heerschappij van de bisschoppen van Utrecht,met Gosse wel omstreeks het midden van de 13de eeuw plaatsen.[3] Er is over de geschiedenis dezer eeuwen helaas slechts weinig met zekerheid bekend,zodat wij hier zullen volstaan met te verwijzen naar het - thans wel enigszins verouderde - werk van (nu) Dr.T.H.Oosterwijk [4].Op welk een bedenkelijk laag peil d studie van de Stellingwerfse geschiedenis staat,wordt het best geïllustreerd door hetgeen over dit onderwerp in de En cyclopedie van Friesland [5] aan de belangstellende lezer wordt geboden.

Bij alle onzekerheden over het onderwerp zijn er toch ook wel enige zekerheden,en één daarvan is het feit,dat het oud Stellingwerf geen eigen adel heeft gekend en dat er op haar gebied ook nooit steden zijn ontstaan.De enkele adellijke fam lies,die wij er later toch tegenkomen,zoals b.v. de families Lycklama à Nijeholt en Van Heloma,komen alle van buiten af.

Van de bestuursvorm van het oude,onafhankelijke Stellingwerf kan slechts in algemene termen iets gezegd worden.Hoe één en ander precies in elkaar zat,blijft een vraag,die men alleen met gissingen en vermoedens kan beantwoorden.Dat het land Stellingen heeft gekend - waarschijnlijk een drietal voo het gehele land - die uit en door de boerenbevolking,de z.g g e m e e n e m e e n t e ,werden gekozen,en die gezamenlijk bestuur en rechtspraak uitoefenden,mag men,gezien de naam voor het land,wel als vaststaand aannemen.Daarbij moet men echter wel bedenken,dat met de inlijving bij Friesland, ook deze Stellingen verdwenen,om plaats te maken voor de

---

1) De naam wordt verschillend geschreven,ook door leden van de familie zelf.De historisch juiste spelling van het toponiem moet echter zijn Terwische (O.S.wisca = weide).Onder i vloed van het Nederlands en het Fries kwamen de spellingen Terwis(s)cha en Terwisga in gebruik,terwijl incidenteel ook werd geschreven Ter Wisga of Ter Wysgha,waarschijnlijk naar analogie met namen zoals Ter Idzerd e.d.Aangezien de meeste bronnen de spelling Terwisga hebben,en ook nu nog levende n komelingen der familie hun naam zó schrijven,zullen wij voor personen deze spelling gebruiken.Voor het toponiem zullen w ons echter houden aan de Stellingwerfse vorm Terwische.

2) Zie o.a. bij Suffridus Petri.

3) I.H.Gosses: Organisatie van Bestuur en Rechtspraak in de Landschap Drenthe (1941),stelde dit op ca.1250.

4) T.H.Oosterwijk: De Vrije Natie der Stellingwerven (Assen, 1952)

5) Encyclopedie van Friesland;Elsevier 1958;blz.506/507,604 605 en 686/688.

Friese grietmannen.De titel Stelling,die wij nog tot ver in 18de eeuw overal in de Stellingwerven tegenkomen [6] ,betekende niet veel meer dan Dorprechter.

De afwezigheid van instellingen zoals de adel,betekende dat groot-grondbezit,zoals wij dat elders vinden,en dat late ook in Stellingwerf voorkomt,een onbekend verschijnsel was.I bevolking leefde in kleine,zeer gesloten agrarische gemeenschappen,waarin de leden,de boeren,de meeste gronden,vooral de hooi- en weidelanden,maar ook de woeste heidevelden en de venen,gemeenschappelijk bezaten,en waar alleen in en rond de bevolkingscentra de boeren hun eigen bedrijf hadden,en op die plaatsen,waar essen waren,ook ieder hun eigen akkers bo land.Omtrent de tijd,waarin deze centra werden gesticht,bestaat maar weinig zekerheid,al kan hier en daar uit de resu taten van oudheidkundig en bodemonderzoek wel worden opgemaakt,dat de essen bij sommige dorpen zo omstreeks de 11de eeuw zijn aangelegd,d.w.z. dat toen met de aanleg een begin werd gemaakt.En deze essen waren ongetwijfeld de eerste in cultuur gebrachte gronden [7].

Wij zouden misschien enig meer houvast hebben,als wij meer wisten omtrent de stichtingstijd der Stellingwerfse parochie Maar die is slechts van enkele bekend,o.a. van Holtpade,dat in 1204 als "Holenpathe juxta Liennam", met instemming van Hermannus,pastoor van Steenwijk,van de bisschop van Utrecht, Theodoricus,toestemming verkreeg een eigen kerk te bouwen, met het recht van uitdeling der sacramenten,behoudens enige rechten der moederkerk van Steenwijk [8].Van de parochie Appe sche is geen stichtingsdatum bekend,en ofschoon Dr.Oosterwij meent het vroegere romaanse kerkje in Terwische in de 12de eeuw te mogen dateren [9],geloven wij niet dat die veronderstelling waar te maken is.Maar het is wel zeker,dat Appelsc in 1328 één van de 12 parochies was,die zich vlak daarvóór hadden afgescheiden van Drente,en zich bij Stellingwerf aangesloten [10]. Een stichtingstijd in de loop van de 13de eeuw lijkt ons meer waarschijnlijk.

Het grondgebied van de parochie Appelsche omvatte toen de zelfde buurschappen,die wij er in de 18de eeuw aantreffen, vóór de tijd van de grote verveningen,die in 1827 begonnen. Deze buurschappen waren: het oudste occupatiegebied,dat in de 17de en 18de eeuw op verschillende kaarten wordt genoemd Hooch Appelsche,en dat na het ontstaan van de veenkolonie

---

6) Zo wordt b.v. in 1698 de eigenaar van de hoeven Oosterwo de Nrs.10,16 en 27 genoemd "de Stelling" Marcus Barels.En i 1744 vinden wij in Appelsche "de Stellink" Hendrik Claassen (d.i. Claas-zoon)

7) Zie Dr.K.Bouwer: Cultuurlandschapsvormen aan de Westzijde van het Drents Plateau (Diss. Gron.,1971)

8) Jhr.B.M.de Jonge van Ellemeet:Het Cartularium van de St. Clemenskerk te Steenwijk.Arch.v.h.Aartsbisdom Utrecht,dl.45.

9) T.H.Oosterwijk:De Geschiedenis der Ooststellingwerfse Dor pen (serie opstellen in De Nieuwe Ooststellingwerver,1957)

10) G.Mulder: De Duodecim Parochie van 1328 (Driem.Blad., 1969,Nr.3,blz.132/139)

Nieuw-Appelscha de naam Boerestreek kreeg; de als één-hoeve stichting ontstane buurschappen Aekinge en Terwische,waaron der ook De Bult hoorde.
De stichting van de hoeve,waaruit later de buurschap Terwis zou ontstaan,was een belangrijk moment in de geschiedenis, niet alleen van Appelsche,maar van geheel Stellingwerf.Op h eerste gezicht lijkt het stichten van een hoeve "i n d e w e i d e n" - dat is volgens Naarding [11] de betekenis van het toponiem Terwische (ontstaan uit "te-der-wische" - een hachelijke onderneming,omdat de graslanden in deze streken g woonlijk zó laag gelegen waren,dat ze dikwijls een groot deel van het jaar onder water stonden,en door de slechte afwater altijd drassig waren.Maar juist op de plaats waar die eerst hoeve gestaan moet hebben (de juiste plaats is nooit vastge steld kunnen worden),lagen de gronden aanmerkelijk hoger,zod menselijke bewoning er zeer goed mogelijk was.Het is duidelijk dat door deze ligging de bewoners van deze hoeve een zeer sterke positie innamen ten opzichte van de andere boeren in de nederzettingen Hooch Appelsche en Aekinge.Men kan zich o gemakkelijk voorstellen,dat de bewoners door de zeer geïsole de ligging der hoeve ertoe overgingen zich te beschermen t gen alle mogelijke indringers door rondom het gehele gebouwe complex een brede en diepe gracht te graven,hetgeen aan het geheel de indruk kan hebben gegeven van een burcht.Dat,gecc bineerd met het feit,dat omstreeks 1550 een Van Terwische wordt genoemd "praetor" in Appelsche,kan aanleiding geweest zijn tot het ontstaan van het legendarische verhaal over een "burcht" in Appelsche,waar de "Heren van Terwische" het hal recht zouden hebben uitgeoefend.Maar dit verhaal is nog noc bevestigd door een vondst van overblijfselen dezer z.g. burcht,en tot op de dag van vandaag is het nog niet gelukt de juiste plek,waar deze eerste hoeve gestaan moet hebben, vast te stellen.Popping,die hierover schreef in 1903,vermel dat de huizen Terwisscha en De Weeme in de vorige eeuw nog waren omringd met grachten [12]. Uit onze eigen jeugd herinn ren wij ons,dat er in wat toen het Weemebosje heette,nog een diepe gracht - althans een rest daarvan - aanwezig was.Het voetpad - het z.g.kerkepad - dat liep van de kerk in Terwische door de Weeme naar Langedyke,voerde ons langs die gracht,als wij op bezoek gingen bij familie in Langedyke.En r herinneren wij ons hoe wij,mijn broers en zusters,een heilige angst bezaten voor wat er zich daar in die gracht zou bevin den.

Langzamerhand moeten de bewoners van Terwische hun bezit en daarmee hun invloed in de gemeenschap hebben uitgebreid tot ver buiten Appelsche,totdat zij doordrongen in de hoogst bestuursfuncties in het "Land",en hun bezittingen verspreid lagen over geheel Stellingwerf en daarbuiten.Dat is althans de positie,waarin de "heren" van Terwische zich bevinden, wanneer er een tipje van de sluier,die over het verleden li wordt opgeheven,en wij,omstreeks het midden van de 16de eeu

---

11)Dr.J.Naarding:Stellingwerfse Toponiemen (Fryske Plaknammen,Nr.X,blz.39/49)
12) J.H.Popping:Schetsen uit de Geschiedenis van Ooststellingwerf (Oosterwolde,1903).

voor het eerst in de geschiedenis horen van één van deze H
ren van Terwische.Dat alles is in feite nog pure legende,
want "heren" in de zin van adellijke landheren,en burchten,
waren in die tijd in Stellingwerf onbekende begrippen.Het e
ge,wat tenminste op een historisch feit lijkt,is de vermel-
ding dat een zekere Eyse Jan Willems van Terwische "praeto
was in Appelsche omstreeks 1550.Het is niet helemaal duide
wat wij onder dit woord "praetor" moeten verstaan,maar één
van de betekenissen is "rechter",zodat wij veronderstellen,
dat de genoemde Eyse Jan Willems Stelling was in de oude b
tekenis van het woord.Van hem is ook bekend het verhaal,da
hij een proces heeft gevoerd met een 5-tal "ghebueren" in E
tingecamp over het drijven van schapen en ander vee tussen
Molenberch in Langedyke en de poel op het West aldaar.Het
verhaal klopt niet helemaal,want het is niet bekend,dat La
gedyke ooit een molen heeft gehad,zodat een molenberg op d
plaats zeer onwaarschijnlijk is.De naam Buttingecamp geeft a
leiding tot het vermoeden,dat hier misschien één van de mo
lens van Oosterwolde is bedoeld.De hoeve Oosterwolde Nr.57
werd namelijk in 1640 genoemd "de Sate Campen in Buttinge",
terwijl daar,ongeveer bij de kruising van de oude Vochtelerw
met de weg naar Terwische/Appelsche,vroeger een molen - ee
vulmolen - heeft gestaan,waaraan de naam van een perceel
bouwland,de Meulenkamp,nog herinnert.Maar het ismisschien
het meest waarschijnlijk,dat met die Molenberch bedoeld werd
de molen van Appelsche,die op De Bult stond,tegen Langedyk
aan.

Men krijgt uit een en ander wel de indruk,dat de bewuste
Eyse Jan Willems nog op Terwische heeft gewoond,ofschoon a
leen maar zeker is,dat hij in deze omgeving een voor die tij
groot grondbezitter was.Er zijn bovendien ook wel aanwijzing
- waarover wij later nog zullen spreken,- dat hij óók in Old
berkoop heeft gewoond.Ook is uit andere bronnen vast komen
te staan,dat hij ook bezittingen had in andere delen van St
lingwerf,voornamelijk in en om Oldeberkoop,en eveneens onde
Steenwijk en Steenwijkerwold,o.a. in Eesveen,en onder Blokzij
In ieder geval is hij,ofschoon historisch gezien een vrij va
figuur,de persoon met wie ons eigenlijke verhaal begint: d
stamvader van het geslacht Terwisga.

.....

Hoofdstuk II

De Familie Van Terwisga.

Zoals reeds gezegd in het eerste hoofdstuk,wordt de fami
lienaam,evenals het toponiem,op verschillende manieren ge-
schreven.Dat een en ander nooit een bewijs kan zijn,dat een
bepaald persoon géén lid derzelfde familie is,wordt voldoe
de duidelijk,als wij zien,dat één en dezelfde persoon zijn ei
naam in hetzelfde stuk soms op twee of drie manieren spelt
Hoe de naam ook geschreven wordt,het zijn alle varianten va
dezelfde Stellingwerfse naam Terwische (uitspr. ter-wis-ch
waarin onder invloed van het Nederlands de laatsteletter-
greep -scha werd,en onder invloed van het Fries -ga,omdat
men er een Friese ga-naam in zag.Wij geloven dat de familie
naam secundair is,d.w.z. afgeleid van het toponiem,d.i.de

naam van de eerste hoeve "in-de-weiden".Wij zijn er eveneens van overtuigd,dat het gebruik van de hoeve-naam als famili naam pas vrij laat is ingevoerd,nadat de familie tot groot aanzien was gekomen,en dat dit ook pas is gebeurd na de in lijving van Stellingwerf bij Friesland omstreeks 1500.Het vo ren van een familienaam bleef in Stellingwerf beperkt tot leden van adellijke families (en die kende Stellingwerf vóó 1500 niet) en enkele families die zich door het verwerven van grote bezittingen de gelijken gingen voelen van adellijk families.Uit een door ons voor Appelsche ingesteld onderzo is gebleken,dat dáár vóór 1812 slechts 3 namen voorkomen,d als familienamen kunnen worden beschouwd: in 1640 is dat d naam Wiltinge (die nu alleen nog als toponiem voorkomt) en in 1728 Thiesinga;de derde is Aekinge,dat als familienaam nergens is gevonden,maar dat ongetwijfeld,evenals de beide andere namen een -ing-naam is,dus een patroniemicum,dat later toponiem is geworden.Alle andere namen zijn volgens h oude Stellingwerfse systeem gevormd met vadersnaam + -s. Echte familienamen kwamen pas geleidelijk in de plaats van de oude,na 1812,toen ook de eerste familienamen ontstonden afgeleid van de boerderijnamen,zoals b.v. Oosterloo.
Wat Terwisga betreft,het is ook niet ondenkbaar,dat het ge bruik als familienaam pas in zwang is gekomen,toen de fami zich blijvend elders had gevestigd,en dat hun naam dus een z.g. herkomstnaam is.(Na 1580 wonen er geen Terwisga's mee in Appelsche).Het gebruik van het voorzetsel van vóór de naam moet dus in dit geval worden gezien als "afkomstig va en niet,zoals bij zoveel andere tot aanzien gekomen familie in latere tijden,als een soort status-symbool.Men zie b.v. hoe leden der familie Frankena plotseling Van Franckena wo den genoemd.In dit verband kan ook worden genoemd een klei dochter van Hylck van Terwisga en Meyne Lyckles(een Lyckl ma à Nijeholt),die zich Hylck van Lycklama noemde.

Als stamvader van het geslacht - omdat hij de oudste is w van ons het bestaan bekend is - moet worden beschouwd de reeds genoemde Eyse Jan Willems van Terwisga.Van hem is on behalve hetgeen wij hiervoor reeds hebben meegedeeld,slecht weinig bekend.Als hij omstreeks 1550 praetor in Appelsche w dan zou hij ± 1520 geboren kunnen zijn,vermoedelijk dus op hu ze Terwische in Appelsche.Het was geen Stellingwerfse trad tie om een kind een dubbele voornaam te geven,en het Jan W lems (de namen van beide grootvaders?) zou wel eens kunnen betekenen,dat althans één van zijn grootvaders geen Stellin werver was.

Van Eyse Jan Willems weten wij in elk geval,dat hij was ge huwd met een dochter uit een Fries geslacht.Merck Syrcksen zijn schoonvader,was van Friese afkomst.Met zijn broers en zusters komt hij voor op een lijst van Saksisch gezinde edel lieden in 1502.Maar,zoals zovelen in Friesland,moet hij de hertog van Saksen hebben verlaten,en de partij hebben gekoz van de hertog van Gelre,want in 1514 was hij Gelders grietm van Stellingwerf-Schoterland.(Na de aansluiting bij Friesla werd dit gebied als één grietenij bestuurd,tot 1517,toen he in 3 grietenijen werd gesplitst:Schoterland,Stellingwerf-We eynde (nu:Weststellingwerf) en Stellingwerf-Oosteynde (nu: Ooststellingwerf).Het was toen een tijd van veel strijd en o enigheid in Friesland;een tijd,waarin het vaak gebeurde,dat

er twee grietmannen tegelijk over één grietenij waren,omdat beide partijen een grietman benoemden.Wij vermoeden,dat dit ook in Stellingwerf het geval is geweest,waar in 1512 de stamvader van het geslacht Lycklama à Nijeholt,Lyckle Eebl grietman was.Deze woonde op zijn stins Friesburg in Nijehc pade,en was op de hand van de Saksische hertog gebleven.H gevolg was,dat zijn stins Friesburg door de Geldersen werd verwoest en hijzelf verjaagd.Hij kwam echter terug,en in 15 werd hij Bourgondisch grietman van Stellingwerf-Westeynde Schoterland.Van Merck Syrcksen horen wij na het vertrek va de Gelderse hertog in 1523 niets meer.
In het licht van de bovengeschetste gebeurtenissen lijkt h nu ook wel verklaarbaar,waarom wij na 1525 geen nakomeling van Merck Syrcksen,en dus ook geen Terwisga's in de hoogs bestuursfuncties in Stellingwerf terugzien.Na de Splitsin in drieën is Lyckle Eebles grietman van Stellingwerf-West eynde,maar van Stellingwerf-Oosteynde is van 1517 tot 156 geen grietman met de naam Terwisga.Onder de namen van de grietmannen in die tijd is er één,die misschien toch aan d Terwisga's verwant was: Rinnert Solckema,die in 1568 tot grietman werd benoemd.Mogelijk,dat toen de oude tegenstellingen Saksisch - Gelders - Bourgondisch een beetje vervaa waren.Daarvoor in de plaats zijn er nu de tegenstellingen Spaans - Oranjegezind en Rooms - Protestants.In ieder gev wijzen wij er hier alvast op,dat een zoon van Eyse Jan Will van Terwisga,Syrck Eyses,was gehuwd met Bodt Solckema.

Pas in 1580 vinden wij een Terwisga als grietman van Ste lingwerf-Oosteynde,waarover later.Wij keren thans terug to onze eerste Terwisga:

Eyse Jan Willems.

Uit zijn huwelijk met de dochter van Merck Syrcksen - waarv wij overigens niets weten - werden tenminste 5 kinderen ge ren: 3 zoons en 2 dochters.Van geen dezer is een geboorte jaar bekend.De oudste zoon was Johannes Eyses,die zich oo wel Johannes Willems van Terwisga noemde - een duidelijke herinnering aan de grootvader Willem,waarnaar ook zijn vad werd genoemd.Dit gebruik van twee verschillende namen was ook de oorzaak,dat wij hem in onze vroegere publikaties ni hebben herkend als de vader van Eyse Jans,die wij hierna z len ontmoeten.Uit hetgeen omtrent hem bekend is,valt af t leiden,dat hij geboren moet zijn omstreeks 1550/60.Hij is de eerste van de familie,die wij aantreffen in de hoogste bestuursfunctie van de grietenij,tenzij wij ook zijn vader,de p tor in Appelsche,daarbij willen rekenen.Hieruit blijkt wel dat Johannes Eyses van Terwisga,zo niet de voornaamste,to wel één van de belangrijkste figuren in het toenmalige Ste lingwerf-Oosteynde was.Dat zal ongetwijfeld óók te maken h ben met de uitgebreide bezittingen,die hij van zijn vader e mogelijk ook van zijn echtgenote,had geërfd,en verder door aankoop had verworven.Wij horen van hem,dat hij in 1580/81 grietman is van Stellingwerf-Oosteynde,en Popping [12] ver telt,dat hij in 1581 door verraad van een zekere Hotse Egberts gevangen werd genomen en aan de Spaansen uitgelever en dat deze Hotse Egberts om deze en andere redenen werd veroordeeld "te worden onthoofd en de rechterhand afgehouwen".Dezelfde schrijver vermeldt,dat Terwisga,na zijn te rugkeer uit de gevangenschap in 1591 Volmacht was op de

Landsdag,en dat hem in 1599 door gedeputeerden werd bevo
de geestelijke goederen in Stellingwerf-Oosteynde aan de
meestbiedende te verhuren.Er was toen in de gehele griet
nij slechts één predikant,die in behoeftige omstandighede
verkeerde."De predikant",aldus Popping,"bracht de klacht
dat,zo men er niet in voorzag,hij met zijn huisgezin van
honger zou moeten omkomen".Op een andere plaats vermeldt
Popping een zekere Jacobus Rudolphi,die hier in 1599 pre
kant was,zodat dit de bedoelde in nood verkerende domine
moet zijn geweest.
Johannes Eyses van Terwisga overleed op 10 maart 1609 en
werd in de kerk te Oldeberkoop begraven.Zoals uit het ve
volg zal blijken,zijn de bezittingen der Terwisga's in Ste
lingwerf-Oosteynde voornamelijk te vinden in en om Oldebe
koop.Ook wordt duidelijk,dat deze bezittingen voornamelijk
bij elkaar zijn gebracht tijdens het leven van Johannes Eys
omdat geen van de andere kinderen van Eyse Jan Willems i
deze grietenij veel bezittingen had.Het is ons uiteraard
niet mogelijk om precies vast te stellen welke bezittinge
reeds tot de nalatenschap van Eyse Jan Willems behoorden
maar van één hoeve menen wij wel te kunnen zeggen dat die
daartoe heeft behoord,n.l. de hoeve Oldeberkoop Nr.25,wa
sedert Eyse Jan Willems altijd een Terwisga heeft gewoond
of,na het verdwijnen van de mannelijke lijn,een afstammelin
in de vrouwelijke lijn,tot en met de familie Hubbelink /Wi
linge in del9de eeuw.
Johannes Eyses van Terwisga was gehuwd met Jelcke Stynth
ma,en uit dat huwelijk werd ca. 1585 een zoon geboren,die
naam Eyse Jans van Terwisga kreeg.Uit het feit dat hij he
enige kind uit dit huwelijk is gebleven,menen wij te mogen
leiden,dat Jelcke Stynthiama vrij spoedig na de geboorte
Eyse Jans is overleden.
De eerste vermelding van deze Eyse Jans menen wij te heb
ben gevonden in het Album Studiosorum Academiae Franeker
sis.Daarin staat vermeld als Nr.573,ingeschreven als stu
dent in de rechten Anno 1600 (géén datum): Eyso ter Wisgl
Aangezien niet bekend is,dat er in diezelfde tijd nog een
Eyse Terwisga heeft bestaan,moet dit wel de zoon van Joha
nes Eyses zijn geweest.In 1610 vinden wij hem terug als sul
stituut-grietman van Stellingwerf-Oosteynde.Waarom hij in
1609 zijn vader niet is opgevolgd,toen deze in maart van
jaar was overleden,is niet bekend - tenzij men hem nog wa
te jong vond voor zo'n belangrijke functie.Maar dat is in
vele andere gevallen geen bezwaar geweest.Een feit is ech
ter,dat tot grietman van Stellingwerf-Oosteynde werd be-
noemd Marcus Lycklama à Nijeholt,de zoon van een zuster va
Johannes Eyses van Terwisga,en dus een volle neef van Eys
Jans.Marcus Lycklama à Nijeholt was in 1604 hoogleraar in
rechten geworden aan de Hogeschool te Franeker,en in 161
verwisselde hij deze functie voor die van grietman van Ste
lingwerf-Oosteynde en Curator van genoemde Hogeschool.Eni
tijd later - over de juiste tijd bestaat enig verschil van
mening - ging hij als grietman over naar Stellingwerf-West
eynde.Popping [12]) zegt,dat Marcus op 22 mei 1610 grietma
van Stellingwerf-Oosteynde werd,en dat hij reeds op de 11d

Finlanna:

Het echtpaar ligt begraven onder één steen,waarop in een randschrift staat te lezen: Anno 1623 de 25 November sterf de Eersamen Eyso van Terwischa grietman van Oest-End Stellingwerf.Hier begraven.
in het middenstuk zien wij links boven in de steen uitgehouwen,de mannenkop,die naar aangenomen wordt,Eyse Jans van Terwisga voorstelt,terwijl in de rechterbovenhoek een vrouwekop is uitgehouwen,die dan natuurlijk Harmentje Stevens zal zijn.
In het middenstuk fraai uitgehouwen in een ovaal de beide wapens der echtelieden,helaas onherkenbaar beschadigd.Alleen de fraaie helm,waarop het helmteken de eekhoorn,nog zeer duidelijk zichtbaar is.is onbeschadigd.Bovenop het ovaal een doodshoofd,en onder het geheel het volgende opschrift:
"Den 1 May 1651 is Seer christelick in den Heere ontslapen de Eerbare ende duchtrieken Harmenten Stevens in leeven geweest die echte huisvrouwe van Eyso Terwischa in leeven Grietman over Stellingwerf Oosteynde.Was emtrent 64 jaren out ende leyt alhier begraven".

juli daaropvolgend overging naar Stellingwerf-Westeynde, waarna Eyse Jans van Terwisga hem opvolgde in Stellingwerf-Oosteynde.Oosterwijk [9] daarentegen deelt onder Oldeberkoop mee,dat Marcus Lycklama à Nijeholt van 1610 tot 1624 grietman was van Stellingwerf-Oosteynde.Maar in het werk van Boeles over de Hogeschool van Franeker [13] lezen wij dat Marcus in 1610 de katheder verliet om grietman van Ooststellingwerf te worden,en dat hij in 1623 zijn broeder opvolgde als grietman van Weststellingwerf.En dan is er tenslotte nog de grafsteen ~~van Eyse~~ Jans in de kerk te Oldeberkoop,waarop te lezen valt,dat hij ~~is~~ 1623 overleed als grietman van Stellingwerf-Oosteynde.Wij menen ervan uit te mogen gaan,dat de mededeling op de grafsteen juist is,en dat ook Boeles de feiten juist heeft medegedeeld.Welnu, deze twee feiten kunnen alleen gecombineerd worden,als wij aannemen dat Eyse Jans van Terwisga van 1610 tot 1623, d.w.z. tot het vertrek van Marcus Lycklama à Nijeholt naar Weststellingwerf,substituut-grietman is geweest,en dat hij dus niet de jure,maar wel de facto grietman was,vanwege de veelvuldige en soms langdurige afwezigheid van zijn neef Marcus.Na diens vertrek werd Eyse Jans ook de jure grietman,doch dit heeft slechts korte tijd geduurd,omdat Eyse Jans nog in hetzelfde jaar overleed.

V op 25 november

Finlas:

Eyse Jans van Terwisga was gehuwd met Harmentje (Harmke) Stevens,en uit dat huwelijk werden 5 kinderen geboren: één zoon,genaamd Jan Eyses en vier dochters: Jeltje (Jelcke), Antje (Antyn),Hiltje (Hiltie) en Zwaantje.De zoon van Jan Eyses en Harmke Stevens werd vóór 1616 geboren,de oudste dochter Jelcke in 1616,Antyn in 1618 en de beide andere dochters Hiltje en Zwaantje tussen 1619 en 1624,omdat hun vader in 1623 overleed.

Bij hun vaders overlijden werden dus deze 5 kinderen de erfgenamen van al zijn bezittingen.Aangezien zij alle vijf nog minderjarig waren,moeten er,naast de moeder voogden zijn benoemd.Wie dat zijn geweest is ons niet bekend,maar het ligt voor de hand te veronderstellen,dat het ooms geweest zijn,hetzij uit de familie Terwisga of uit de familie Lycklama à Nijeholt.,waarbij ons als meest waarschijnlijke voorkomt Suffridus Lycklama à Nijeholt,die wij later nog meer zullen ontmoeten.
In het volgende hoofdstuk zullen wij zien,waaruit de erfenis van Eyse Jans in 1623 bestond,maar eerst moeten wij hier nog de andere kinderen van Eyse Jan Willems bespreken.

De tweede zoon (de volgorde is vrij willekeurig gekozen, omdat geen jaartallen en datums van geboorte bekend zijn) van Eyse Jan Willems van Terwisga en Merck Syrcksens dochter was:
Merck Eyses van Terwisga.(Geleidelijk zullen wij deze naam zien veranderen in Marck,Marc of Marcus).Wij vinden hem in 1581 vermeld als Secretaris van Stellingwerf-Oosteynde, als zijn broer Johannes Eyses daar grietman is,maar in 158[illegible] is hij reeds in Schoterland,waar hij dan Bijzitter is.Hij was gehuwd met Sophia (ook wel Sycke) Goossen,afkomstig uit die streek.Van hem stamt de Schoterlandse tak der Terwis-

---

13).Mr.W.B.S.Boeles: Friesslands Hoogeschool en het Rijks Atheneum te Franeker;2de deel,blz.78(Leeuwarden 1879).

ga's af.(De naam Goossen komt later in verschillende vormen voor,o.a. als Goossens,Gosses).
Uit dit huwelijk werden een zoon en een dochter geboren,respectievelijk genoemd Goossen Mercks en Magdalena van Terwisga.(De naam Magdalena komt ook voor als Helena).
Uit verschillende inschrijvingen in het Register van het Schout-ambt Steenwijk blijkt dat Merck Eyses - hij wordt daar óók genoemd Marcus van Ter Wysgha) - ook bezittingen heeft gehad in Eesveen en Steenwijkerwold.Zo b.v.:
In Register Nr.147 d.d. 31 mei 1605: Merck Eysses en Kerste Joes verkopen voor hunne huisvrouwen grond te Eesveen.
Idem Nr.148: Daarin gaat het over 3 dagmaten land,op 30 december 1617,waarvan Marcus Ter Wysgha 1/3 toekomt.(Een dagmaat is een hooiland-maat: de oppervlakte die gemiddeld door één man in één dag met de zeis gemaaid kon worden).
Lyckle Piers,Jan Piers en Lubbert Piers verkopen de andere twee dagmaten.(Deze 3 broers zijn de zoons van een zuster van Merck Eyses,n.l.Grietje van Terwisga en Pier Lyckles (een Lycklama à Nijeholt).Hieruit volgt o.i. duidelijk,dat het hier bezittingen betreft,die afkomstig zijn van Eyse Jan Willems van Terwisga).
Idem Nr.149,d.d. 10 mei 1619.Dan is er sprake van enkele dagmaten land,waarvan Marcus Eysses 1/3 part toekomt.De rest is van Idzart van Solckema en Jantjen van Lycklama en van Bodt Syrcks,de weduwe van Syrck Eyses(de derde zoon van Eyse Jan Willems).Ook dit betreft duidelijk een familiebezit.
Idem Reg.Nr.151:..... op 10 september 1632 compareert Sophia Goossens,weduwe van Marck ter Wysgha.De zoon Goossen,dat is dus Goossen Marcks van Terwisga,krijgt erf en goed,huis,hof,enz. te Eesveen,en de dochter Magdalena alle goed op Steenwijkerwold,onder conditie,dat Marck,de zoon van Goossen,de helft van drie dagmaten (..... onleesbaar) zal genieten,en Marck Barels,de zoon van Magdalena,de andere helft daarvan.
Uit deze laatste inschrijving blijkt,dat Merck Eyses van Terwisga kort voor 10 september 1632 is overleden.Eveneens - en dat is ook uit andere bronnen bekend - dat uit zijn huwelijk met Sophia Goossen een zoon Goossen Mercks en een dochter Magdalena zijn geboren,en dat deze beide in 1632 een zoon hadden,die Marck (Merck of Marcus) heette.De eerste was Marck Goossen van Terwisga en de tweede Marcus Barels.
Goossen Mercks van Terwisga was gehuwd met Wypke Meynte - dochter.Zij wordt in de Stemkohieren van Stellingwerf-Oosteynde in 1640 vermeld als de weduwe van Goossen Mercks van Terwisga,zodat Goossen in ieder geval vóór 1640 moet zijn overleden.Wypke Meyntedr. is dan,nomine filiae (namens haar kinderen),eigenaar van verschillende boerderijen,n.l. in Oosterwolde Nr.7 geheel en van Oosterwolde Nrs.32,53 en 54 voor de helft.Van Langedyke Nr.11 eveneens de helft. Oosterwolde Nr.32 deelt zij met Suffridus Lycklama à Nijeholt,en de andere 3 met Aernt Barels ,de echtgenoot van Magdalena van Terwisga.Uit de bovenvermelde bron (Register Nr.151) blijkt ook,dat Goossen Mercks en Wypke Meyntedr. in 1632 een zoon hadden,die Marck Goossen van Terwisga heette en het is deze,die van de Schoterlandse Terwisga's als laatste in de stemkohieren van Stellingwerf-Oosteynde voor-

komt,en wel in 1698 in de persoon van zijn dochter Wypke,d
vermeld wordt als overleden,wanneer als eigenaar van de
hoeve Oosterwolde Nr.53 wordt genoemd de Bijzitter Rylcke
Wierda,als vader en voorstander (d.i. voogd) over zijn twe
kinderen "bij Wypke Marcks Goossen in echte verweckt".Wier
was Bijzitter van Doniawerstal en Wypke Gosses was zijn ee
te vrouw.Behalve deze dochter had Marck Goossen ook een
zoon,die weer Goossen Marcus van Terwisga werd genoemd.
Deze werd geboren in ca. 1661,want hij wordt in 1729 in De
Knype vermeld als zijnde 68 jaar oud.(In 1698 woonde hij in
't Meer "onder de klokslag van Oudeschoot",oud 36 jaar;in
1715 woont hij als huijsman (= boer) in 't Meer,en in 1722
eveneens in 't Meer,oud 60 jaar.In 1748 is hij reeds overl
den,want dan worden zijn weduwe en erven vermeld,één waarv
opnieuw een zoon Marcus is geheten.
Wij keren nu terug naar de dochter van Merck Eyses en Soph
Goossen: Magdalena van Terwisga.Deze was,zoals wij hebben
gezien,gehuwd met Aernt Barels,de eerste van deze familie
die wij ontmoeten in de Stemkohieren van Stellingwerf-Oost
eynde in 1640.Hij wordt daarin genoemd als eigenaar -nomin
uxoris - d.i. namens zijn echtgenote,van de hoeven Vochtel
Nrs.7 en 14,Makkinga Nr.4,Oosterwolde Nrs.16,27 en 44,ter
wijl hij,zoals wij reeds zagen,samen met Wypke Meyntedr. dee
de Langedyke Nr.11 en Oosterwolde Nr.54.Van Oosterwolde
Nr.53 is hij,samen met Wypke Meyntedr. voor de helft eiger
aar.
Wij moeten hier even stilstaan bij de vraag: Waar kwam deze
Aernt (Arent) Barels,die wij zullen aanduiden met een I,om
hij de eerste is met deze naam,en wij later zijn kleinzoon
zullen ontmoeten,die dezelfde naam draagt,en die wij dan
Aernt II zullen noemen,vandaan?
Wij moeten helaas bekennen,dat het ons nog niet gelukt is
het antwoord op deze vraag te vinden.Popping [12] schreef
hierover indertijd (l.c.,p.18/19): "Uit oude stukken op pe
gament geschreven,van de jaren 1604,1644,enz.,zou men af-
leiden dat de bewoners van Oostenburg in Oosterwolde (da
eerder Bareldsburg werd genoemd),verwant waren aan Hollan
sche familiën,o.a. uit Alkmaar en Enkhuizen".Jammer genoe
heeft deze auteur vroeger verzuimd ons mee te delen,welke
oude stukken op pergament,en welke Hollandse families da
waren,zodat wij aan die mededeling niets hebben.Dr.Ooster-
wijk [9] had een geheel andere mening.Hij schreef over deze
kwestie o.a.: "Waar het geslacht vandaan kwam,is mij niet
bekend.Het is niet onmogelijk,dat het een van oorsprong O
terwoldse familie is,die later tot rijkdom is gekomen,en
zich daardoor een zekere status heeft verworven". Met he
laatste gedeelte dezer veronderstelling,dat de familie l
ter tot rijkdom is gekomen,kan men het volkomen eens zijn,
maar dat het een van oorsprong Oosterwoldse familie zou
geweest,lijkt ons onmogelijk.Wij zijn van mening,dat er een
duidelijk oorzakelijk verband bestaat tussen het huwelijk v
Aernt Barels I met een dochter uit de familie Terwisga,e
de latere rijkdom,die Oosterwijk noemt.Van al zijn bezittin
en is verreweg het grootste gedeelte - zo niet alles - af
komstig van zijn echtgenote,want hij is alleen maar de eig
aar "nomine uxoris".Maar de grote rijkdommen,waarop Ooste
wijk eigenlijk doelde,zijn niet die van deze Aernt Barels I

maar van zijn kleinzoon Aernt II,de zoon van dr.Albertus Barels en Antyn van Terwisga,één van de vier dochters van Eyse Jans en Harmentje Stevens.Misschien zouden wij iets meer zekerheid kunnen krijgen,als wij wisten,wáár Merck Eys en Sophia Goossen woonden,toen hun dochter Magdalena ker nis maakte met Aernt Barels.Wij weten,dat Merck Eyses in 1581 in Stellingwerf-Oosteynde secretaris was,maar niet,o hij in Oldeberkoop.Makkinga,Oosterwolde of elders,woonde. In 1583 was hij reeds in Schoterland,in de omgeving van He renveen,waar ook zijn echtgenote,Sophia Goossen vandaan kwam.Maar Aernt Barels en Magdalena woonden in Oosterwol- de,toen in 1627 hun zoon Marck of Marcus werd geboren,en vrij zeker ook reeds in 1610 toen hun oudste zoon Albertus werd geboren.Wij weten ook,dat Merck Eyses bezittingen had in de omgeving van Steenwijk,en wij vinden in de loop van o verhaal zóveel aanknopingspunten van diverse leden der be sproken families met Oldemarkt,dat het ons niet zou verba zen,als bleek dat de familie Barels uit die streken afkom stig is.

Wij hebben er reeds vroeger op gewezen,dat Oosterwijk ind tijd een vergissing maakte,toen hij schreef,dat wij de in 16 in de stemkohieren voorkomende Aernt Barels opnieuw ontmo ten in die van 1698.[15]).Deze laatste is namelijk Aernt Ba rels II,een kleinzoon van Aernt I,zoon van de in 1610 geb ren Albertus - later Doctor Albertus - Barels.Aernt I en Magdalena hadden in elk geval 3 kinderen,maar het is niet onmogelijk,dat er meer geweest zijn.Deze 3 waren dan: de vo gens Popping [12]) en Oosterwijk [9]) in 1610 geboren Albertus de in 1627 geboren Marcus,en een dochter Bartha,waarvan h geboortejaar onbekend is.Gezien het zeer grote leeftijdsve schil tussen Albertus en Marcus,lijkt het zeer waarschijnlij dat daar,behalve Bartha,nog een paar anderen tussen zijn g weest.Mogelijk is de Johannes Barels,Dorprechter te Ooster wolde,die door Popping wordt genoemd,daar één van.Volgens deze schrijver bevindt zich in de kerk te Oosterwolde,een deeltelijk door vaste banken overtimmerde grafsteen,waarop leesbaar is de naam Johannes Barels,Dorprechter,en het ja tal 1658,dat vermoedelijk zijn sterfjaar is.Van Bartha Bare vermeldt Popping alleen,dat zij getrouwd was met Joh. van Echten,secretaris van Doniawerstal.In de stemkohieren van 1698 en 1728 komt in Stellingwerf-Oosteynde slechts één Van Echten voor,n.l. in 1698,als eigenaar van de hoeven Oosterwolde Nr.24 en van Vochtele Nr.7.Dat is dan de Bijzi ter Sybrand van Echten.Deze is waarschijnlijk een zoon van Bartha Barels en Joh.van Echten,omdat de hoeve Vochtele N 7 in 1640 eigendom was van Aernt Barels I.

Ook een onderzoek naar de bovengenoemde Dr.Albertus Barel is zonder resultaat gebleven.Wij komen daar later nog op t rug.

Vooruitlopend op de geschiedenis,moeten wij hier nog meldi maken van een tweede vergissing van Oosterwijk met de naam en de persoon van A.Barels,toen hij schreef: "Met de gedac te,dat wij hier te maken hebben met een inheems geslacht,

---

15) G.Mulder: Groot-Grondbezit in Stellingwerf-Oosteynde de 17de en 18de Eeuw (Driem.Blad.,1972/1,blz.23/38).

schijnt in strijd te zijn de vermelding in het Floreenregist
van 1728 van de weduwe van de "Out-Rentemeester" A.Barels
Een rentmeester is iemand,die andermans bezittingen behoe
Het is echter niet onmogelijk,dat het woord "rentemeester"
hier meer de betekenis heeft gehad van rentenier,gelet oo
op de grote rijkdommen van de familie". Het hier geciteerd
is een vreemde gedachtengang,want niet alleen is het moei
lijk te begrijpen,waarom een "inheems" inwoner van Oosterwo
de geen rentmeester zou kunnen zijn geweest,maar de schrijv
verliest bovendien uit het oog,dat het adjectief "out" be
tekent: ex of voormalig,en een ex-rentenier zou wel een
heel merkwaardige figuur zijn.Ook vergist de schrijver zich
als hij meent,dat "rentmeester" hier de betekenis van "ren
tenier" zou hebben gehad.Dat kan namelijk nooit,en,zoals u
het vervolg zal blijken,hoeft dat hier ook niet te worden
aangenomen.Die A.Barels van 1728,die in het Floreenregis-
ter "out-rentemeester" wordt genoemd,was niet Aernt Barel
I,noch Aernt II,maar hij was de oudste zoon van Aernt II,
genaamd Albertus naar zijn grootvader,en,evenals deze óók
Doctor in de rechten.[16]).Hij was inderdaad rentmeester,maa
niet zómaar een beheerder van andermans bezittingen,want
hij was Rentmeester-Generaal der Domeinen van Friesland [17]
In het boek "Oldeberkoop",dat nog wel vaker ter sprake za
komen,staat op blz,52 een afbeelding van het huis van de
familie,waarvoor helaas niet de bron is vermeld,Onder dez
afbeelding staat zijn naam te lezen als "...den heer Alber
tus van Barelts,Rentmeester-Generaal" met het jaartal 171
[18]).

Wij moeten hierbij nog wel opmerken,dat vergissingen zoals
deze met de naam A.Barels zeer gemakkelijk zijn te maken,om
dat er minstens 5 leden van deze familie bekend zijn,die d
len deze naam droegen (2 x Aernt en 3 x Albert).Zoals wij
later zullen zien,kwamen dergelijke persoonsverwisselinger
ook in andere families voor,o.a. in de familie Hubbelink.

Er zijn nog meer moeilijkheden met Aernt Barels en andere
leden dezer familie,zoals wij zullen zien.Het was bekend,d
Aernt II gehuwd was met een Barbara Ketel van Diever,zoda
het op zichzelf niet zo vreemd is,wanneer wij zijn naam ook
in die plaats tegenkomen.Maar het is wèl onbegrijpelijk,hoe
hij in een lijst van leden van de Etstoel van Drente kan wo
den genoemd als Arent Barels [18]),Ette wegens Dieverdingsp

---

16)Zie:Album Studiosorum Academiae Franekerensis,waarin A
bertus Barels wordt vermeld als "Bercopanus",ingeschreve
in 1708.

17)Zie: Consignatiën Oldemarkt d.d.8 juli 1719,waar hij ve
meld wordt als Albertus Barels,Iur.Dr. en Rentmeester-Ge
neraal der Domeinen van Friesland

Idem: Rekening van de Ontvanger der Collaterale Successie
in Drente,Anno 1718/19,folio 17 en 17 vs,waar hij genoemd
wordt Doctor en Rentmeester Barelts tot Oldebourcoop,die
erft van zijn broeder Richart Barelts ƒ4000,- en van Meuje
Femmegien Ketels ƒ100.-

18) "Oldeberkoop", zie Voorbericht.

19) Nieuwe Drentse Volks Almanak 1917,blz.86.
Idem: 1910,blz.194.

van 1700 tot 1714,en eveneens in 1706,wanneer gesproken wordt van "de Ette Arent Barels,momber (d.i.voogd) van Her ryka van Hoyssum" d.d. 23 november 1706,terwijl Popping en alle andere schrijvers over dit onderwerp als sterfjaar van Aernt Barels te Oldeberkoop opgeven het jaar 1702! Wij hebben de mogelijkheid overwogen,dat de Arent Barels,die van 1700-1714 Ette was voor Dieverdingspil,niet dezelfde was als onze Aernt II,maar dat die behoorde tot een geheel andere familie Barels.In dezelfde lijst van leden van de Dren se Etstoel komt namelijk ook een familie Barels voor,waarva verschillende leden Ette waren wegens het dingspil Noorderveld.Maar het zou dan wel een zeer groot toeval zijn,dat dze beide mannen de voornaam Arent hadden en dat ze ook bede nauwe relaties met Diever hadden.Onze enige conclusie moet wel haast zijn,dat het jaar 1702 als sterfjaar van Aernt Barels II onjuist is,en dat hij in ieder geval nog t 1714 heeft geleefd.Wij moeten daar echter onmiddellijk aan toevoegen,dat daarvoor,buiten het reeds genoemde,geen enkel bewijs is te vinden,en dat er integendeel wèl aanwijzingen bestaan,die er op wijzen,dat Aernt Barels in 1707 niet meer leefde.In een later stadium komen wij hierop nog terug

Nòg ingewikkelder wordt het,als wij in het Stemkohier van 1728 als de eigenaar van de hoeve Oosterwolde Nr.16 zien opgegeven "de heer A.Barels",terwijl die naam verder in de kohieren van 1728 niet voorkomt.Ongetwijfeld behoorde hij tot dezelfde familie,want de betreffende hoeve Nr. 16 was duidelijk een oud familie-bezit: in 1640 was Aernt I de eigenaar en in 1698 Marcus Barels.Maar wie kan deze A. Barels dan geweest zijn?Het kan geen zoon van Aernt II zijn geweest,omdat diens kinderen alle vóór 1728 reeds waren overleden.Was het dan misschien een zoon van Marcus Barels Maar die had alleen dochters,volgens alle beschikbare gegevens.Zou dit soms ook op een vergissing berusten? Maar àls het een zoon van Marcus Barels was,waarom erfde hij dan slechts deze ene boerderij Oosterwolde Nr.16,terwijl de dochters van Marcus Barels alle andere bezittingen van hem erfden?Wij moeten ook deze vraag onbeantwoord laten en constateren hier slechts,dat er nog veel in de geschiedenis van deze familie Barels onderzocht moet worden.

Wij willen thans eerst de geschiedenis van de Oosterwoldse tak van de familie Barels bekijken voor zover wij dat nu kunnen.

Marcus Barels,de tweede zoon van Aernt I en Magdalena van Terwisga,werd geboren in 1627.Dat blijkt duidelijk uit het opschrift van een grafsteen van de familiegrafkelder van Gasinjet te Oosterwolde,waarop te lezen staat: "Anno 1714, den 25 september,is in den Heere gerust,de Eersame Heer Marcus Barels,oud 87 jaren,en leit alhier begraven".Hieruit blijkt tegelijk zijn overlijdensdatum in 1714. Marcus was gehuwd met een dochter uit het oude Drentse schulte-geslacht Lunsingh of Lunsche,van Roden en Roderwolde: genaamd Christoffertje Lunsingh. In 1698 is hij als "de Stelling Marcus Barels" in Oosterwolde eigenaar van de hoeven Nrs.10, 16 en 26 (genaamd Ten Poel),terwijl hij van Nr.56,die genoem wordt "de Soolstede Boekheiste" - wat wel een schrijffout zal zijn voor "Boekhorste" - voor 2/3 parten eigenaar is.

De andere 1/3 part is van Augustinus Lycklama à Nijeholt, toen grietman van Opsterland,en in Makkinga van Nr.4.Zoal men ziet,is hij wel eigenaar van enkele hoeven,maar van ee zó uitgesproken grote rijkdom als Oosterwijk ons wil sugger ren,is geen sprake.Die was voorbehouden aan zijn neef,de zoon van zijn oudere broer Albertus: Aernt II.
Uit het huwelijk van Marcus met Christoffertje Lunsingh we den,volgens Popping [12] en Oosterwijk [9] geen zoons gebore Wij vernemen alleen van twee dochters,namelijk: Magdalena,z genoemd naar haar grootmoeder Magdalena van Terwisga,ook wel Helena genoemd,en Elizabeth,naar de andere grootmoede Lumsingh.Van Magdalena is alleen bekend,dat zij was gehuwd met een zekere Mezeroy,omdat zij in de stemkohieren van 17 wordt vermeld als Helena Barels,weduwe Mezeroy,eigenaar v de hoeve Makkinga Nr.4.
Uit ons onderzoek is gebleken,dat deze Mezeroy is geweest Hendrik Mezeroy,die van 1689 tot 1722 schulte was van Roden.Het schulte-ambt van Roden en Roderwolde was sedert 1640 bijna erfelijk in deze familie.Hendrik was blijkbaar va zo'n zwakke constitutie,dat hij "in gewone zaken" bijgestaa werd door zijn zoon Lambertus,die sedert 1718 voor hem optrad als verwalter.Hij werd in deze functie benoemd door Ridderschap en Eigenerfden van Drenthe op 15 maart 1718. [20].
De andere dochter,Elisabeth Barels,trouwde met de kapitei luitenant Jacob Brouwer,geboren in 1652.In de stemkohier van 1728 is hij als "de Oud-Capitein-Luitenant" nomine filiae (d.i. namens zijn kinderen) eigenaar van de hoeven Oo terwolde Nrs.10,27 en 56 (voor 2/3 parten) en van Nr.5 in Langedyke.Alleen deze laatste behoorde in 1698 niet aan zijn schoonvader.Dat hij namens de kinderen en niet namens zijn echtgenote,optrad als eigenaar,kan alleen maar beteke nen,dat Elisabeth Barels in 1728 reeds was overleden.
Het echtpaar had één dochter - d.w.z. één,die meerderjari werd en trouwde: Christoffertje Brouwer.Zij legde in 1735 eerste steen voor de herbouw van de N.H.kerk te Oosterwo de,waar haar vader,Jacob Brouwer,toen administrerend ker voogd was.Hij overleed in 1737.Christoffertje trouwde met Gijsbertus Gasinjet,volgens Oosterwijk een afstammeling van een Franse Hugenoten-familie,wonende te Leek.Uit dat huwe lijk werden 3 zoons geboren: Paulus,Carel Ferdinand en Jac Deze laatste noemde zich Jacob Brouwer Gasinjet,een geval dat vergelijkbaar is met een zoon van Lambertus Petrus Pri en Geziena Willinge,die zich Willinge Prins noemde. Carel Ferdinand en Jacob traden in het leger en werden Luitenan kolonel en vertrokken uit Oosterwolde.Paulus Gasinjet,ge boren en gedoopt in Leek,op 14 mei 1758 bleef in Oosterwo de wonen,waar hij een vooraanstaande rol heeft gespeeld in het openbare leven.Hij was o.a. Maire tijdens de Franse ove heersing.Volgens Oosterwijk waren er ook nog 3 dochters g boren uit het huwelijk van Gijsbertus Gasinjet en Christoffertje Brouwer,waarvan er twee in Den Haag woonden en één

---

20) Voor Mezeroy,zie:N.Dr.V.A.,1922,blz.182/183
Ook: Onze Genealogische Fragmenten in Hoofdstuk VIII,onde G: Mezeroy.

in Leeuwarden.Popping [12] heeft een geheel andere lezing: volgens deze waren dit 3 dochters van Luitenant-Kolonel Jacob Brouwer Gasinjet: Gisbertina Jacoba,Henriëtta Wilhelmina Jacoba en Anna Christina.Dit alles volgens een koo brief uit 1804,betreffende de verkoop van gronden in Oosterwolde.Hoe dit ook mag zijn,van belang is het voor ons ve der niet.Paulus Gasinjet had 8 kinderen,allen geboren tus sen 1789 en 1806,en,op één na,ook allen uit Oosterwolde vertrokken.Die ene uitzondering was Reinder Kornelis,één van de in 1806 geboren tweeling.Met deze eindigt de famili in Oosterwolde op een in wezen tragische wijze.Wij citeren uit Popping [12] : "Reinier bleef kinderloos;hij was gehuwd met Geesje Pit,de dochter van de dorpssmid Wieger Pit,en h verkeerde vele van zijn laatste levensjaren in behoeftige omstandigheden.Met visschen en op andere wijze trachtte hij met zijn vrouw iets te verdienen.'t Was een schrille tegenstelling: de weelde als kind en in de jongelingsjaren en de armoede als bejaard man". Zó eindigt dus de Oosterwoldse tak van de lijn Terwisga - Barels - Brouwer - Gasinjet.Voordat wij nu gaan zien,hoe het met de Oldeberkoper tak is gegaan,moeten wij eerst de geschiedenis van de familie Terwisga weer opnemen.

De derde zoon van Eyse Jan Willems van Terwisga en de dochter van Merck Syrcksen was
Syrck Eyses van Terwisga.Deze moet vóór 1603 gehuwd zijn me Bodt Solckema,omdat in dat jaar hun zoon Asse Syrcks werd geboren.Daar in 1619 wordt gesproken van Bodt Syrcks,de weduwe van Syrck Eyses [21] ,moet Syrck Eyses dus vóór of i 1619 zijn overleden.Deze tak van de familie die,zoals wij reeds zagen,ook eigendommen had in Eesveen,heeft zich geve tigd in Ter Idzerd,waar Asse Syrcks van Terwisga vóór 164 is overleden.In dat jaar wordt namelijk in de stemkohieren van Stellingwerf-Oosteynde gesproken van "de Erfgenamen va Asse Syrcks van Terwisga" als de eigenaren van de hoeve Appelsche Nr.30,die daar wordt genoemd "de Leege Bult" (Hoewel het in Stellingwerf oppassen is met de verklaring van "leeg" - het kan immers zowel de nederlandse betekenis hebben van ledig als van het Stellingwerfs voor "laag",is daar hier natuurlijk geen vergissing mogelijk.De betekenis i ongetwijfeld: onbebouwd).Die erfgenamen waren zijn vrouw en twee kinderen: Antje en Eyso Asses van Terwisga.Een derde kind uit hun huwelijk,tussen deze twee in,Jetse Asses,komt niet als erfgenaam voor,zodat deze reeds jong moet zijn ove leden.Eyso Asses werd geboren in 1640 en hij trouwde op 6 april 1676 met Acke Jansdochter van Donkerbroek.Beide zijn overleden en begraven in Ter Idzerd;Eyso Asses op 25 febru ari 1710 en Acke Jansdr. op 29 januari 1684.Acke Jans is vermoedelijk een zuster geweest van de Bijzitter Pieter Jans die in 1698 mede-eigenaar was van de hoeven Donkerbroek Nr 8 en 9.Eén hiervan,Nr.9,staat in 1728 op naam van de weduwe van Assuerus van Terwisga,en deze Assuerus ,geboren o 4 juli 1678 was een zoon van Eyso Asses en Acke Jans.Hij trouwde op 28 juni 1707 met Sybrich van Liauckama en overleed op 5 november 1714.Sybrich op 24 februari 1745,beide te Ter Idzerd.Andere kinderen van Eyso Asses en Acke Jans

21) Zie: Register van Overdrachten,Testamenten,etc.,van het Schout-Ambt Steenwijk.
Reg.Nr.149,d.d. 10 mei 1619.

waren een zoon Jan Eyses en een dochter Janke (Jantje). Deze laatste overleed in 1677 en Jan Eyses,die geboren was in 1682,overleed in 1693.
Of de Foppe Jans,die in 1698 de voornaamste eigenaar was van de twee Terwisga-hoeven Appelsche Nrs.27 en 30 (de Lee ge Bult),van één van deze beide afstamt,is ons niet bekend,maar het lijkt niet onwaarschijnlijk,omdat een dergelijke verwantschap eigenlijk alleen maar kan verklaren,hoe hij aan deze twee hoeven gekomen is.
Wij hebben er in vroegere publikaties [22] reeds op gewezen dat het maar een vreemde zaak is,dat het "stamslot" van de familie Terwisga,de oorspronkelijke eerste hoeve-stichting te-der-wische,d.i. "in de weiden",later bekend als de Sate Terwisscha,Appelsche Nr.24,reeds in 1640 niet meer in het bezit was van de familie Terwisga,althans niet van iemand die deze naam droeg.In een tijd,waarin groot-grondbezitters alleen maar trachtten hun bezit te vergroten,mag o.i. niet gedacht worden aan een verkoop.Zulks nog des te minder,omdat uit het gehele verloop van de geschiedenis blijkt,dat de leden van de familie Terwisga een zeer sterk gevoel voor traditie bezaten,en dat zij steeds hebben getracht hun bezittingen binnen de familie te houden.Dat blijkt o.a. uit de z.g. fideï-commissaire testamenten,waarvan wij er een drietal kennen: dat van Hiltje van Terwisga uit 1668,dat van haar zuster Jelcke uit 1688 en dat van Anna Frankena,een dochter van Hiltje,uit 1738.Er moet dus een andere verklaring voor zijn,en zonder daarvoor positieve bewijzen te kunnen aanvoeren,menen wij toch wel een aannemelijke verklaring te kunnen vinden.
De buurschap Terwische onder Appelsche,die naar alle waarschijnlijkheid weinig minder oud is dan Appelsche zelf,omvatte in 1640 een 7-tal boerderijen,n.l. de nummers Appelsche 24 t/m 30,"gaende van Oost naer West".Daarvan was Nr.25 de pastoriehoeve of Weeme.Die zal bij de stichting van de eerste kerk van Appelsche op grond van Terwische,door de parochianen zijn geschonken,en daarbij zal uiteraard de medewerking van "Terwische" niet onbeduidend zijn geweest,want die hoeve hoorde immers tot zijn gebied [23]. De nummers 26 en 28 waren in 1640 "nomine uxoris cum sororibus" eigendom van Suffridus Lycklama à Nijeholt,en dat betekende,zoals wij later zullen zien,dat die hoeven behoorden tot de nalatenschap van Eyse Jans van Terwisga,die in 1623 was overleden.De hoeve Nr.26 draagt de naam "De Dijk",een naam die een getwijfeld verband houdt met de naam van het aangrenzende dorp Langedyke.Deze hoeve heeft voor schrijver dezes een zeer bijzondere betekenis,omdat hij reeds in de loop van de 18de eeuw in het bezit is gekomen van één van zijn voorvaderen,en nu nog eigendom is van zijn twee zusters.Vóór 181 heette de eigenaar Pieter Willems,die van de vele andere

---

22) Zie: De Nieuwe Ooststellingwerver van 17-6-'71 en van 6-7-'72
23) Voor de gevolgde procedure bij het stichten van een nieuwe parochiekerk,zie de dissertatie van Dr.K.Bouwer, vermeld in noot 7.
24) Uit het Diakonieboek van de N.H.kerk van Appelsche, Anno 1773:."...." bij de begraffenisse van Pieter Willems kint van de Dijk".

Pieters werd onderscheiden door de toevoeging achter zijn naam "van de Dijk".Deze was gehuwd met Antje Halbes een dochter van Halbe Jans en Rensje Teunis.Bij de invoering van de Burgerlijke Stand nam de familie de achternaam Dijk aan,maar in 1818 heet de eigenaar van Nr.26 in het Floreenregister nog Antje Halbes.Pieter Willems overleed in 1799 en Antje Halbes in 1825.Zij hadden 3 kinderen Willem Pieters,die jong gestorven is,Halbe Pieters Dijk die ongehuwd bleef,en een dochter Rensje Pieters Dijk,die trouwde met Jan Jans Mulder (1758-1834),en deze Jan Jans Mulder was de bet-overgrootvader van schrijver dezes.Oc diens vader,eveneens Jan Jans geheten,was molenaar op De Bult.Hij heette dan ook gewoonlijk Jan Jans,de olde mulder op de Bult.Hij werd geboren op De Bult,of,zoals het in het doopregister staat te lezen "bij de meule,onder de klokslag van Appelsche",in 1714,en overleed in 1794.De molen,een standerdmolen,op de kaart van Schotanus à Sterringa van 1685 vermeld als "rogmolen",wordt reeds vermeld in 1639,in een door of namens gedeputeerden van Friesland opgemaakte lijst van molens,die moeten worden afgebroken,omdat ze niet voldoende opbrachten in de belasting ("impost" heette dat toen) op het gemaal. Hij werd echter niet afgebroken,maar heeft daar op de heide tussen Appelsche en Elsloo,nog gestaan tot 1899, toen hij werd afgebroken en het muldersbedrijf overgeplaatst naar het nieuwe dorp Appelscha aan de Compagnonsvaart.

Na deze uitweiding keren wij tot ons onderwerp terug: de hoeve Nr.28 was in 1640 eigendom van Jan Piers Lycklama,een zoon van Grietje van Terwisga,en Nr.30 behoorde aan de erfgenamen van Asse Syrcks van Terwisga.Alleen nummers 24 en 27 zijn niet in het bezit van een nakomeling van Terwisga.Nr.24,de Sate Terwisga,was in 1640 eigendom van: 1.de weduwe van Wilt Hendricks met hare kinderen en 2. van de erfgenamen van Hendrick Wiltinge. Nr.27 is eigendom van Beernt Hendricks,en diezelfde Berent Hendricks is ook de "bruijcker" van de pastorie hoeve,Nr.25.Wij menen,dat de conclusie gerechtvaardigd is,dat deze Berent Hendricks een broer was van de toenmaal overleden Wilt Hendricks.

De hele kwestie zou waarschijnlijk veel duidelijker zijn, als wij wisten,wie de in 1640 ook reeds overleden Hendrick Wiltinge is geweest.Er zijn daarover in het verleden wel eens gissingen gemaakt,vooral,omdat wij in Appelsche nog zoveel toponiemen tegenkomen met de naam Wiltinge,zoals b.v. de Wiltingemaad,de Wiltingefenne, het Wiltingeveen,de Wiltingeweg [25].Hendrick Wiltinge moet in het Appelsche van omstreeks 1600 een niet onbelangrijke rol hebben gespeeld,want,behalve dat hij de eigenaar was van de twee Terwisga-hoeven 24 en 27,was hij ook de eigenaar van de nummers 3 en 7,beide in de lat

25) Dit is niet de sinds kort weer in Appelscha bestaande Wiltingerweg (waarin de -r ten onrechte is tussengeplaatst).De oude Wiltingeweg was de langs de Noordzijde van de Oosterse Es lopende weg,die van de Boerestreek voerde naar Wiltingemaad,Wiltingefenne en het Wiltingeveen,en die nu - helaas - de naam Oosterse Es draagt: een naam,die voor een weg niet op zijn plaats

Boerestreek.Na 1640 komt de naam Wiltinge niet meer voor in Appelsche als persoonsnaam.Tenzij nu de bij hoeve Nr.24 genoemde erfgenamen van Hendrick Wiltinge allen vrouwen zijn geweest,moet worden aangenomen,dat deze erfgenamen niet het voorbeeld van hun vader hebben gevolgd,en dat z weer tot de traditionele Stellingwerfse wijze van naamgeving zijn teruggekeerd,en dat zij dus in plaats van -inge een -s achter vaders naam hebben gezet,zodat zij dus Hendricks genoemd werden.Het kwam wel meer voor,dat niet al kinderen de nieuwe familienaam overnamen.Zo vinden wij b. in de 17de eeuw nog nakomelingen van Lyckle Eebles,die zich niet Lycklama à Nijeholt noemden,maar alleen Lyckles (wat in wezen hetzelfde betekent als Lycklama!),terwijl weer anderen zich alleen Lycklama noemden.Als wij dus ond de in 1640 genoemde eigenaren van boerderijen zoeken naar de erfgenamen van Hendrick Wiltinge,dan zullen dat liede moeten zijn met de naam Hendricks,en dan springt onmiddel lijk in het oog de naam Wilt Hendricks,wiens weduwe en ki deren onder de eigenaren van de sate Terwisga worden genoemd.Verder zal daar ook zeker bij horen de Beernt Hendricks,eigenaar van Nr.27 en gebruiker van De Weeme,Nr.2 die wel een broer van Wilt Hendricks zal zijn geweest.Een derde,maar minder zeker,zou kunnen zijn de Aebele Hendric die in 1640 Dorprechter is en eigenaar van Nr.16 (één va de hoeven in Aekinge).
De enige verklaring van deze puzzel zou zijn,dat Hendrick Wiltinge gehuwd is geweest met een dochter uit de famili Terwisga.Dat zou zijn eigenaarschap van deze Terwisga-hoe ven afdoende verklaren,maar wij moeten toegeven,dat er vo deze theorie geen enkel positief bewijs valt aan te voere omdat van het bestaan van een zodanige dochter Terwisga niets bekend is.Op zichzelf zegt dat ook niet zo veel,om dat wij immers van de oudste generatie der Terwisga's alleen Eyse Jan Willems kennen - en wie weet hoeveel zus ters die gehad heeft!

De twee dochters uit het huwelijk van Eyse Jan Willems van Terwisga en Merck Syrcksens dochter: Hylck en Grietj waren beide getrouwd met een achterkleinzoon van Lyckle Eebles,de stamvader van het geslacht Lycklama à Nijeholt Hylck van Terwisga was gehuwd met Meyne Lyckles en haar zuster Grietje van Terwisga met zijn broer Pier Lyckles . Van geen dezer 4 personen is een geboortedatum bekend.We weten wij,dat Grietje van Terwisga overleed in 1605,Meyne Lyckles in 1608 en Hylck van Terwisga en Pier Lyckles be de in 1610.Van beider nakomelingen hebben verschillende een rol gespeeld in de geschiedenis van Stellingwerf-Oos eynde,als grietman,substituut grietman of secretaris.
Uit het huwelijk van Hylck van Terwisga en Meyne Lyckles (dus: Lycklama à Nijeholt) werden o.a. geboren Lelius (i 1589 op 1 augustus ingeschreven als student in de rechten te Franeker),Marcus(reeds besproken op blz.7/8;bij Eyse Jans van Terwisga)wij kunnen daar nog aan toevoegen, dat deze op 21 mei 1593 als student in de rechten werd i geschreven aan de Hogeschool te Franeker.Marcus overleed zonder kinderen na te laten,op 9 augustus 1625);Eyso,die op 11 mei 1597 ingeschreven werd te Franeker als student in de rechten en letteren;hij was van 1624 tot 1639 griet man van Stellingwerf-Oosteynde,daarna van Stellingwerf-

Westeynde.Verder ook twee dochters,Jantje en Aaltje.Het is vermoedelijk deze Jantje Lycklama,diegehuwd was met Idzard van Solckema van Ter Idzerd.Een dochter van Eyso Lycklama à Nijeholt was de Hylck van Lycklama,die in de stemkohieren van Stellingwerf-Oosteynde van 1640 voorkom als eigenaar van diverse boerderijen: Elsloo Nr.23,Oldebe koop Nrs.17 en 19 (deels),en 25,die zij gezamenlijk bezit met "de erfgenamen van Eydso Terwisscha",en Nr.23.
Uit het huwelijk van Grietje van Terwisga en Pier Lyckles werden o.a. geboren: Lubbert Piers,Lyckle Piers en Jan Piers. Lyckle Piers wordt vermeld in 1619 als secretaris van Stellingwerf-Oosteynde;hij overleed ook in 1619.Hij wa gehuwd met Sipke Sjoerdts Jelckema.Jan Piers wordt verme in de stemkohieren van Stellingwerf-Oosteynde van 1640 a de eigenaar van de hoeve Appelsche Nr.28.Wij signaleerden deze drie broers ook reeds in 1617,toe zij een stuk land in Eesveen verkochten (zie blz.9).
De weduwe van Lyckle Piers,Sipke Sjoerdts Jelckema,leefd nog in 1640,want in dat jaar wordt zij in de stemkohieren van Stellingwerf-Oosteynde vermeld als de eigenaar van d hoeve Makkinga Nr.6.Uit hun huwelijk werden o.a. geboren: Suffridus(d.i. Sjoerdt) in 1600; Pier in 1601; Augustinu in 1603.Van deze is Pier in 1640 Dorprechter in Makking waar hij eigenaar is van de hoeven Nrs.8 en 9. Suffridus was van 1622 tot 1639 secretaris van Stellingwerf-Oostey de en van 1639 tot zijn dood in 1645 grietman van deze gr tenij.Hij maakte zijn testament op 1-12-1643,~~en overleed zo der kinderen na te laten~~.Hij was gehuwd met de oudste doc ter van Eyse Jans van Terwisga en Harmentje Stevens: Jel cke (Jeltje) van Terwisga.

Hoofdstuk III.

Het Erfgoed der Terwisga's.

Het is een gelukkige samenloop van omstandigheden,dat d oudste stemkohieren voor de grietenij Stellingwerf-Oostey de in 1640 werden vastgesteld,17 jaar na de dood van de laatste Terwisga-grietman Eyse Jans in 1623,zodat wij uit deze bron een vrij goed inzicht kunnen krijgen in hetgeen hij zijn kinderen naliet.Zoals wij hebben gezien,waren er 5 kinderen geboren uit Eyse Jans huwelijk met Harmentje Ste vens: één zoon Jan Eyses,geboren vóór 1616,Jelcke,gebore in 1616,Antyn,geboren in 1618,en Hiltje en Zwaantje,die geboren moeten zijn na 1618 (na de geboorte van Antyn) en vóór 1624 (de vader stierf in 1623).Bij het overlijden van hun vader waren zij dus alle vijf nog minderjarig,en er za zeker naast de moeder een curator (voogd) over de kinder zijn benoemd.Wie dit is geweest,weten wij niet,maar het li niet onmogelijk,dat dit Suffridus Lycklama à Nijeholt is g weest,omdat hij ook in 1640 namens de 4 zusters optreedt als eigenaar van hun bezittingen.
Als in 1640 de stemkohieren worden opgemaakt,leeft de zo Jan Eyses niet meer.Hij is,gehuwd of ongehuwd,in elk geva zonder kinderen na te laten,vlak vóór 1640 Overleden.Of-schoon hij als ongehuwd wordt opgegeven,geloven wij,dat hi

dat hij wel degelijk gehuwd is geweest,omdat in het stemkohi
van 1640 als eigenaars van de hoeve Oldeberkoop Nr.20 wor
opgegeven: Suffridus Lycklama à Nijeholt (namens zijn vrouw
haar zusters) en "Jan Eysses weduwe",en deze overleden Jar
Eyses moet wel de bedoelde zoon van Eyse Jans en Harmentje
Stevens zijn geweest.
In onze vroegere publikatie over het groot-grondbezit in S
lingwerf-Oosteynde [15] wezen wij er reeds op,dat de erfgena
van Eyse Jans van Terwisga niet met name worden genoemd in
Stemkohieren van 1640.Slechts in één geval,n.l. bij de hoev
Oldeberkoop Nr.25 vinden wij als eigenaars genoemd Hylck va
Lycklama " En de erfgenamen van Eydzo Terwisscha". Het fei
dat ook de genoemde Hylck van Lycklama mede-eigenaar is va
deze hoeve,is o.i. een duidelijke aanwijzing,dat deze hoeve
Nr.25 een zeer oud familie-bezit is,dat reeds eigendom moe
zijn geweest van Eyse Jan Willems,de stamvader van het ge-
slacht.Hylck van Lycklama was een dochter van Eyso Lycklam
à Nijeholt,en deze was een zoon van Hylck van Terwisga.Zij w
"de echte huijsvrouw" van Jr.Ulbo van Aylva.Die erfgenamen
Eyse Jans blijven dus in de kohieren naamloos: ze zijn verbo
gen achter de naam van Suffridus Lycklama à Nijeholt,toen
grietman van Stellingwerf-Oosteynde,in de toevoeging achte
zijn naam als eigenaar: "nomine uxoris,met haere susteren",
soms geheel in het Latijn: "nomine uxoris cum sororibus".Da
Suffridus Lycklama à Nijeholt,zelf van een grootmoeder Terw
ga afstammend,gehuwd was met Jelcke,de dochter van Eyse Ja
van Terwisga en Harmentje Stevens,waren die zusters van zij
echtgenote dus de drie andere dochters van dat echtpaar:
Antje,Hiltje en Zwaantje,die in 1640 alle drie nog ongehuw
waren.Het is dan ook duidelijk,dat Suffridus in 1640 slecht
als curator,als beheerder van de bezittingen van zijn vrouw
en haar zusters opptreedt bij de meeste boerderijen,die in
1640 in Stellingwerf-Oosteynde op zijn naam staan,en dat di
boerderijen het gezamenlijk erfdeel vormden van de vier doch-
ters van Eyse Jans van Terwisga.Dat betreft dan de volgend
boerderijen:
in Appelsche de nummers 10,26 en 29
in Donkerbroek de nummers 5,27 en 28
in Vochtele de nummers 3 en 4
in Langedyke nummer 10
in Elsloo nummer 16
in Oosterwolde de nummers 30 en 32
in Makkinga de nummers 10,11,27,29 en 31
in Oldeberkoop de nummers 8,13,18,24,36,37,38,42,45,46,47,
48 en 49.Bovendien nog de nummers 25 (samen met Hylck va
Lycklama) en 20 (samen met Jan Eysses weduwe).
Tesamen zijn dat dus 32 boerderijen.Slechts 3 hiervan zijn in
1698,als de stemkohieren worden herzien,eigendom van leden
van de familie Lycklama à Nijeholt.(Suffridus was in 1645
overleden).Dat zijn:
in Elsloo Nr.16,waarvan de eigenaars zijn verschillende lede
dezer familie;
in Makkinga de nummers 10 en 11,waarvan de eigenaar is Augu
tinus Lycklama à Nijeholt,toen grietman van Opsterland.Als w

deze laatste drie even buiten beschouwing laten,dan staat (vast,dat in ieder geval de resterende 29 boerderijen hebben hoord tot het bezit van de in 1623 overleden grietman Eyse Jans van Terwisga.

Wij willen nu trachten na te gaan,welke hoeven in 1640 of daarvóór deel hebben uitgemaakt van het totale familie-bezi der Terwisga's in Stellingwerf-Oosteynde.

Allereerst gaan wij dan uiteraard naar Terwische onder Appel sche,waar wij zien,dat Nr. 30,de z.g.Leege Bult,eigendom is van de erfgenamen van Asse Syrcks,de zoon van Syrck Eyses v Terwisga.Vervolgens Appelsche Nr.28,die eigendom is van Jar Piers Lycklama.Het kan niet anders,of deze heeft die boerde verkregen als erfenis van zijn moeder:Grietje Eyses van Terw ga.De nummers 26 en 29 zijn reeds boven vermeld bij de bezit-tingen van Suffridus Lycklama à Nijeholt.Wat Nr.24,de Sate Terwisga betreft,geloven wij niet,dat het noodzakelijk is te bewijzen,dat deze oorspronkelijk Terwisga-bezit is geweest,en wij dachten,dat hetzelfde mag gelden voor nummer 27.(Zie ook wat wij hiervoor hebben gezegd over Wiltinge,op blz.17 en 18

Ook ~~van~~ de hoeven,die in 1640 geheel of gedeeltelijk eigen dom zijn van Wypke Meyntedochter,de weduwe van Goossen Merck van Terwisga,namens haar kinderen,hebben met zekerheid tot het familie-bezit der Terwisga's behoord.Dit betreft de vol gende gevallen:

In Oosterwolde Nr.7,die geheel haar eigendom is.Oosterwolde Nrs.53 en 54,die zij,evenals Langedyke Nr.11,gezamenlijk bezi met Aernt Barels I.

In Oosterwolde Nr.32,die zij deelt met Suffridus Lycklama à Nijeholt (in feite dus met de gezusters Terwisga).

Van de 6 hoeven,die in 1640 op naam van Aernt Barels I staa zijn ook de meeste,zo niet alle,afkomstig van de Terwisga's, blijkens de toevoeging achter zijn naam:"nomine uxoris",d.i. namens zijn vrouw Magdalena van Terwisga,de dochter van Merc Eyses.Dit betreft de volgende hoeven:

in Vochtele Nrs.7 en 14
in Makkinga nummer 4
in Oosterwolde de nummers 16,17 en 44
(en natuurlijk de reeds genoemde 3,die hij deelt met Wypke Meyntedochter).

Van de 4 hoeven,die in 1640 op naam van Hylck van Lycklam staan,kunnen wij slechts van 2 met zekerheid zeggen,dat ze a komstig zijn van de Terwisga's,hoewel het toch waarschijnlijk is,dat dit op alle 4 betrekking heeft.Deze 2 hoeven zijn: Oldeberkoop Nrs.17 en 28.Als dit oorspronkelijk Lycklama-be-zit zou zijn geweest,dan is er geen enkele reden,waarom deze twee hoeven in 1698 werden geërfd door Aernt Barels II.

Elsloo Nr.22 blijft in 1698 in het bezit van de Lycklama's (t.w. Augustinus,de grietman van Opsterland),terwijl Oldeber-koop Nr.19 in 1728 eigendom is van Eyt Cornelis en enkele anderen.Het lijkt er veel op,dat Hylck deze hoeve heeft ver-maakt aan haar pachter ("bruijcker",zoals men toen schreef).

Oldeberkoop Nr.25 hebben wij reeds vermeld bij de bezittingen van Suffridus Lycklama à Nijeholt.

De 3 hoeven,die in 1640 op naam van Suffridus staan,en die in 1698 op naam van andere leden dezer familie staan (Elsloo Nr.16 en Makkinga Nrs.10 en 11),zijn ook waarschijnlijk uit het familie-bezit der Terwisga's afkomstig,n.l. uit het erfdeel

van Suffridus' grootmoeder: Grietje van Terwisga.
En dan is er tensloote nog de hoeve Makkinga Nr.6.Die staat in 1640 op naam van Sipke Jelckema,en dat is de al eerder genoemde Sipke Sjoerdts Jelckema,de moeder van Su fridus Lycklama à Nijeholt.Zij kan die hoeve alleen maar g ërfd hebben van haar man,Lyckle Piers,de zoon van Grietj van Terwisga.Dat deze veronderstelling juist is,blijkt ui het feit,dat deze hoeve in 1698 eigendom is van Anna Fra kena,de dochter van Hiltje van Terwisga.
Het bovenstaande samenvattend,komen wij tot de conclusie, dat van de 317 stemgerechtigde hoeven in de grietenij Ste lingwerf-Oosteynde omstreeks 1600 circa 54 eigendom ware van leden der familie Terwisga.Wij tekenen hierbij aan,dat schoon misschien een enkele hoeve er ten onrechte bij is rekend,het totale bezit der familie nog veel groter is g weest,daar wij hun bezittingen buiten Stellingwerf-Oostey - zoals b.v. die in Weststellingwerf en in de aangrenzen gebieden in Overijssel en Drente,en in Schoterland,geheel buiten ons onderzoek hebben gelaten.
Een tweede conclusie is,dat er,behalve de familie Terwis omstreeks 1600 geen andere familie in Stellingwerf-Oostey de grote bezittingen had.De enige,die in dit verband mis- schien als een uitzondering genoemd mag worden,is Jr.Will van Euwsum,die in 1640 eigenaar was van 6 boerderijen in Haule,n.l. de nummers 11,15,16,18,19 en 20.Dat is op een totaal van 20 stemgerechtigde hoeven in Haule een respect bel percentage.Deze zelfde 6 hoeven zijn in 1698 geërfd d Georh Wilhelm,Graaf van Kniphuizen en Nienoord,maar in 1 zijn ze alle 6 overgegaan in het bezit van de oud-grietma van Opsterland,Augustinus Lycklama à Nijeholt.Het feit,dat deze bezittingen grensden aan die in Groningen en Drente (en natuurlijk ook in Opsterland) ,en dat ook hier uitge- strekte hoogvenen lokten tot ontgraving,zal aan deze be- zitsvorming niet vreemd geweest zijn.
De familie Lycklama à Nijeholt had omstreeks 1600 in Stell werf-Oosteynde nog vrijwel geen bezittingen.De weinige hoe ven,die dan op hun naam staan,blijken alle afkomstig te zi uit de erfenis van Terwisga-dochters,waarmee zij gehuwd wa ren.
De families Frankena en Van Heloma,die later zo'n grote r zullen gaan spelen,hebben in 1640 nog in het geheel geen bezittingen in Stellingwerf-Oosteynde.Slechts één nieuwe familie heeft haar komst aangekondigd: de familie Barels in Oosterwolde,die daar,in de persoon van Aernt I,via een huwelijk met een Terwisga-dochter (Magdalena) vaste grond onder de voeten heeft gekregen,en waarvan wij de geschiede reeds hebben geschetst.In het volgende hoofdstuk zullen w zien,wat er na 1640 met de bezittingen der Terwisga's is gebeurd.

Naschrift. Wij zijn in het voorgaande reeds enkele malen de naam Augustinus Lycklama à Nijeholt tegengekomen.Dit zal i het vervolg nog veel vaker gebeuren,en aangezien met deze naam lang niet altijd dezelfde persoon wordt bedoeld,leek het ons gewenst hier een kort overzicht te geven van de voor ons belangrijkste figuren met deze naam,die in feite dezelfde naam is als de Friese naam Auke.
1.De eerste Augustinus is de in 1603 geboren 3de zoon van Lyckle Piers en Sipke Sjoerdts Jelckema (zijn oudste broer

was dus Suffridus).Deze Augustinus was in 1643 secretaris van Stellingwerf-Oosteynde en in 1647 werd hij grietman va deze grietenij.Hij was gehuwd met Sytske Jacobsdr.van Beyma en woonde in Makkinga.In 1661 deed hij afstand van het amt en hij overleed op 1 augustus 1670.Zowel hij als zijn vrouw werden in de kerk te Makkinga begraven.
2.De tweede Augustinus was de in 1670 geboren Augustinus Lubberts Lycklama à Nijeholt,zoon van Lubbert Piers en zijn 1ste echtgenote Romkje Daniël de Blocq van Scheltinga.In 1698 is hij grietman van Opsterland en hij moet vóór 1728 afstand hebben gedaan van dit ambt,omdat hij in dat jaar g noemd wordt :de oud-grietman van Opsterland.Hij overleed t Beets op 22 juni 1744 op 74-jarige leeftijd.
3.De derde Augustinus hebben wij (nog) niet geïdentificeer Wij ontmoeten hem o.a. in 1698,als hij samen met een aantal familie-leden,waaronder ook de onder 2 genoemde,genoemd wordt als gedeeltelijk eigenaar van de hoeve Elsloo Nr.16, en waar hij wordt vermeld als de subsituut-secretaris van Opsterland.Hij is ongetwijfeld een neef van No.2,en zal ook omstreeks 1670 zijn geboren.
4.De vierde Augustinus,die wij pas veel later zullen ontmoeten,is een kleinzoon van No.2: geboren in 1742.Deze Augustinus Lycklama à Nijeholt trouwde in 1762 met Susanna Georg Wolfgangsdr. Barones thoe Schwartzenberg en Hohenlandsberg.Een dochter van hem,Georgina,trouwde met Philip Hendrik Nerig Bögel in 1782,en 4 dochters uit dit huwelijk,die dus kleinkinderen waren van Augustinus Lycklama à Nijeholt Nr.4,ontmoeten wij in Ooststellingwerf in 1818: de zusters Susanna,Christina,Martha en Augusta Bögel.

,,,,,,,

Hoofdstuk IV.

De Toestand in 1698.

Na 1640 werden de stemkohieren voor de eerste maal herzien in 1698,dus bijna 60 jaar later.Dit geschiedde in Stellingwerf-Oosteynde onder leiding van de grietman van Opsterland,Augustinus Lycklama à Nijeholt.(zie boven in Naschrift bij Hoofdstuk III,No.2).Het Cohier begint met de volgende inleiding:
"Cohier van de stemdragende Personen ende Goederen in de respectieve dorpen der Grietenie..... Volgens 't Reglement ende Resolutie der Ed.Mogende Heeren Staten deser Provincie in dato den 16 July 1698 genomen ende gearresteert,ende daerop gevolgde uitschrijvinge bij derselven Gecommitteerde van den 20 dito gedaen,gemaeckt ten overstae van de Ed.Heere Augustinus Lycklama à Nijeholt,grietman[... ...] +) ,ende de Heere Augustinus Lycklama à Nijeholt (Zie hierboven,No.3),Substituut-Secretaris van de gedachte Grietenie Opsterlant.Alles conform het Cohier in den Jare 164 vastgestelt".
Daarop volgt de inhoudsopgave:

+) Hier zijn in de originele tekst de woorden "over Opsterlant" vergeten.

Cohier der Stemmen van de Grietenie
Stellingwerf-Oosteynde
de annis 1640 en 1698:

Oldebercoop	50 Stemmen
Nieuwbercoop	21 Stemmen
Mackinge	34 Stemmen
Donckerbroeck	43 Stemmen
Haule	20 Stemmen
Oosterwolde	57 Stemmen
Vochtele	14 Stemmen
Appelsche	30 Stemmen
Langedyke	12 Stemmen
Elseloo	36 Stemmen
	317 Stemmen

Als voorbeeld laten wij hier ook nog volgen het aan het eind geplaatste protocol, bij ieder dorp:
"Aldus gedaen ende gebesoigneert tot Oldebercoop in de kercke, bij mij Onde[r]schreven Grietman, absente secretario ter praesentie van de Dorprechter Laelius van der Vecht, de Heere Aernt Barels, Joachimus Frankena, B. Lycklama à Nijholt (d.i. Bartholdus, toen grietman van Stellingwerf-Oosteynde.M.), met haelen T. Poutsma, nots. publ., met 't Jaer en Maentgetal".
Men merke op, dat hier in één en dezelfde zin de naam is geschreven als Barels en als Baerelts. Het is duidelijk, dat dit voor de mensen toen niet het minste verschil maakte.

Het is jammer, dat er geen tussentijdse herziening van de Stemkohieren heeft plaatsgevonden, omdat 60 jaar wel een beetje lang is om in alle gevallen de juiste relatie te herkennen tussen de eigenaars van 1640 en die van 1698. Er kunnen in die tussentijd zeer goed andere eigenaars zijn geweest. Gelukkig zal blijken, dat dit voor het familie-bezit van de Terwisga's niet van overwegend bezwaar is, omdat wij daarvoor met vrij grote zekerheid de erfgenamen kennen. In 1640 was, zoals wij gezien hebben, alleen Jelcke van Terwisga nog maar getrouwd, en trad haar echtgenoot, de grietman van Stellingwerf-Oosteynde, Suffridus Lycklama à Nijeholt, die tevens haar achterneef was, op namens haar en haar 3 zusters als eigenaar van 32 boerderijen. Maar in 1698 leeft geen van de 4 zusters meer, en het is dus noodzakelijk om in het kort hun levensgeschiedenis te schetsen, voor zover wij die kennen.
Suffridus Lycklama à Nijeholt overleed in 1645 en werd op 12 april van dat jaar in de kerk te Oldeberkoop begraven. ~~Zijn huwelijk was kinderloos gebleven~~. Zijn echtgenote overleefde hem nog 45 jaar, want, nadat zij op 20 januari 1688 haar testament had opgemaakt, overleed zij op 16 juni 1690. In het reeds eerder genoemde werk over Oldeberkoop [18], waarop wij later nog terugkomen, is ook een genealogie van de familie Willinge Prins opgenomen, samengesteld door de heer A.J.R. Willinge Prins. De vraag, wat deze familie, genealogisch gezien, heeft te maken met de familie Terwisga, te zijde latend, moeten wij hier toch wijzen op een vergissing in de bewuste genealogie. Wij lezen daarin namelijk, onder 2 a:

Suffridus huwelijk met Jelcke van Esmas geboren.

"Jelcke Terwisscha,geb.O'berkoop 1616,overl.ald. 1674". Dat deze mededeling onjuist is,bewijst niet alleen haar te tament van 1688,maar blijkt ook duidelijk uit het opschrift op haar grafsteen in de kerk te Oldeberkoop,dat alsvolgt luidt: "Anno 1690,den 16 Juny,is christelijck in den Heere gerust die Eerbare ende deuchtsame Jelcke Ter Wische, naegelaten wed[uwe] van den Heere Suffidus Liklama à Niholt off omtrent haer 74ste levensjaer,ende leit alhier begraven".

Het testament van Jeltien Twerwisscha,dat zich tot voor kort bevond onder andere familiepaieren in particulier be zit [illegible],berust thans op het Rijksarchief van Friesland,zodat wij nu in staat zijn hieraan een korte bespreking te wi den.
Na de in die tijd gebruikelijke inleiding (-In den Name Godes Amen.etc.etc.) deelt de testatrice ("ick Grietmansche Jeltien Terwisscha") mee,dat zij op 27 november 1678 "met rijpen beraede ende voorbedachten gemoede" haar testamentaire dispositie gemaakt heeft.Zij beschrijft deze"dispositie" uitvoerig door vervolgens tot in de kleinste details een opsomming te geven van al haar vaste goederen, die zij in vier gedeelten verdeelt.Om enig idee te geven van de wijd-verspreide eigendommen van deze Terwisga-dochter,hebben wij een lijstje gemaakt van de diverse plaatsen waar de opgesomde goederen waren gelegen:
Oldebercoop,Nieubercoop,Mackinge,Donckerbroeck,Appelsche De Bult(onder Appelsche),Weper (onder Oosterwolde),Twytel (zij spelt 't Wijtel) onder Makkinga,Langedijke,Elsloo,Veneburen (onder Makkinga),Holtpade,Holtwolde,Steggerde,Noorwolde,Spange,Zandhuizen (onder Noordwolde),Boekelte (d.i Boekholt onder Bovl),Slijckenborgh,Suithorne (d.i.Zuidhorn onder Elsloo),Oosterhaule (er staat: Oosterhalle,maar dat zal een verschrijving zijn),Teroele (in Doniawerstal,ten Z van Langweer),Tersool (in Rauwerderhem,N.O.van Sneek), Echten,de Joure,Katlijck,Oudehorne,Suameer,Cleyenborgh (o onbekend).
Nadat al deze bezittingen,met de namen van de gebruicker en de ligging in vier gedeelten zijn verdeeld,benoemt de testatrice tot haar erfgenamen:
Antien Vranckena mijn suster Hiltien Terwisscha doghter het eerste gedeelte
Arent Barelts mijn suster Antien Terwisscha soone het twe gedeelte
Joachimus Vranckena mijn suster Hiltien Terwisscha soone het darde gedeelte
Harmijntien Vranckena mijn suster Hiltien Terwisscha dogh het vierde gedeelte.
Aan de armen tot Oldebercoop vermaakt zij "het huis en go cum annexis tot Oldebercoop alwaer Rommertien Claes woon met het privilegie dat Rommertien Claes vrije woninge end gebruick in hetselve huis en van het goet cum annexis sa mogen hebben en houden soo lange als sij leeft".

Dit wordt gevolgd door de volgende belangrijke bepalinge "... verbiede mijn erfgenaemen het vercoopen van mijn vas goet met fide commis beswaert gelijck ick sulcks noch mit desen met fide commis beswaere bij versterff van mijn erfg naemen aen de naeste wettige erfgenamen altoos op mijn bl te sullen vererven ".

Uit deze gecursiveerde passage blijkt,dat ook Jelcke zèlf haar bezittingen via een fideï-commissair testament heef geërfd van haar vader (Eyse Jans van Terwisga) en haar zuster Zwaantje,en dat zij deze nu weer doorgeeft aan haa naaste bloed-(verwanten):de kinderen van haar zusters, wederom als fideî-commissaire goederen.
Hoewel het gehele testament met dezelfde hand is geschre ven - vermoedelijk door één van de getuigen,de klerk Lael us Holtrop - is het kennelijk in twee gedeelten tot stand gekomen.Het eerste gedeelte,d.z. de eerste 6 pagina's,zij in de 1ste persoon-vorm geschreven ("ick,Grietmansche Jeltien Terwisscha"),maar het tweede gedeelte,dat begint op blz.7,nadat zij heeft meegedeeld,dat zij de volgende pe sonen, "alle van goeden geloove", "bij malkanderen heeft doen vergaderen,namentlijck Dominus Joannes Wisman,praedi cant, Steven Jans Smit, Berent Cornielis, Mr.Claes Coene schoolmeester tot Oldebercoop,de secretaris Laelius Swag ende de clerck Laelius Holtrúp,ende deselve specialijck versocht omme desen beneffens mij te willen bevestigen" - gaat het stuk plotseling over in de 3de persoon: "hetwel cke bij ons al soo gewilligh is gedaen,nadat de Grietman- sche Jeltien Terwisscha hadde verclaert....etc.,etc."
Ook het feit,dat Jeltien in de aanvang schrijft "op heden den 27 november 1678,terwijl de ondertekening plaats vind op 20 januari 1688,wijst erop,dat het geheel in twee ge- deelten tot stand is gekomen.
Wij laten nu nog het slot van dit testament volgen met ee facsimile van de handtekeningen:

".....nadat de grietmansche Jeltien Terwisscha hadde ver claert het inholt desen haer uijterste wille te zijn,ende wel verstanden te hebben,ende sij desen in onse praesenti hadde verteeckent ende ons het begin ende besluite voore waeren gelesen onder belofte dat onse dese verteeckening sal sijn ende blijven ontschadelijck alles onder een contex op den twintighsten Januarij een duisent ses hondert acht entachtentigh".
w.g.
Jelcke van ter Wisga Joh.Wisman Steven Jans Smit

Berent Cornelis Laelius Swaga Laelius Holtrúp

Cl.Coenes

Hier zo mogelijk afdrukken facsimile van de hierboven tussen " ..." geplaatste slotpassage van dit testament,met de hand- tekeningen van Jelcke van Terwisga en de getuigen. (blad 7 v.d. foto-kopie)

Het bovenbeschreven testament is ook belangrijk uit een toponiemisch oogpunt bekeken,omdat het,behalve een zee va namen van "bruijckers" der landerijen,ook een groot aantal plaatsnamen en veldnamen bevat,die misschien niet meer al gemeen bekend zijn.Wij kunnen daar hier niet uitvoerig op ingaan,doch volstaan met enkele,die ons het meest interes sant voorkwamen,te noemen.In Oldeterkoop spreekt Jelcke van "mijn grietmansche huis en landt" ;te Oosterhaule van "mijn Sathe landts tot Ousterhalle",te Appelsche van "mijn arve landts tot Appelsche op De Bult"; van "mijn grechtigh heid in 't Vrebroeck" "landt tot Oldebercoop met de maedt ende Oostercamp;Cleijenborgh hebben wij niet kunnen identif ceren;nogmaals "mijn arve landts" tot Echten,en van "de stedepachten op de Jouwer; in Holtwolde van "de scheeren in de meente; "twee dachmadt broeclandt dat selden onder-loopt"; "landt tot Donckerbroeck in de Russchen.Iets voor ons geheel onverklaarbaars is "de halve brugge tot Olde-berkoop".
Onder de vele persoonsnamen vinden wij de merkwaardige Jan Bootsman te Elsloo,en enkele beroepsnamen,zoalsb.v. Jacob Artes Scheper in Makkinga en Claes Schoenmaker te Donckerbroeck.
Bij de plaatsnamen willen wij alleen wijzen op de doorlopend zó geschreven namen: Steggerde,Boekelte,en tenslotte op het niet mis te verstane "Lense Lenses landt op 't Wijtel. Daaruit blijkt duidelijk,dat de tegenwoordige vorm Twytel : onstaan uit "het wytel" -dat misschien een -loo naam is: het"wyte loo".Maar of dit "wyte" gezien moet worden als h Friese woord voor "nat" (wiet),menen wij te mogen betwijfe-len.Verder zouden wij denken aan een overeenkomst met "wi in het Drentse Witten.

De tweede dochter van Eyse Jans en Harmentje Stevens,Ant van Terwisga,geboren in 1618,trouwde in 1653 met dr. Alb tus Barels,geboren in 1610 te Oosterwolde,als zoon van d reeds besproken Aernt I en Magdalena van Terwisga [26].
Popping [12] deelt mee,dat hun huwelijk werd ingezegend do ds,Joh.Wisman in de kerk te Oldeberkoop (zie ook bij het voorgaande testament van Jelcke).Op 3 januari 1655 werd uit dit huwelijk een zoon geboren,die naar zijn grootvader Aernt werd genoemd.Hij bleef in dit huwelijk het enige kin zodat het vermoeden gewettigd is,dat òf de vader òf de moeder,vrij kort na zijn geboorte is overleden.Van geen va beiden is overigens een overlijdensdatum bekend.Wij mogen verwachten,dat dit zoontje,als hij dan nog leeft,in 1698 enige erfgenaam is van de bezittingen van Antyn van Terw ga.Dat hij ook ¼ van de bezittingen van Jelcke erfde hebt wij hierboven reeds gezien.
De derde dochter van Eyse Jans en Harmentje Stevens,Zwaa tje van Terwisga,geboren tussen 1618 en 1624,trouwde in 1648 met Claes Michiels (later Dr.Nicolaus) van Heloma, geboren te Heerenveen in 1622.De ondertrouw vond plaats Heerenveen op 31 mei 1648.Zwaantje is overleden vóór 27

26.Wij hebben niet kunnen vinden in welke studierichting Albertus was gepromoveerd,en evenmin aan welke Hogeschool hij heeft gestudeerd.Zijn naam komt niet voor onder de in Franeker ingeschreven studenten.

november 1678,omdat op die datum Dr.Nicolaus van Heloma hertrouwde,met Antje Bonnes.Hij overleed ca,1689.Hun huwelijk was kinderloos gebleven,en ook Zwaantjes bezittingen zijn via een fideï-commissair testament naar de kinderen van haar zusters Antien en Hiltien gegaan.

De vierde dochter van Eyse Jans en Harmentje Stevens, Hiltien van Terwisga,eveneens geboren tussen 1618 en 162. is omstreeks 1650 getrouwd met Regnerus Frankena,te Wolv ga geboren in 1620 en overleden op 21 augustus 1668.Hij i begraven in Oldeholtpade.
Regnerus (d.i. Reinier of Reinder) was één van de vier k deren van Franke Regneri (Regnerussen) Frankena,secretar van Stellingwerf-Westeynde,en Antien Hansdr.Twee broers van Franke Regnerussen,Matthijs en Johannes,waren resp. g trouwd met Anske Lycklama en Anna Krull,(dochter van de schulte van Dalen.Johannes werd in 1664 burger van Coevo den.Zijn zoon Arnold Frankena,zullen wij later nog tegenko men,als wij de relaties bespreken tussen de families Bare en Frankena en de familie Ketel in Diever.
Regnerus en Hiltien hadden 4 kinderen,waarvan wij in de stemkohieren van 1698 slechts 3 tegenkomen,omdat de ouds een zoon Matthijs,geboren in 1651,ongehuwd is overleden o 1 augustus 1669,toen hij student in de rechten was in Fra ker.De andere kinderen waren: Joachimus (Jochem),Harmina Harmijntje) en Anna.Het zijn deze drie,die wij in 1698 aant fen als de erfgenamen van Hiltje van Terwisga's bezitti gen,en,zoals wij hebben gezien,ook gedeeltelijk van die va hun tantes Jeltien en Zwaantje van Terwisga.Omdat het om vele redenen interessant is,laten wij hier ook de hoofdza ken van het testament van Regnerus Frankena en Hiltje va Terwisga volgen. [27]
Op 9 augustus 1668 maakte het echtpaar hun gezamenlijk te tament op,te hunnen huize in Wolvega,en het werd op 4 ok berl669 door de heer Joannes Glinstra,Raad Ordinaris bij het Hof van Friesland,ter griffie van dit Hof aangeboden ter registratie in het fideï-commissaire Registratieboek Uit deze twee datums valt op te maken,dat Regnerus en Hi tien beiden tussen die 9de augustus 1668 en 4 oktober 16 zijn overleden.Zoals wij reeds hebben opgemerkt,overleed o hun oudste zoon Matthijs binnen deze termijn,namelijk op 1 augustus 1669.Het noodlot sloeg zeer hard toe in dit gez tussen 1668 en 1669,en men voelt het als nog tragischer, wanneer men Regnerus in hun testament "hoort" zeggen:,da hijzelf "gesondt van lichaem is",maar dat "Hiltie is sie te bedde leggende,nochtans onse sinnen volledich meester en 14 dagen later was hijzelf reeds overleden.
In hun testament laten de beide testatoren al hun aardse goederen na aan hun kinderen,waarvan er overigens niet é bij name wordt genoemd.Wel bepalen zij dat,in geval zij zon der kinderen mochten komen te overlijden,ze aan elkaar he vruchtgebruik legateren: "de eerst overlijdende aan de langstlevende". "Aen de kercke-armen van Wolvega" lega-

27) Rijks Archief van Friesland: Archief van het Hof van Friesland,Nr.EEE 3,blz.451.

teert elk van de testatoren 250 Car.guldens:Wij weten nu, dat zij niet zonder kinderen na te laten,zijn overleden,zodat de verdere bepalingen van dit testament nooit van kracht zijn geworden,maar wij willen onze lezers deze bepalingen niet onthouden,ook al niet,omdat er enkele familierelaties uit blijken,die misschien niet zo bekend waren.
In het geval dus,dat beide kinderloos zouden overlijden, vermaakt Regnerus de hem toevallende goederen aan zijn nicht Juffer [....] +) van Lycklama,echtgenote van de he Joannes Glinstra te Leeuwarden,en,indien deze mocht zijn verleden,aan de kinderen van wijlen de heer Hans van Lyck ma,in leven grietman van Gaasterland,de ene helft,en de kinderen van Juffer Anskie van Lycklama,echtgenote van w len den heer Joannes Crack,in leven grietman van Aengwirden,de andere helft.
Aan Trijntie Cleijs,echtgenote van Pieter Cleijs,wonend "op de Ydzardt",vermaakt Regnerus "een seeckere cleijne plaet met huijsinge cum annexis,staende en gelegen tot Sonnega, door Roelof Dircx als meijer gebruikt,en aan Mattijs Piete zoon van Pieter Cleijs voornoemd,"een stuk hooyland en we ren" gelegen op Reijgershuysen,"streckende van de Olde We tot aan de scheidinge van Pier Steffens landen,met twee ackers boulandt aldaer gelegen,streckende van de Schene achter de brinck".
Hiltien van Terwisga vermaakt in dat geval - d.w.z. als als laatstoverlevende zonder kinderen overlijdt - al haar aardse goederen "aen mijn naeste bloet".
Hier volgt dan nog het slot van dit 17de eeuwse testamen dat wij eveneens in facsimile laten volgen:
"..... hebben tot bevestiginge van dese onse dispositie doen convoceren Wolter Sibbes,Mr.Dirck Ripperbant,Ja Egberts,Jannes Martens,Harcke Tjebbes,Jan Hendricks en J annes Thijssen,alle wonende tot Wolvega,alle mannen van goeden gelouve,dewelcke op ons beede en versoeck als getuigen dese onse dispositie (:nadat wij in haer aensien d selve geteijkent hadden,met verclaeringe sat hierinne voo haer niets prejuciabeles begrepen was, gemerckt alleen d voorredenen ende het besluit haer is voorgelesen :) met haer gewoonlijcke onderschrijvinge geconfirmeert hebben,al les in een context ten huijse van ons testatoren voornoem op den 9 Augusti Een Duijsent ses Hondert acht en 't sestig 1668.
Actum ..... Onderstaende R.Franckena
Hiltien van Terwijsche
Wolter Sijbbes,Jan Egberts,
Dirck Ripperbant
Jan Hendrycx,Jannes Martens,

Dit is Harcke Tjebbes
handtmerck, me teste J.Thijssen. "

.... Hier moet volgen Facsimile afdruk
van het vorenstaande fragment.....

....

+) de hier niet ingevulde naam is in het handschrift onleesbaar.Vermoedelijk heeft er gestaan: Seepcke of Teepcke.

.....Facsimile-afdruk van het fragment van het testament van Regnerus Frankena en Hiltien van Terwisga .....

In een later stadium zullen wij ook nog het testament van Anna Frankena bespreken,maar daarop iets vooruitlopen kunnen wij hier wel een vergelijking maken tussen deze drie belangrijke documenten.Hoewel het alle drie fideï-commissa re testamenten zijn,verschillen ze toch vrij sterk.Het test ment van Jeltien Terwisga is een in vrij eenvoudige bewoor dingen opgesteld stuk,waarin alle bezittingen van de erflaatster worden opgenoemd,in vieren verdeeld en aan vier erfgenamen vermaakt.Er is,zo te zien, aan de opstelling geen rechtsgeleerde,notaris of iets dergelijks te pas geko men.Geheel anders van stijl daarentegen is het testament van Hiltien en Regnerus;dat moet wel door een geleerd mar zijn opgesteld (Mr.Ripperbant?).Het belangrijkste verschil is echter,dat in dit testament de bezittingen der beide testatoren niet worden opgesomd.Het enige wat uitdrukkelij wordt vermeld,is het legaat aan de familie Cleijs.Mede gezien het latere testament van Anna Frankena,wil het ons voorkomen,dat bij het testament van Regnerus en Hiltien nc een "inventaris" behoort,een stuk,dat waarschijnlijk verloren is geraakt.Er is namelijk bij het testament van Anna va Franckena een afzonderlijke "Staet en Inventaris" gevoegd, waarin alle bezittingen worden opgesomd.

Wanneer wij nu al het voorgaande samenvatten,dan vinden wij dus in 1698 als de enige erfgenamen van de vier dochters van Eyse Jans van Terwisga en Harmentje Stevens:
1. de enige zoon van Antien van Terwisga en doctor Albertus Barels,dat is Aernt Barels II,geboren te Oldeberkoop op 3 januari 1655,en
2. de drie kinderen van Hiltien van Terwisga en Regnerus Frankena,namelijk: Joachimus (Jochem),Harmina (Harmijntje) en Anna.

De beide dochters worden in de Stemkohieren onveranderlij "Juffer" genoemd,ondanks het feit,dat Harmijntje in 1698 reeds voor de tweede keer weduwe was geworden.(Daar zij in het testament van Jeltien Terwisga door deze (haar ta te) in 1688 nog wordt genoemd "echte huisvrouw van de he Scholtes Ketel",d.i. de Dieverse schulte Pier Ketel,was deze echtgenoot dus op dat tijdstip nog in leven.Hij overleed later in dat jaar.

Van geen van deze drie kinderen Frankena is een geboorte jaar of -datum bekend,maar ze moeten alle drie ná 1651 z geboren,omdat in dat jaar de jong gestorven eerstgeboren Matthijs werd geboren.

In de stemkohieren van 1698 komt nog een vierde Frankena voor,in de persoon van Antyn Aebeles Frankena,weduwe van Bijzitter Lelius Piers Lycklama à Nijeholt,als de eigenaar van Donkerbroek Nr.16.Zij is ongetwijfeld familie van de a dere Frankena's,maar het is nog niet helemaal duidelijk,h dat precies in elkaar zit.

Blijkens haar naam, is zij een dochter van een Aebele, d.i. Abel of Abelus Frankena. Dat zou dan kunnen zijn ds. Abelu Bartholdi Frankena, geboren te Wolvega. In 1616 is hij op 8 mei te Franeker als student ingeschreven als Abelus Bartholdi. Vermoedelijk heeft hij later zijn moeders naam Frankena toegevoegd. In 1622 is hij predikant te Peperga en Blesdyke, in 1638 te Oldeholtpade en Nijeholtpade. Hij i lid van de Synode in 1626, 1647 en 1655. In 1640 is hij eigenaar van Munnikeburen Nr.4, en hij is overleden te Oldeholtpade in april 1673. Antyn Aebeles Frankena trouw zoals gezegd met Lelius, de zoon van Pier Lycklama en Grietje Auckes. Lelius was Bijzitter van Stellingwerf-Oos eynde en overleed op 30 april 1697. Hij werd, evenals Antyn Aebeles zelf, die op 3 augustus 1721 overleed, begrav in de kerk te Makkinga.

Wij hebben hiervoor reeds de ontwikkeling en de geschiedenis van de Oosterwoldse tak der familie Barels, afstammend van Magdalena van Terwisga, geschetst, en daar gezien, wie in 1698 de eigenaars waren van de bezittinge van Aernt I in 1640. Maar dat waren natuurlijk niet alle de nakomelingen van Marcus en Bartha. Ook Dr. Albertus hoorde daar bij. Deze leeft in 1698 niet meer; wanneer hij is overleden, is ons niet bekend, maar uit een mededelin van Popping [12], volgens welke er zich in de kerk te Oo terwolde gedeeltelijk overtimmerde grafzerken bevinden, op één waarvan de naam Albertus Barels is te lezen, zou men de indruk krijgen, dat hij, hoewel in Oldeberkoop wone de, toch in het familiegraf te Oosterwolde is begraven. Het zou, uit een historisch oogpunt gezien, waarschijnlijk interessant zijn, wanneer deze grafzerken eens blootgelegd konden worden.
In 1698 vinden wij dan wel de enige zoon van dr. Albertu Barels en Antyn van Terwisga, Aernt II, die van zijn vade heeft geërfd de hoeven Vochtele Nr.4 en Oosterwolde Nr.54. De in 1640 door Aernt I en Wypke Meynted. gedeel hoeven Oosterwolde Nr.53 en Langedyke Nr.11 zijn in 169 respectievelijk eigendom van de Bijsitter Hylck Wierda, weduwnaar van Wypke Marcks Goossen (van Terwisga), een kleindochter van Wypke Meyntedochter, en een Juffer Te Toorn, weduwe van Vincentius Gaeles. Wij zijn er niet in g slaagd te vinden, wie deze Juffer Ten Toorn eigenlijk is geweest, maar het is duidelijk, dat zij, op de een of ander manier verwant moet zijn geweest aan Wypke Meyntedochte ook al omdat diezelfde Juffer Ten Toorn in 1698 eigena is van de hoeve Oosterwolde Nr.7, die in 1640 eigendom was van Wypke Meyntedochter. Bovendien is zij, samen met Joachimus Frankena, eigenaar van Oosterwolde Nr.32, die in 1640 gezamenlijk eigendom was van Suffridus Lycklama à Nijeholt en Wypke Meyntedochter. Van de Vincentius Gaeles (=Gales), wiens weduwe zij is in 1698, kunnen wij het volgende meedelen: Bontje van Terwisga, dochter van Goossen Mercks en Wypke Meyntedochter, was voor de eerste maal gehuwd met Hendrik Rutgers, die in 1670 overleed. Bontje trouwde daarna voor de tweede maal met Vi centius Gaeles. Als nu in 1698 Juffer Ten Toorn de weduwe is van Vincentius Gaeles, dan is dus Bontje overleden ~~ook~~ Vincentius heeft van haar de bezittingen in Oosterwolde en Langedijke geërfd en is opnieuw getrouw

met de hier genoemde Juffer Ten Toorn +).
Van de 32 boerderijen,die in 1640 eigendom waren van de gezi
ters Terwisga (zie Hoofdstuk III),zijn in 1698 slechts 3 he
eigendom van leden der familie Lycklama à Nijeholt.n.l. in
Elsloo Nr.16 en in Makkinga Nrs.10 en 11.De overige 29 zijn
dan alsvolgt verdeeld:
14 zijn eigendom van Aernt Barels II, 4 zijn van Harmijntje
Frankena,2 van Anna Frankena, 1 van Joachimus Frankena en
zijn van Joachimus,Harmijntje en Anna gezamenlijk.Bovendien
zijn er dan nog 3,die alsvolgt zijn verdeeld:
één (Oosterwolde Nr.32) is voor ½ van Joachimus Frankena e
voor ¼ van Juffer Ten Toorn; één (Oldeberkoop Nr.20) is vo
½ part van Aernt Barels II en voor 3/4 parten van Anna Fra
kena,terwijl er tenslotte nog één (Oldeberkoop Nr.25) geza-
menlijk eigendom is van Aernt Barels II (voor ½) en de drie
Frankena's (voor de andere ½).Het oude "stamslot" is nog
steeds een echt familie-bezit!
Van de overige 22 boerderijen,die wij hebben aangemerkt als
vermoedelijk eveneens oud Terwisga-bezit,maar niet van Eyse
Jans,zien wij in 1698,dat Aernt Barels II er 6 bezit,n.l. i
Appelsche Nr.28,in Oosterwolde Nrs.44 en 54,in Vochtele Nr
in Oldeberkoop Nrs.17 en 28.
Anna Frankena bezit er 1 van,n.l.Makkinga Nr.6,terwijl
Joachimus Frankena Nr.32 in Oosterwolde voor ½ bezit en
Juffer Ten Toorn,weduwe van Vincentius Gaeles de andere ½.
Marcus Barels bezit er 3 van: in Oosterwolde Nrs.16 en 27
en in Makkinga Nr.4.
Sybrand van Echten,vermoedelijk een zoon van Bartha Barels
en Joh.van Echten,één,n.l.Vochtele Nr.7,en Hylck Wierda,al
vader en voorstander over zijn kinderen bij Wypke Marcks Goc
sen (van Terwisga) ook één,n.l.Oosterwolde Nr.53.
Verder zijn er 3 eigendom van Augustinus Lycklama à Nijeholt
(de grietman van Opsterland;onze Nr.2 op blz.23),n.l. Mak-
kinga Nrs.10 en 11,en Elsloo Nr.22,terwijl dezelfde van Nr.
24 in Appelsche (de Sate Terwisga genaemt) een klein gedee
te bezit (1/3 part).Nr.16 in Elsloo is gezamenlijk bezit v
een groot aantal leden van de familie Lycklama à Nijeholt.
Blijkbaar is deze boerderij een deel van een onverdeelde boe
del,gezien de verdeling over zoveel leden dezer familie.Di
verdeling ziet er alsvolgt uit:(wij nemen de letterlijke te
uit het stemkohier over): " Elsloo Nr.16: Eigenaars de Wel
ged.Heere Augustinus Lycklama à Nijeholt,grietman over Opst
landt 3/5 parten en 1/20 part;de heere Substituut-secretai
[van Opsterlandt] Augustinus Lycklama à Nijeholt 1/20 part;
Bartholdus Lycklama à Nijeholt,grietman over Stellingwerf-
Oosteynde,met sijn suster en susters kint 1/20 part;de erf-
genamen van Jantjen Lycklama met haer vijven mede 1/20 par
de Schrijver Laelius van der Vecht met de vijf andere staker
erfgenamen van Grietjen van Lycklama,de resterende vijfde
ten,een sate een stemme".
Hierbij valt nog op te merken,dat dezelfde Laelius van der
Vecht,met de vijf andere staken,erfgenamen van Grietjen van
Lycklama,de eigenaar zijn van Elsloo Nr.17.

+) Bontje van Terwisga overleed op 6 maart 1691.Vincentius
Gales,die secretaris was van Doniawerstal,hertrouwde op 8
maart 1696 met Margaretha Ten Toorn.Hij overleed ca. 1700

Met het bovenstaande zijn nog niet alle bezittingen opgesomd,die Aernt Barels II en de 3 Frankena's in 1698 op hun naam hebben.Er is sedert 1640 nogal het een en ander aan hun bezit toegevoegd,zoals wij in onze studie over het groc grondbezit in Stellingwerf-Oosteynde in detail hebben uite gezet [15]. Onder verwijzing naar hetgeen wij daar hebben ve meld,geven wij hier alleen de totale bezittingen in Stellir werf-Oosteynde van deze 4 nakomelingen - in de vrouwelijke lijn - van de Terwisga's:
Op naam van Aernt Barels II staan 25 boerderijen.De 3 Frank na's zijn eigenaars van 30 boerderijen.Gezamenlijk bezit van Aernt Barels II en de Frankena's zijn 2 boerderijen.Van Aernt Barels II en Augustinus Lycklama à Nijeholt (de griet man van Opsterland) is 1,en nog één andere is voor de helft eigendom van Joachimus Frankena en voor de andere helft van Juffer Ten Toorn.
Dat betekent dus voor de beide families (ze zijn elkaars volle neven en nichten),alleen in Stellingwerf-Oosteynde samen het respectabele aantal van 60 boerderijen,waarvan e: 19 in Oldeberkoop gelegen zijn.
Voordat wij nu overgaan tot het volgende hoofdstuk,willen nog enkele opmerkingen maken over een paar opvallende ver schijnselen:
1.Het is zeer vreemd te moeten constateren,dat van de dri Frankena's het juist de broer Joachimus is,die van alle b trokkenen in Stellingwerf-Oosteynde de minste bezittingen heeft geërfd.Hij is alleen van Makkinga Nr.1,Oosterwolde N 31 en Oldeberkoop Nr.38 de enige eigenaar,en verder nog vo ½ van Oosterwolde Nr.32 en Makkinga Nr.3.Mogelijk is het dat het Ooststellingwerfse bezit van Regnerus Frankena en Hiltje van Terwisga grotendeels naar de beide dochters Harmijntje en Anna is gegaan,en dat Joachimus meer bezitti gen in Weststellingwerf heeft geërfd,hetzij in Wolvega,Ter Idzerd of de beide Holtpade's.Wij zullen trouwens later nc meer aanleiding hebben om op deze Joachimus terug te kome
2.De grote uitbreiding van het grondbezit van enkele fami lies na 1640 moet wel in verband staan met de aan de gror eigendom (aan de z.g. zoolsteden of hornlegers) verbonder stemrechten.Zoals wij later zullen zien,in het testament van Anna Frankena,was het zelfs mogelijk deze stemrechten testament aan anderen te legateren.
Van deze aan de eigendom verbonden stemrechten heeft voo één lid van de familie Lycklama à Nijeholt gebruik gemaak zoals wij in onze meergenoemde studie [15] hebben aangetoo Deze Augustinus Lycklama à Nijeholt,in 1698 grietman en i 1728 oud-grietman van Opsterland,bezat in 1698 in Stelli werf-Oosteynde niet minder dan 82 boerderijen.De enige pl echter,waar hij zijn invloed niet heeft kunnen uitbreiden, was Oldeberkoop: dáár bleef zijn bezit beperkt tot slecht een viertal boerderijen.

Hoofdstuk V.

De Ontwikkeling tot ca. 1730.

Dat zoveel van het oude familie-bezit bijeen bleef,was voornamelijk te danken aan de omstandigheid,dat van de 4 genamen van Eyse Jans van Terwisga er twee kinderloos bl

ven,zodat hun erfdeel overging op de kinderen van de ander twee,terwijl bovendien uit het ene huwelijk - dat van Antyn van Terwisga - slechts één zoon,Aernt Barels II werd geboren,en uit het andere - dat van Hiltje van Terwisga - wel iswaar 4 kinderen werden geboren,doch van deze vier er dri kinderloos bleven.Wij zullen zien,wat er met deze personen is gebeurd en beginnen daartoe met Aernt II.

Zoals wij hebben gezien,werd Aernt Barels II geboren te O deberkoop op 3 januari 1655.Hij bleef het enige kind uit he huwelijk van Antyn van Terwisga en dr.Albertus Barels. "Op 1 juli 1683 trouwde Aernt Barels II met Barbara Ketel van Diever".Aldus Popping [12], Oosterwijk [9],en Willinge Prins [18].Nergens wordt verder met één woord over deze Bar bara gesproken,maar wie was zij eigenlijk?Omdat ons dit van belang leek,hebben wij daarnaar een onderzoek ingesteld.Het bleek al dadelijk,dat het geslacht Ketel (men schreef ook v Ketell of Ketels) enige eeuwen lang de familie is geweest, waaruit de schultes van Diever en Wapserveen werden gekozen Het is een burgerlijke tak van de oude Overijsselse adellijke familie Ketel van Hackforth,waarover een uitvoerige geneal gie is geschreven door Wijnaendts van Resandt [28].Helaas is deze auteur met het noemen van de vrouwelijke leden der fam lie lang niet volledig,en hoewel hij diverse vrouwen heeft vermeld met de naam Barbara Ketel,is geen daarvan de door ons gezochte.Hij noemt als vader van "onze" Barbara de Helmich Ketel,die van 1627 tot 1642 schulte van Diever en Wap serveen was,maar dat kan onmogelijk,omdat onze Barbara werd geboren in 1654 (dat jaartal is vermeld op haar grafsteen in Oldeberkoop),en Helmich,volgens de gegevens van de schrijver zelf,reeds in 1642 overleed.Toch is de oplossing vrij eenvoudig te vinden,als wij de geschiedenis der Ketel's nagaan.

Als eerste schulte van de familie vinden wij de omstreeks 1560 geboren Berent Ketel (wij zullen die naam in deze fam dikwijls tegenkomen,en ook in ons verhaal komt er iemand met deze naam voor).Deze Berent Ketel was schulte van Die en Wapserveen van 1612 tot 1625.Hij was gehuwd met Harmann (of Harmke) Arents,die in 1633 nog genoemd wordt als zijn weduwe.Zijn oudste zoon,die hem als schulte opvolgde,was d reeds genoemde Helmich Ketel,vermeld als schulte in 1629 1636.In 1619 trouwde deze met een uit Oldemarkt afkomstig meisje,Barbara Slotboom (we vinden de naam ook met van e gespeld Slotboems,maar dergelijke orthografische verschillen,en het gebruik van "van",zijn verder van geen betekeni vooral niet als wij bedenken dat oe een normale spelling was voor lange oo). [29]. Haar vader,Richard Slotboom,was schulte van Paasloo en Oldemarkt van 1600-1612.Deze trouw op 22-6-1589 te Zwolle met Lammeken Ten Broecke uit Steen wijk.Uit het huwelijk van Helmich Ketel en Barbara Slotboom (de vrouw,naar wie al de door ons gememoreerde Barbara's zijn genoemd),werden volgens Van Resandt een 8-tal kindere geboren,waarvan de oudste,Richard Ketel,zijn vader opvolgd

28) W.Wijnaendts van Resandt:Het Geslacht Ketel van Hackforth.Ned.Leeuw 1923,kolommen 273/284

29) Testamenten en Overdrachten Oldemarkt d.d. 6-12-1654 Alsmede: Trouwregister van Zwolle.

als schulte van Diever en Wapserveen in 1642.Hij is vermoedelijk genoemd naar de bovengenoemde Richard Slotboom. Wij menen dit te mogen afleiden uit een aantekening in Testamenten en Overdrachten van Oldemarkt,gedateerd op 6 december 1654: "Richart Ketel Scoltis tot Dieveren end Bannerscoltis in Dieverdinckspil voor sijn susters en brc ders,alsmede de kinderen van zal.[iger] Bieltien Slotboc en als gelastichde van de andere vrunden van Dirck Slotboom". Van de andere kinderen noemen wij nog een dochter Femmegien Ketel,die wij later nog zullen tegenkomen,samen met twee zoons van Aernt Barels II. Richard Ketel volgde dus zijn vader op in 1642 en hij bekleedde het ambt van schulte tot zijn dood in 1660.Hij was gehuwd met Juljen (o wel Jurjen) Piers,die in 1678/79 nog wordt vermeld als d "weduwe Scultinne" van Diever.Richard en Juljen hadden e zoon Pier,geboren in 1652 en een dochter Barbara,geboren 1654,en dat was de Barbara Ketel van Diever,waarmee Aern Barels II van Oldeberkoop in 1683 trouwde.Op haar broer Pier Ketel komen wij nog terug wanneer wij de verdere gesc denis van de Frankena's bespreken.

Wij hebben nog een verwijzing naar Barbara's moeder gevond in 1687/88,wanneer er sprake is van "Arent Barels tot Ol bourcoop wegens zijn schoonmoeder,de olde Scultinne van Dieveren en hare kinderen [30].

Volgens Popping en Oosterwijk heeft het echtpaar Barelt Ketel 5 kinderen gehad,doch geen van beiden heeft ooit m dan één naam genoemd,n.l. die van een dochter Antyn Barel die geboren werd op 9 november 1685.Popping weet zelfs e act te vermelden "'s avonds om 4 uur"! Deze dochter is d het oudste kind,maar wie waren de andere 4 en wanneer we den die geboren?Wij zijn er niet in geslaagd ze alle te vi den.Slechts 3 ervan,alle 3 zoons,hebben wij opgespoord,n. Albert,Richard en Berent.De eerste genoemd naar dr.Albe tus,de vader van Aernt II,Richard naar Barbara's vader,e Berent vermoedelijk naar Berent Ketel.Deze Berent was het jongste en laatste kind uit dit huwelijk.Wij weten dit precies,omdat het staat ingeschreven in het Doopboek van Die ver: "op 8 juli 1694 gedoopt 't kint Berent,vader Arent Barels,moeder Barbara Ketel tot Diever". Het bestaan van andere twee wordt onthuld door de volgende aantekening i de Rekening van de Ontvanger der Collaterale Successie i Drenthe,Anno 1718/19,folio 17 en 17 vs,waar wij lezen dat "Doctor en Rentmeester Barelts tot Oldebercoop erft van z broeder Richart Barels ƒ4000,- en van Meuje Femmegien Ketels ƒ100,-".Deze meuje Femmegien was de reeds genoemde dochter van Helmich Ketel en Barbara Slotboom,dus een ta van Barbara Ketel. Uit deze aa

(Hier ergens tussen de afbeelding van het z.g. Schulte-huis van Diever)

---

30) Rekening der Ontvanger der Collaterale Successie in Drenthe, Anno 1687/88, folio 17.

tekening blijkt,dat Richard Barels in elk geval vóór 1719 is overleden,en dat Albert Doctor in de Rechten was en Rentmeester-Generaal der Domeinen van Friesland Precies dezelfde inlichting verschaft ons - en nu met nog iets nauwkeuriger datum - een aantekening in Consi natiën Oldemarkt d.d. 8 juli 1719: "Albertus Barels, J.U.Dr. en Rentmr.Generaal der Domeinen van Friesland over versterf van de heer Richardus Barels". Van geboo tedatums weten wij dus niets met zekerheid,behalve dan, dat die moeten liggen tussen 1686 en 1693.Alleen van Albert weten wij nog iets meer: wij vonden hem in 1708 ingeschreven als student aan de Hogeschool te Franeker 31).Zijn geboortejaar zal dus omstreeks 1690 zijn gewees Dat hun jongste kind in Diever werd gedoopt,waarbij van de moeder wordt gezegd,dat zij "van Diever" is en niet van Oldeberkoop.doet ons nogmaals de vraag opwerpen,of het echtpaar Aernt Barels en Barbara Ketel omstreeks deze tijd in Diever heeft gewoond.Wij herinneren eraan wat wij hierover hebben geschreven op blz.11 en 12.Als het echtpaar inderdaad in Diever was toen hun zoontje Berent geboren werd,dan wordt ook Arent Barels' lid-maatschap van de Etstoel van 1700-1714 waarschijnlijker, en dan zou het inderdaad niet uitgesloten zijn,dat het opgegeven sterfjaar 1702 herzien moet worden.Daar staa echter wel tegenover,dat de sterfdatum van Aernt II zeer positief wordt opgegeven als 29 november 1702. In ieder geval is dit één van de punten,die om een nad onderzoek vragen.

Hetzelfde geldt voor twee andere leden der familie: Dr.Albertus,van wie wij ook gaarne zouden weten wáár, wanneer en wat hij heeft gestudeerd,en in welk jaar hij is overleden.Is hij werkelijk in de kerk te Oosterwolde begraven,of is dat nog een andere Albertus Barels? En tenslotte is er dan nog de onbekende "heer A,Barels die in 1728 eigenaar was van de hoeve Oosterwolde Nr.1 Wie was dit?

Het is niet bekend,wanneer precies Albert Barels,Jur.D en Rentmeester-Generaal der Domeinen van Friesland,de oudste zoon van Aernt Barels II en Barbara Ketel,en Berent,de jongste zoon,zijn overleden.Barbara,de moeder overleed in Diever,een week na de geboorte van haar zo tje Berent,op 15 juli 1694,maar,alweer volgens Popping ze werd begraven in Oldeberkoop.Het zoontje Berent is vermoedelijk vrij kort na zijn geboorte ook overleden. De oudste zoon Albert(us),moet vóór 1728 ook zijn over-leden,omdat zijn naam niet voorkomt in de stemkohieren van dat jaar.De enige erfgenaam van alle bezittingen van Aernt Barels II in Stellingwerf-Oosteynde blijkt da te zijn het enige nagelaten dochtertje van Antyn Barels Antyn,of,zoals zij officiëel heette,Anna Barels,trouw de op 2 mei 1706 te Steenwijk met H.van Loon,scholte van Steenwijk en Steenwijkerwold.Aldus weer de hiervoor door ons aangehaalde auteurs,waar nu nog aan toegevoeg kan worden Dr.K.Bouwer in "Oldeberkoop" 17).Door laats genoemde wordt nog vermeld,dat in 1708 als curator ove het dochtertje van Anna Barels optreedt dezelfde heer H.van Loon,en Goossen van Terwisga voor de andere kinderen van Aernt Barels II.Ook hier hebben wij ons

31)Album Studiosorum Academiae Franekerensis.

afgevraagd,wie deze heer H.van Loon eigenlijk was.We
het bleek,dat hij heette Hermannus (of:Harmen) van Lo
hij werd geboren in 1677 als zoon van Willem van Loo
de latere lijfarts van Stadhouder-Koning Willem III
Albertina Kiers.Hermannus van Loon was o.a. schelte
van Wanneperveen,Dinxperveen en Zwartsluis in 1699,
en van Steenwijk,Steenwijkerwold en Scherwolde in 1701
Hij trouwde op 2 mei 1706 te Steenwijk met Anna Barels
ondertrouw te Steenwijk op 11 april 1706.Hij overleed
Steenwijk op 4 november 1719.Anna Barels overleed eve
eens te Steenwijk op 21 december 1707,precies 14 dage
nadat zij het leven had geschonken aan een dochter.De
grafstenen zowel van Harmen van Loon als van Anna Ba
rels,bevinden zich in de Ned.Herv.kerk te Steenwijk.[2]

De eerste drie decennia van de 18de eeuw waren voo
de familie vol met dramatische gebeurtenissen.Nadat
in 1694 Barbara Ketel was overleden,vlak na de geboo
te van haar zoontje Berent,overleed Aernt Barels II
in 1702,en van hun vier (of vijf?) kinderen leefde er
in 1728,toen de stemkohieren opnieuw werden opgemaak
geen één meer.Alleen een kleindochtertje,het enige
kind van Antyn Barels en Hermannus van Loon bleef
achter als universeel erfgenamen van Aernt Barels' b
zittingen.

En wat gebeurde er met de 3 Frankena's? De figuur va
Joachimus is,ondanks al onze pogingen om iets meer
over hem te weten te komen,een vage schim gebleven.
Als zijn naam niet zo duidelijk en zo dikwijls,alléén e
in combinatie met die van zijn beide zusters in de
stemkohieren van 1698 en 1728 voorkwam,zou men bijna
aan zijn bestaan kunnen gaan twijfelen.Om te beginnen
is zijn geboortedatum onbekend,al staat wel vast,dat
hij omstreeks 1652 geboren moet zijn.Het enige feit,da
wij als nieuw aan het licht hebben gebracht is,dat hij
blijkbaar gestudeerd heeft,want in het Album van stu-
denten van de Franker Hogeschool vinden wij als inge-
schreven op 8 november 1677 :Joachimus Franckena,
Sylvanus,Frisius,phil.et lit.Hoewel hier de plaats
Wolvega of Oldeberkoop niet vermeld staat,moet dit
toch wel onze Jochem zijn.Hij studeerde dus letteren
en wijsbegeerte.Wij weten verder niet of hij gehuwd is
geweest of niet,en of hij kinderen heeft gehad.Even-
min is bekend wanneer hij is overleden en waar hij is
begraven.Wij nemen aan,dat voor beide het antwoord
Wolvega moet zijn.

---

2) Mr.Bloys van Treslong Prins: Genealogische en He
raldische Gedenkwaardigheden in en uit de kerken der
Provincie Overijssel;op blz.218/219:
"...98 [.21 Dece]mber is seer christelyck in den Hee
ontslapen Vrouw Anna Barels,huisvrouw van Harmen van
Loon,scoltus van Steenwijck,Steenwijckerwoldt en Scher
woldt en mede burgemeester deser stad Steenwijck in h
23 jaar haares ouderdoms".
"1719 den 4 November heeft sterfelike afgelegdt de
Weled.achtb.heer Harmen van Loon in leven burgemeest
en thesaurier der stadt Steenwijck mitsgaders scholte
van Steenwijck en Steenwijckerwoldt in het 43 jaar sin
ouderdoms".

Men zegt,dat hij in Wolvega woonde,en dat is ook wel aannemelijk,omdat de familie daar vandaan kwam en er zittingen had.Met deze opvatting schijnt in strijd te zijn,dat hij in 1698 als"Inghesetene"van Oldeberkoop h proces-verbaal mede ondertekende,dat werd opgemaakt van het vaststellen van het stemkohier,en dat wij op blz.22 hebben geciteerd.Maar misschien moet men hier het woord "ingezetene" een beetje ruimer interpreteren,zodat het ook zou kunnen betekenen "iemand die er bezittingen had".Maar hoe dan ook,Joachimus is du in ieder geval in 1698 nog in leven.Dat blijkt ook nog het geval te zijn in 1728,omdat hij in de stemkohieren van dat jaar ook nog voorkomt.

Anna Frankena is in 1728 nog steeds ongehuwd - en ze zal dat tot haar dood toe ook blijven -,maar Harmijntj is dan reeds tweemaal gehuwd geweest.Wij moeten hier een fout herstellen,die wij in onze vroegere publikatie [15] hebben gemaakt,maar die hoofdzakelijk moet worden toegeschreven aan een niet geheel juiste opgave in onze bron [33] betreffende de familie Van Heloma. Dank zij de welwillende medewerking van de heer Mr.B. van Haersma Buma te Sneek,zijn wij thans in staat die fout te verbeteren en de juiste gegevens omtrent Harmijntje Frankena te vermelden:

Harmina (van) Franckena,geboren omstreeks 1652,trouwde voor de eerste maal in 1672 - ondertrouw Heerenveen 19 mei,Leeuwarden 20 mei;beide malen met attestatie naar elders - met Saco (Zacheus) van Heloma,geboren te Heerenveen,Jonkershuis,gedoopt aldaar 9 juni 1650.Saco overleed in 1676 tussen 31 augustus en 14 november.

Harmina trouwde voor de tweede keer,tussen 23 april 1679 en 18 mei 1681met Pier Ketel,schulte van Diever en Wapserveen,eerder weduwnaar van Gesina Tijmans (die op 23 april 1679 overleed) .Pier Ketel,de broer van Barbara Ketel,echtgenote van Aernt Barels II, overleed op 23 mei 1688.

Op 26 januari 1690 is Harmina ingeschreven in het kerkboek van Oldeholtpade,met attestatie van Diever.

Behalve de door ons opgegeven vermeldingen van Harmina Frankena in de stemkohieren van Stellingwerf-Oosteynde,wordt zij eveneens vermeld in die van Stellingwerf-Westeynde van 1698 als eigenaar van 1/3 part van Nijeholtwolde Nr.23 en Oldeholtwolde Nr.5.Op 14 mei 1726 maakte zij haar testament en woonde toen te Noordwolde.Zij overleed op 12 januari 1728 en werd begraven in Oldeholtpade,waar ook haar eerste echtgenoot Saco van Heloma was begraven.

Het is uit bovenstaande wel duidelijk,dat de "weduwe Heloma",die in de stemkohieren van 1728 voorkomt,niet Harmijntje kan zijn,zoals wij ten onrechte in onze vroegere publikatie hebben betoogd.Die weduwe was in werkelijkheid de weduwe van Harmijntje's enige zoon: Tjeerd van Heloma,uit haar huwelijk met Saco van Heloma.Deze Tjeerd werd gedoopt te Heerenveen op 15 augustus 1673.Hij trouwde op 10 augustus 1695 met Siccomin

33)Nederlands Patriciaat,Jg 23.1937

van Boekholt,dochter van Sicco van Boekholt.Het is deze Tjeerd van Heloma,die in 1698 als enige der familie Van Heloma in de Stemkohieren van Stellingwerf-Oosteynde voo komt,namelijk als de eigenaar van één hoeve: Nijeberkoop N 11,en de "weduwe Heloma" in de kohieren van 1728,die ove in de plaats is gekomen voor Harmijntje Frankena,is de we- duwe van Tjeerd van Heloma,die in 1721 overleed,Siccomin van Boekholt,namens hun kinderen.
Terugblikkend naar hetgeen wij omtrent Aernt Barels II en Barbara Ketel hebben meegedeeld,constateren wij dus thans dat deze Aernt Barels,die een volle neef was van Harmijnt Frankena,getrouwd was met een zuster van haar tweede echt genoot Pier Ketel 34). Over deze Pier Ketel nog het volge de: Hij werd geboren in of omstreeks 1650,en hij was dus,t hij door Ridderschap en Eigenerfden van Drente in 1660 we gekozen als opvolger van zijn vader Richard Ketel tot schu van Diever en Wapserveen,nog minderjarig.Daarom werd ee oom van hem benoemd tot verwalter,d.i. waarnemend of plaa vervangend schulte.Hetzelfde gebeurde,toen Pier Ketel op mei 1688 overleed,omdat zijn zoon Richard,bij zijn eerste ec genote Gesina Tijmans,ook nog minderjarig was.Daarom werd de reeds eerder ter sprake gekomen Arnold Frankena tot ve walter benoemd,die tot 5 maart 1689 in deze functie werkz bleef.Aan het eerder over deze Arnold Frankena meegedeeld kunnen wij nog het volgende toevoegen: hij was later o.a. schulte van Coevorden en Schoonebeek.In die functie werd genoemd in 1696 op 16 mei en in 1699 op 26 maart.Hij overl op 20 juli 1699.Hij heeft,behalve in Diever,ook gefungeerd als verwalter in Beilen van 1670 tot 1678 en opnieuw van 1691 tot 1694. 35)
Het testament van Harmijntje Frankena (na ± 1700 noemen de Frankena's zich meestal "van" Franckena),dat op 14 mei 17 werd opgemaakt,is tot dusverre onvindbaar gebleven,maar h is logisch te veronderstellen,dat zij - behoudens misschie enkele kleine legaten - al haar bezittingen heeft nagelat aan haar kleinkinderen,de kinderen van haar in 1721 overl den enige zoon Tjeerd van Heloma.Dat blijkt ook duidelijk uit de stemkohieren van 1728,waarin alle boerderijen,die i 1698 geheel of gedeeltelijk op naam stonden van Harmijntje, eigendom zijn,nomine filiae,van de weduwe van Tjeerd:Sicco mina van Boekholt.
Volgens Nederland's Patriciaat,23ste Jaargang,1937,werd

---

34)Harmijntje's tweede huwelijk - met Pier Ketel - wordt no bevestigd door de reeds geciteerde passage in het testame van Jelcke van Terwisga,waarin Harmina wordt genoemd: "mij suster Hiltien Terwisscha dochter,eghte huysvrouw van den heer Scholtes Ketel" d.d. 20-1-1688.

35) De gegevens over Arnold Frankena zijn ontleend aan De Nieuwe Drentsche Volks Almanak , 1902, blz.160 en 165.

het huwelijk van Tjaerd van Heloma en Siccomina van B holt gesloten te Ooststellingwerf,h.[uize] Den Noord, op 10 augustus 1695.Al onze pogingen om deze huize "Den Noord" te lokaliseren,zijn tot nu toe vruchteloo gebleven.Het lijkt ons in het geheel niet onmogelijk,d ook deze opgave in Nederlands Patriciaat niet helema betrouwbaar is.Dat het huwelijk in Ooststellingwerf ge sloten werd,is op zichzelf natuurlijk niet onmogelijk,n waarom zou een huwelijk tussen twee personen uit Wes stellingwerf in Ooststellingwerf worden gesloten?En waar in Ooststellingwerf zou dat dan kunnen zijn gebeurd?Ook die naam Den Noord,die in oststellingwerf nu nergens meer bekend is,lijkt verdacht veel op een foutieve spelling van b.v. "Den(nen) Oord."
Tjeerd overleed in 1721,maar Siccomina wordt in 1730 in Noordwolde vermeld als zijn weduwe en zij is aldaar overleden vóór 25 oktober 1767.
Uit dit huwelijk werden 9 kinderen geboren,waarvan er 4 op zeer jeugdige leeftijd overleden (de meesten zel binnen het jaar):
Harmina,gedoopt Heerenveen 24-7-1696;overleden in he zelfde jaar.
Saco,gedoopt Heerenveen 15-8-1697;overleden in het z de jaar.
Sako Regnerus,gedoopt Heerenveen 28-8-1698;overleden in hetzelfde jaar.
Sicco Nicolaus,gedoopt Heerenveen 23-7-1700;overlede in 1706 of 1707.
De andere 5 kinderen uit dit huwelijk komen in het vo gende hoofdstuk ter sprake.

Hoe was nu de situatie in 1728? Alle boerderijen,di in 1698 geheel of gedeeltelijk op naam stonden van Aernt Barels II,blijken in 1728 eigendom te zijn van e zekere A.Hubbelink,"nomine uxoris",en die echtgenote was het enige,op 7 december 1707 geboren kind uit he huwelijk van Antyn Barels en Harmen van Loon.Wij hebbe reeds gezien,wie deze Harmen van Loon was,maar wie w die A.Hubbelink en hoe heette zijn vrouw?Om met deze tweede vraag te beginnen,alle vroegere schrijvers ove deze geschiedenis - Popping,Oosterwijk,Bouwer en Willinge Prins - spreken van Barbara van Loon.Maar u ons onderzoek is gebleken,dat zij heette Anna Barbera van Loon.Daaraan kan geen enkele twijfel bestaan,want zij wordt met die namen herhaalde malen gemeld in het testament van Anna Frankena in 1738,een testamen opgemaakt door Albartus Hubbelink zelf,haar echtgenoot,en te zijnen huize in Oldeberkoop.Dit testament zullen wij later nog uitvoerig bespreken;hier halen w alleen aan,dat "de echte huijsvrouw van Albartus Hubb link" heette Anna Barbera van Loon volgens de testatrice,die tevens haar oud-tante was.
Maar dan de tweede vraag: wie was deze Albartus Hubb link,die daar in 1728 zo plotseling in Oldeberkoop o duikt als de echtgenoot van wat wel als de rijkste or gename van Stellingwerf-Oosteynde beschouwd mag worden?Waar kwam hij vandaan,wanneer werd hij geboren en hoe leerde hij Anna Barbera,die in Steenwijk woonde, kennen?Wanneer trouwden zij,hadden zij kinderen,en wan

neer overleden de echtelieden?Bijna allemaal vragen, waarop nog nooit een antwoord was gegeven.De zaak leek ons belangrijk genoeg,om er een onderzoek naar in te stellen.Het resultaat van dat onderzoek volgt hier:
Het was bekend dat de heer Hubbelink 's Lands Historischrijver was geweest.Onderzoek in Leeuwarden wees uit dat Albartus Hubbelink op 9 januari 1743 in deze functie was benoemd en dat op 3 augustus 1753 zijn zoon Albert Barels van Hubbelink hem in dezelfde functie opvolgde.Daarmee stond in elk geval vast,dat hij vlak vóór deze 3 augustus 1753 is overleden.Verdere gegevens omtrent hem waren schaars.Wel bleek,dat A.Hubbelink één keer een proces heeft gevoerd voor het Hof van Friesland,en wel in 1727,in welk jaar hij reeds in Oldeberkoop woonde. Daaruit viel op te maken,dat ook zijn huwelijk had plaats gevonden vóór 1727.Maar de allerbelangrijkste inlichtingen leverde tenslotte het Weesboek van Ooststellingwerf (O 16) op,want daarin vonden wij,dat over de door het overlijden van hun vader wees geworden kinderen in 1753 tot curatoren werden benoemd: Willem Meekhoff,oud-luitenant,wonende te Makkinga en Johannes Conradus Hubbelink,predikant te Winschoten. "oom van vaders zijde". Dat was dus een broer van Albartus.Verder onderzoek naar deze predikant wees uit,dat deze ook in Friesland had gestaan,o.a. in Metslawier in 1735 tot eind novemb 1736.Van 4 december 1736 tot oktober 1740 in Wolvega.
Deze gegevens zijn ontleend aan "Sinds de Reductie in Stad en Lande" van W.Duinkerken,waarin wij tevens vonden dat Johannes Conradus (doopnaam Jan Conraad) werd gedoopt te Winschoten op 20 februari 1711,als zoon van Johannes Conradus Hubbelink en Joanna Ketel,en daarmee hadden wij de ouders van onze Albartus gevonden.Tevens zagen wij,dat zijn broer Johannes Conradus dezelfde naam droeg als hun vader.
In "Grafschriften in Stad en Lande" van J.A.Feith,op blz.426 zien wij onder Winschoten Nr.14:
"1739 Den 1sten September is door een seer sagte Doot evenals slapende ontslapen en in den Heere gerust den Wel Eerwaerden en Seer Geleerden Heer I.C.Hubbelink in 't 66 jaar sijnes ouderdoms en 't 40 sijner bedieninge en leit alhier begraven" (De letters I.C. staan voor Iohannes Conradus).
Het wapen van de Hubbelinks wordt hier ook bij omschreven,alsvolgt:
"gedeeld,a.doorsneden,boven:3 sterren,1,2,beneden: een adelaarsklauw,b.een faas" (faas = een dwarsbalk)
Ook het grafschrift van de zoon met dezelfde namen en broer van Albartus vinden wij in dezelfde bron,ook op blz.426,onder Nr.17:
" 1757 den 4den Meert is ontslapen den Wel Eerwaarden Zeer Geleerden Heer I.C.Hubbelink I.C.Fil. (= Iohannes Conradus Filius) in het 46ste jaar zijns ouderdoms nadat te Metslawier 1 te Wolvega 5 en laatst te Winschoc 17de half jaar het werk der Bedieninge ijverig hadde waargenomen.En liet (sic) alhier begraven".
Wij zien hieruit dus,dat Johannes Conradus Jr. in 1740 zijn vader is opgevolgd in Winschoten.In 1753 was hij één der curatoren over de nagelaten kinderen van Anna Barbara van Loon en Albartus Hubbelink,zijn broer.Dat ook Anna Barbara toen reeds was overleden,bewijst het testa

ment van Anna Frankena uit 1738/39,waarin gesproken wordt van de 4 kinderen van "wijlen" Anna Barbera van Loon.
De ouders van Albartus Hubbelink waren dus zoals wij za gen,Johannes Conradus Hubbelink,geboren in 1674,in 169 predikant te Winschoten,overleden te Winschoten op 1 s tember 1739,oud 65 jaar,en Jo)h)anna Ketel van Peize, volgens het Doop- en Trouwboek van Winschoten getrouwd "1699 den 30 April,attestatie 16 april,Ds.Joannes Conra dus Hubbelink,predikant tot Winschoten,en Jo(h)anna Ketel van Peijse" Het is ons nog niet gelukt precies vast te stellen in welke relatie deze Johanna Ketel st tot de reeds door ons besproken Dieverse Ketel's.Maar dat er een zeer nauwe relatie bestaat,is zeker.Dat bewijzen o.i. ook wel de voornamen van twee der kinderen uit dit huwelijk: Pier en Richard,namen die wij in Dieven ook meer dan eens zijn tegengekomen.Helaas wordt i het door ons aangehaalde artikel van Van Wijnaendt van sandt [28]) nergens een Johanna Ketel vermeld.Wij menen goede redenen te hebben voor de veronderstelling,dat zij een dochter is geweest van de Pier Ketel,die schult was van Eelde en Norg en te Peize woonde.In ieder geva is daarmee ook wel de vra g beantwoord,hoe Albartus Hu belink van Winschoten in kennis kwam met de rijke erfge name Anna Barbera van Loon in Steenwijk: zij waren immer beide nakomelingen van een lid der familie Ketel.
Het Doopboek van Winschoten levert nog meer gegevens o uit het huwelijk van Johannes Conradus Hubbelink Sr. en Johanna Ketel werden te Winschoten gedoopt:
1.op 17-5-1700 Gesina Anna
2.op 31-3-1702 Margreta
3.op 14-11-1704 Albert
4.op 30-4-1706 Pier
5.op 22-3-1709 Richard
6.op 20-2-1711 Jan Conraad (=Johannes Conradus Jr).
De hierboven onder 3 genoemde en op 14 november 1704 g doopte Albert is dus onze Albartus Hubbelink in Oldebe koop,en de onder 6 genoemde Jan Conraad,gedoopt op 20 februari 1711,is zijn broer,die in 1753 voogd werd over de nagelaten kinderen van Albartus.Deze was,evenals zij vader,predikant.
Om het beeld compleet te maken ontbreekt nu alleen nog de huwelijksdatum van Albartus mat Anna Barbera,en ook deze levert ons het Trouwboek van Winschoten.Daarin le wij,dat op 25 maart 1725 werd geproclameerd het huwelijk van " De Eerwaarde Heer Candidatus Albertus Hubbelink van Winschoten en Juffer Anna Barbara van Loon van Ste wijk,nu tot Oldebercoop in West Vrieslandt. Den 15 April bevestigt te Oldeberkoop".

Aangezien zowel Johannes Conradus Sr. als Jr. predikant waren,lag het voor de hand te veronderstellen dat zij te Groningen gestudeerd zouden hebben,en dat vermoeden bleek juist te zijn.Hetzelfde gold voor Albartus,ge de hem in zijn huwelijksproclamatie gegeven titel van "Ca didatus".In het Album Studiosorum Academiae Groninganae vonden wij de volgende inschrijvingen:
Anno 1690: 11-9 Joannes Hubbelinck,Westerwoldanus: Theo
(dat is dus de vader)

Anno 1719: 21-10 A.Hubbelink,Winschoten,Oldamtinus,Phi-
lol.(Dat is onze Albartus,die dus Philologie
heeft gestudeerd,en vandaar zijn titel "Candida
tus").
Anno 1728: 13-9 Johannes Conradus Hubbelink,Winschoten,
Old.,Theol. (Dit is dus de zoon Johannes Conra
dus Jr.).

Als wij ons onderzoek van dit Album Studiosorum nog even voortzetten,doen wij een verrassende ontdekking,want dan vinden wij nog twee Hubbelinks ingeschreven als student aan de Groningse Hogeschool,maar dat zijn geen Winschote of Oldambtsters meer,doch Oldeberkopers! Men zie:
Anno 1753: 12-9 Johannes Conradus Hubbelink,Frisius,Jur
Anno 1776: 10-9 Albert Hubbelink,Oldebercopa,Frisius,Ju
Het is duidelijk,dat de eerste van deze twee,de in 1753 als student in de rechten Oldeberkoper de zoon is van A bartus Hubbelink en Anna Barbera van Loon.die in 1736 g boren was,en die ook gedoopt werd als Jan Conraad.Daarm hebben wij dan de derde Hubbelink met precies dezelfde voornamen.Tot welke verwarring dat aanleiding heeft geg ven,zullen wij straks zien.Wij moeten nu echter eerst sti staan bij die andere Oldeberkoper Albert Hubbelink,die i 1776 als student in de rechten werd ingeschreven te Gro ningen.Wie kan dat geweest zijn?Hij was natuurlijk geen zo van Albartus en Anna Barbera;die hadden 7 kinderen,en d was wel een Albert bij,maar die was - zoals we later zul zien - reeds in 1758 kinderloos overleden.Het moet dan een kleinzoon van Albartus zijn geweest,maar..... als al schrijvers over deze geschiedenis gelijk hebben,dan leefd er in 1776 geen enkele mannelijke nakomeling van hem mee Dat blijkt uit het volgende:
Uit het huwelijk van Albartus Hubbelink en Anna Barbera van Loon werden de volgende 7 kinderen geboren:
1.Johanna Geziena,geboren in 1727
2.Anna,geboren tussen 1728 en 1730
3.Albert (die Albert Barels van Hubbelink werd genoemd)
geboren op 15 juni 1731
4.Albertina,gedoopt 20 september 1733
5.Jan Conraad (Johannes Conradus III),gedoopt 26 Januar
1736
6.Egbertus,gedoopt 19 januari 1738
7.Harmannus,gedoopt 9 juni 1739

Van de eerste 3 is geen doopdatum bekend,omdat het Doop register van Oldeberkoop voor die jaren ontbreekt.Volge het later te bespreken testament van Anna Frankena leef er in 1739 nog maar 4 van deze 7 kinderen,want daarin wordt Albartus Hubbelink genoemd "de vader en wettige v stander over sijn vier kinderen bij wijlen vrouw Anna Barb van Loon in eghte verweckt". Deze 4 moeten zijn geweest Johanna Geziena,Albert Barels van Hubbelink,Anna en Jan Conraad,omdat wij deze vier nog veel later levend aantre fen.Johanna Geziena trouwde op 22 juni 1754 met Ludolf Jan Willinge;zij overleed op 10 juli 1760.Anna Hubbelink trouwde op 14 mei 1752 met Elias van der Ley,predikant Oldeberkoop,Albert Barels van Hubbelink trouwde op 22 j 1755 met Hermina Joh.Rijpma van Groningen.Hij overleed,zo der kinderen na te laten,op 11 maart 1758.En de vierde? Over hem deelt Popping [12] mee,dat hij gehuwd was met Ca tharina Wijnsma,en dat hij pastor was te Winschoten,toen

op 2 maart 1757 overleed,zonder kinderen na te laten. Er moet in het voorgaande een fout schuilen,want als zó was geweest als Popping het voorstelt,dan zou het mogelijk zijn,dat wij in 1776 een Albert Hubbelink van O berkoop als student in Groningen aantreffen.Dit moet een zoon zijn van één der bovengenoemde zoons van Alba en Anna Barbera,en wie zou het anders kunnen zijn dan in 1736 geboren Jan Conraad?Het is duidelijk,dat hierm een vergissing is gemaakt: door de overeenkomst in de men is Johannes Conradus III voor Johannes Conradus I aangezien.De in 1757 als pastor in Winschoten (op 4 e niet op 2 maart !) overleden Jan Conraad was de tweed van die naam,de broer van Albartus.Uit het Studenten register blijkt ook,dat Johannes Conradus III geen the gie,maar rechten studeerde.
Als wij dus in 1776 een Albert Hubbelink in Oldeberkoo vinden,dan moet dit een zoon zijn van Jan Conraad.Wij k nen hier nog aan toevoegen,dat deze zelfde Albert Hub link in 1778 in Franeker studeerde,want in het Album Studiosorum Academiae Franekerensis vinden wij ingesch ven onder Nr.13791 op 17-9-1778: Albertus Hubbelink, Oldebercopa,Frisius. Hij leeft dus nog in 1778,deze zo van Jan Conraad Hubbelink.Maar nu rijst wel de grote vraag:wat is er met hem gebeurd,dat niet hij,maar het zoontje van zijn in 1760 overleden tante Johanna Gezie n.l. Jan Albert Willinge vrijwel de enige erfgenaam is van de bezittingen van Albartus Hubbelink en Anna Bar ra van Loon? En hoe komt het,dat wij nooit eerder - of later - iets over hem hebben gehoord? Het lijkt waarsc lijk,dat hij na 1778,maar vóór zijn meerderjarigheid,is overleden,waardoor zijn erfdeel weer terugging naar de zoon van zijn tante.Maar dit - en de levensgeschiedeni van Jan Conraad - lijkt ons toch een kwestie,die noodz kelijk verder moet worden onderzocht.

Wij keren nu terug tot onze beschouwing van de situa in 1728:
Alle boerderijen,die in 1698 op naam stonden van Anna, Harmijntje en Joachimus Frankena (ze heten nu "van" Franckena),evenals die,welke zij deelden met Aernt Barels II,zijn in 1728 nog steeds in dezelfde handen, met dit verschil,dat overal in de plaats van Harmijntj Frankena is komen te staan "de weduwe Heloma".Niet al- leen Harmijntje is overleden,maar ook haar enige zoon en erfgenaam: Tjeerd van Heloma,zodat met deze "weduw Heloma wordt bedoeld de weduwe van Tjeerd van Heloma: Siccomina van Boekholt,namens hun kinderen.Overal waa het bezit werd gedeeld met Aernt Barels II in 1698,is nu in 1728 diens naam vervangen door Albartus Hubbe- link.
Ofschoon dus in 1728 alles nog onveranderd lijkt en de bezittingen nog steeds in handen zijn - in hoofdzaak althans - van twee eigenaren,beiden nakomelingen der Terwisga's in vrouwelijke lijn,zullen er in de nabije toekomst grote veranderingen gaan optreden,waarover w in het volgende Hoofdstuk zullen spreken.In het stemk hier van 1728 vinden wij dus hoofdzakelijk de volgende

twee eigenaren: A.Hubbelink en de Frankena's (men kan deze wel als één beschouwen,omdat zij immers het grootste deel van hun bezittingen gezamenlijk hadden,en er bovendien twee van de drie ongehuwd zijn gebleven,zodat bij hun overlijden hun deel toch in hoofdzaak zal overgaan op de derde,of de kinderen daarvan),is toch de kiem voor de definitieve versnippering van het Frankena-erfdeel reeds gelegd.Een versnippering die,zoals zo dikwijls in dergelijke gevallen,het gevolg is van het feit dat er een groot aantal erfgenamen zijn,waaronder dochters,waardoor bij evetuele huwelijken de eigendommen over verschillende families verdeeld worden.In 1728 heeft Albartus Hubbelink nog maar één dochter (Johanna Geziena),maar Tjeerd van Heloma de erfgenaam van Harmijntje,heeft 5 kinderen nagelaten: twee zoons en drie dochters,en deze vijf zijn de erfgenamen van alle bezittingen van Harmijntje Frankena.Maar er zijn nog meer dreigingen: vóór 1739 heeft het gezin Hubbelink zeven kinderen gehad,waarvan er dan nog vier in leven zijn,en dat brengt het aantal potentiële erfgenamen reeds op negen.De onder deze negen te verdelen bezittingen zijn dan niet alleen die van Barels-Hubbelink.maar eveneens die van Frankena-Heloma,omdat zowel Anna als Joachimus Frankena kinderloos overlijden,beide vóór het einde van 1739,en zij hun bezittingen nalaten aan de kinderen van Tjeerd van Heloma en die van Anna Barbera van Loon.

Dit alles blijkt o.a. uit het testament van Anna Frankena dat wij hier volledig zullen weergeven,omdat het ons zo duidelijk laat zien,wat de term fidei-commissair voor betekenis heeft,en het bovendien een tipje oplicht van een sluier over een familiegeschiedenis.

Anna van Franckena maakte dit testament op 1 november 1738,ten huize van de heer Albartus Hubbelink te Oldeberkoop.Wij merken daarbij op,dat het bedoelde huis moet zijn geweest de hoeve Nr.25,waarvan de eigenaars waren A.Hubbelink voor de ene en Anna en Joachimus Frankena en de weduwe Heloma samen voor de andere helft,terwijl in 1728 als "bruijcker" stond ingeschreven de heer Hubbelink zelf. Nog steeds is dus deze oude Terwisga-hoeve gezamenlijk bezit van de nakomelingen (in vrouwelijke lijn) van de Terwisga's!

In het boek over "Oldeberkoop" [10]) is op blz.52 een tekening gereproduceerd van " 't huis van den Hr.Albertus van Barelts,Rentmeester-Generaal" met het jaartal 1718, zonder bronvermelding.Als bijschrift lezen wij daar: "Het huis van achtereenvolgens Barels,Hubbelink en Willinge - de voorloper van "Vredewoud" (d.i.het tegenwoordige huis van de familie Willinge Prins te Oldeberkoop,waarvan een foto op blz.147).

Oosterwijk's mededeling [9]) onder Oldeberkoop,dat het echtpaar Hubbelink van 1743 tot 1758 op Vredewoud heeft gewoond,is een vergissing van de schrijver.Immers,Anna Barbera van Loon overleed reeds in 1739 en Albartus Hubbelink in 1753.

Wij laten nu Anna Frankena zelf aan het woord:

"..... So hebbe ick daertoe op een tijdt ten huijse van de heer Albert Hubblingh tot Oldebercoop bij een doen comen naebenoemde personen,namentlijck Jan Wijbes,huijsman Tijmen Jans,huijsman,Claes Peters,huijsman,Hendrik Wijben,

huijsman,alle tot Oudebercoop,Jacob Lefferts,Mr.Smid,en Roeloff Hickes,mede aldaer,en Johannes Beuker, Procr.Generaal der Lantschappe van Friesland [36],en deselve versoght om desen nevens mij als getuigen te verteekenen. Actum den eersten November Een Duijsent Seven Hondert en aght en dartigh".

Als Eerste legateerde de testatrice:

"Aen Albert Barelts,Soon van de heere Albartus Hubbling bij deszelfs huijsvrouw,Anna Barbera van Loon in egte verweckt,de huijsinge bij mij bewoond en 't Hof daeragter gelegen.ende mijn aendeel in de soo genaemde Hússekamp [37], benevens mijn plaets bij Albert Alberts gebruijkt,gelegen onder Oude Bercoop,staende op 't Cohier met Nr.20".

Ten tweede:

"Aen mijn neeff Claas Heloma 't aendeel van 't huis en landerijen bij deselve mijn neeff wordende gebruikt,staende en gelegen onder den dorpe Wolvega,met deszelfs inboel, soo silver als goud,linnen en wollen met al 't vee en huismannegereedschap,en de twee plaetsen en landerijen de welgedagte mijn neeff daeronder wordende gebruikt,gelegen onder den dorpe Houtwoude".(d.i. Oldeholtwolde).

Ten derde:

"Nogh legatere aen mijn neeff Claes Heloma 't Stemgereg van alle mijne goederen,waer deselve gelegen mogen sijn, dogh wille dat 't stemgeregte van de plaetsen en goeder gelegen onder den dorpe Olde en Nieu Berkoop,na de dood

---

36) De Encyclopedie van Friesland vermeldt de hier genode Johannes Beuker,blz.180,als Procureur Generaal van 1680-1742.

37)Een hussekamp is in Oldeberkoop niet meer bekend.Er nog wel een perceel,waarin een poel "de husse" genoemd wordt (Kad.gem.Oldeberkoop Nr,802).In het boek "Oldeberkoop (noot 18),wordt op blz.27 de Husse aangegeven op e kaartje als No.10.Volgens de beschrijving op blz.26 in d boek is dit "een laag deel in het akkermaalshout".
Waling Dijkstra (Fries Woordenboek) geeft van husse de volgende verklaring: "kleine eendenkooi;waterkom met bo men omgeven,waarin men eenden vangt".
Als vindplaatsen noemt hij een aantal - alléén Stellingwerfse! - plaatsen.Zo hebben (of hadden) Donkerbroek, Sonnega en Steggerda een husse,en Noordwolde,Oldeholtpade en Sonnega een hussebos.
Wij kunnen daar nog aan toevoegen,dat ook Oosterwolde ee husse (en zelfs: een husje) heeft.Men zie daarvoor het artikel over Oosterwolde in Fryske Plaknammen Nr.XIII blz.51,van W.de Jong.
Als de verklaring van Waling Dijkstra juist is - en wij hebben geen reden daaraan te twijfelen - dan zou de door Anna Frankena in haar testament genoemde hussecamp een stuk grond zijn,waarin zo'n soort eendekooi lag.En inderdaad ligt in het bewuste perceel nu nóg een poel,die daarvan het overblijfsel is.Op zichzelf ook al een merkwaardigheid,dat dit nist,met het omringende land is "a gemaakt" (= in cultuur gebracht,ontgonnen).

van deselve mijn neeff Clses Heloma sal komen op Albert Barels Hubbelink hiervoren gemeldt".
Ten Vierde:
"Voorts stelle tot Erfgenamen van alle mijne overige goe-deren,soo roerende als onroerende,niets uitgesondert, Jufferen Hiltie Heloma en Anna Heloma,beide woonachtigh tot Noordwoude,en de heeren Matthijs van Heloma,Cap.Lt. in 't Regiment van de heer Overste Fegelijn van Claarber-gen,en Claes van Heloma voornoemd,alle nagelaten kinder(van wijlen de heer Tjeerd van Heloma bij vrou Siccomina v(Boekholt in egte verweckt,Harmine Heloma,huisvrouw van (Coetes,predikant tot Mantgum om redenen voorbijgaende",

"Dogh wille dat deze goederen door mijn erfgenamen niet verkocht off veralieneert sullen mogen worden,maer dat die nae versterf sonder wettige erfgenamen na te laten, ende geen kinderen hebbende,van den ene sullen erven op den andere,en dat de laatste verstervende,alle die goed(ren sullen komen en erven op vrouw Anna Barbera van Loo(huisvrouw van den heer Albert Hubblingh,off bij afflievi(heit (d.w.z. als zij overleden mocht zijn) op welgedachte vrou haer kinderen off descendenten". (Wij geloven,dat h(goed is,om hier te verklaren,dat het veel voorkomende "welgedachte" betekent "hiervoor genoemde).
Blijkens een in de marge gemaakte notitie geplaatst door de griffier van het Hof van Friesland,Tjallingi, werd dit testament op 27 oktober 1739 ter griffie gedeponeer(om te worden geregistreerd in het z.g. Fideï-commissair(Registratieboek.Nadat deze registratie had plaatsgevon-den werd het document op de 29 oktober daarop volgende, volgens een aantekening in de marge van de heer Hubbe-link zelf,door deze " weder geligt van de Secretaris Tjallingi". Men kan uit die datum 27 oktober 1739 wel afleiden,dat Anna Frankena vóór die datum is overleden, en dat blijkt ook inderdaad het geval te zijn.Er is nameli bij dit testament gevoegd een "Staet en Inventaris van d(goederen met de doodt ontruimt en nagelaten door wijlen Juffer Anna van Frankena",waaruit blijkt,dat zij is over-leden te haren huize in Oldeberkoop op 18 oktober 1739.
Zoals reeds eerder opgemerkt,blijkt uit dit testament tevens dat er van de zeven kinderen uit het huwelijk van Albartus Hubbelink en Anna Barbera van Loon reeds 3 war(overleden,omdat hij - Albartus - wordt genoemd "vader en wettige voorstander van zijn vier kinderen als gesubsti-tueerde erfgenamen bij fideï-commis,bij wijlen zijn vrouw Anna Barbera van Loon in eghte verweckt".En dat bewijst óók,dat Anna Barbera moet zijn overleden vóór het opmake(van deze Inventaris in 1739.De namen der vier nog leven-de kinderen blijken niet uit dit testament,maar wij hebbe(eerder reeds aangetoond dat dit waren: Johanna Geziena, Albert Barels van Hubbelink en Jan Conraet (d.i.Johanne(Conradus III),omdat deze vier later nog levend worden v(meld.
Wij vestigen hier nog even de bijzondere aandacht op het gedeelte van Anna Frankena's testament,waarin zij de erf-genamen,i.c. de kinderen van Tjeerd van Heloma en Sicco-mina van Boekholt,opnoemt.Dit is een zeer vreemd geredi-geerde passage,en men vraagt zich af,waarom eerst in éé(

v Anna, (zulk 93!)

adem worden genoemd "de Jufferen Hiltie en Anna Heloma e de heeren Matthijs en Claes van Heloma",die dan worden genoemd "alle nagelaten kinderen van wijlen de heere Tjeerd van Heloma bij vrou Siccomina van Boekholt in egte verweckt terwijl er dan nog een "Harmina Heloma,huisvrouw van Ds. Coetes" achteraan komt,alsof die niet tot de nagelaten kinder van dat echtpaar behoorde!En wat moeten wij denken van dat vreemde "om redenen voorbijgaande"? Schuilt hier misschien een familie-drama achter,in die zin,dat het huwelijk van de Juffer Harmina van Heloma met de predikant Coetes (Couttis niet de instemming van de familie heeft gehad?

Uit de inhoud van de bovengenoemde "Staat en Inventaris" noemen wij ten slotte nog het onder "Ten Vijfden" daarin vermelde:

".....dat de fideï-commissaire goederen door wijlen Jelt van Terwisscha nagelaten,en op de onderstelde Erfgenamen uit dien hoofde gedevolveert,mede niet in dit Inventaris zijn gevoegt,als apart in het originele Testament en Codici van voorszegde Jeltie Terwischa duidelijk gespecificeert staende".

Hiermee hebben wij dus drie zeer belangrijke documenten besproken: drie z.g. fideï-commissaire testamenten:die van twee van Eyse Jans van Terwisga's dochters,Jelcke en Hiltje en een kleindochter:Anna Frankena,en wij zien,dat alle door Eyse Jans nagelaten bezittingen uiteindelijk terecht zijn gekomen bij de zoon van Antyn: Aernt Barels II en de kleinzoon van Hiltje: Tjeerd van Heloma,en na diens dood aan zijn kinderen.Dat het familiebezit der Terwisga's zó lang bijeen is gebleven is duidelijk voor een belangrijk deel te danken aan deze fideï-commissaire testamenten,waarbij ongetwijfeld ook wel een aantal neef-nicht huwelijken zullen hebben bijgedragen.

Wij hebben de stemkohieren van Stellingwerf-Oosteynde van 1728 nog eens nauwkeurig nagegaan,en komen aldus tot het volgende resultaat:

In 1728 bestonden de bezittingen van de heer Albartus Hubbelink en van de familie Frankena/Van Heloma (dat zijn: Joachimus en Anna Frankena en "de weduwe Heloma" of wel: de weduwe van Tjeerd van Heloma,Siccomina van Boekholt) in Stellingwerf-Oosteynde uit de volgende boerderijen:

1.<u>Albartus Hubbelink</u> was alléén-eigenaar van 20 boerderijen en van nog 12 was hij gedeeltelijk eigenaar.Alsvolgt:

a): alléén-eigenaar was hij van de volgende hoeven:
in Oldeberkoop Nrs. 8,13,18,21,34,37,45,46,47, en 48
in Makkinga Nr.29
in Donkerbroek Nrs.5 en 40
in Elsloo Nr.7
in Appelsche Nr.28
in Vochtele Nr.14
in Oosterwolde Nrs.24,30,44 en 54

b): gedeeltelijk eigenaar was hij van:
Oldebercoop Nr.12(voor 1/5),Nr.17 (voor 3/4), Nr.20 (voor $\frac{1}{4}$;de andere 3/4 zijn van Anna Frankena), Nr.22 (voor een klein gedeelte),Nr.25 (voor $\frac{1}{2}$; de andere $\frac{1}{2}$ is van Frankena/Van Heloma gezamenlijk).Nr.27 (voor $\frac{1}{2}$ Nr.28 (voor 3/4),Nrs.31 en 33 (deze beide hoeven voor $\frac{1}{2}$;de andere helft van deze twee hoeven is van een

zekere Marten Douwes [38].
Appelsche Nr.8 (voor ¼);Nr.29 (voor ½)
Vochtele Nr.13 (voor iets meer dan ½)

2.De familie Frankena/Van Heloma was in 1728 alléén-eigenaar van 24 boerderijen en van 5 gedeeltelijk.Alsvolgt:
a): gezamenlijk waren zij eigenaars van:
Oldeberkoop Nrs.24,25 (voor ½),36,41,42,44 en 49
Makkinga Nr.16
Elsloo Nr.6
Langedyke Nr.10 (wed.Heloma 4/6 en Joachimus en Anna Frankena ieder 1/6)
Appelsche Nr.26 (De Dijk)
Vochtele Nrs.3 en 4

b): Joachimus Frankena was eigenaar van:
Oldeberkoop Nr.38
Makkinga Nrs.1 en 3 (voor ½)
Oosterwolde Nrs.31 en 32 (voor ½)

c): Anna Frankena was eigenaar van:
Nijeberkoop Nr.10 (voor 3/4)
Makkinga Nrs.6 en 27
Elsloo Nr.3
Appelsche Nr.10
Oldeberkoop Nr.20 (voor 3/4;de andere ¼ is van Albartus Hubbelink)

d): de weduwe Heloma is eigenaar van:
Makkinga Nrs.15 en 31
Donkerbroek Nrs.27 en 28
Elsloo Nr.11.

Wij herhalen hier nog eens nadrukkelijk,dat wij alle bezittingen van de heer Albartus Hubbelink en van de familie Frankena/Van Heloma,die niet in Stellingwerf-Oosteynde lagen - en die ongetwijfeld ook niet gering waren - buit beschouwing hebben gelaten.
Er is,zoals men uit het gegeven overzicht kan zien,aan het oorspronkelijke bezit nogal het een en ander toegevoegd,wat wel voornamelijk zal moeten worden toegeschreven aan aankopen.

Hoofdstuk VI.

De Ontwikkeling na 1728.

Als Anna Frankena in 1738 sterft,verdwijnt daarmee de laatste Frankena uit Stellingwerf-Oosteynde.Haar erfgenamen zijn,zoals wij in het voorgaande hoofdstuk hebber

---

38) Deze Marten Douwes was kennelijk een zoon van de Douw Broers - één van de 3 gebroeders Broers: Aucke,Pier en Douwe - die in 1698 gezamenlijk eigenaars waren van deze twee boerderijen Nrs.31 en 33 in Oldeberkoop.

gezien:1. De kinderen van haar neef Tjeerd van Heloma en
2. Anna Barbera van Loon,of - als die dan niet meer in le
ven is - haar kinderen.
Onder 1 vallen:
Matthijs van Heloma,zoals alle andere kinderen van Tjeerd
van Heloma en Siccomina van Boekholt,gedoopt in Heeren-
veen, op 23 maart 1702.Hij was in 1728 vaandrig in de com-
pagnie van Van Vierssen;in 1732 was hij luitenant in de co
pagnie van Van Merwede;in 1736 was hij in die compagnie Ka
tein -Luitenant en in 1738 - blijkens het hierboven bespro
ken testament van Anna Frankena - was hij in dezelfde rang
in het regiment van de Overste Fegelijn van Claarbergen.In
1745 werd hij Kapitein.In 1751 was hij Majoor in het regime
Van Glinstra.In 1757 in dezelfde rang in het regiment van
Van Aylva tot 1763.Daarna wordt hij nog diverse malen ver-
meld in Staten van Oorlog van 1760-1767.Hij is op 17 maart
1767 te Noordwolde overleden.Geen vermelding van een huwe
lijk en geen kinderen.
Hiltje van Heloma,gedoopt 3 februari 1704.Wordt vermeld
Noordwolde in 1730 en is aldaar overleden,vóór 28 oktobe
1767.Geen huwelijk,geen kinderen.
Harmina van Heloma ,gedoopt 4 juli 1706.Overleden te Man
gum (Baarderadeel) op 21 januari 1748.Zij trouwde op 3 no
vember 1737 te Mantgum met Ds. Henricus Wilhelmus Coutti
("Coetes",zegt Anna Frankena,ons daarmee vertellend dat
naam zó werd uitgesproken).Couttis werd geboren te Does-
burg in juli 1702;hij was predikant te Haskerhorne ca. 17
te Mantgum in 1736.In 1777 ging hij met emeritaat en hij o
leed te Dronrijp (Menaldumadeel) op 21 december 1786.Gee
vermelding van kinderen uit dit huwelijk.
Nicolaus van Heloma (de "neeff Claes" van Anna Frankena)
gedoopt 2 juli 1709.Hij is bekend als groot vervener in
Weststellingwerf en Drente [39], was Secretaris van Scho-
terland van 1764 tot 1774.Hij overleed (verdronken in de

---

39) Hij verkreeg bij Resolutie van Gedep.Staten van Fries-
land d.d. 12 augustus 1748 octrooi tot het graven van ee
vaart uit zijn veengraverijen onder Oldetryne tot in de Li
destroom (de Helomavaart).Hij werd in 1766 bij koop eigena
van het goed Westerbeeksloot in het kerspel Vledder en v
aanlegger van de wegen van Westerbeeksloot (d.i.nu: Fred
riksoord) naar Vledder en van Havelte over Wapserveen na
Westerbeeksloot in 1770.(Ned.Patr.,Jg.1937).
Nicolaas van Heloma,destijds eigenaar van het erve op Wa
serveen,thans (i.e. 1902) bewoond door en eigendom van
Jan Blok,en daarom tegenwoordig de Jan Bloksweg - ook na
wel: de Nieuwe Weg,genoemd.(Nieuwe Drentse Volks Almanak
1902,blz.80/81.
Zie ook: Mr.W.W.Wichers Wierdsma:"Geschiedenis van het a
ministratief toezicht op de lage verveningen in Friesla
Leiden 1885,waar op blz.7 melding wordt gemaakt van een
quest door enige verveners,o.a. Nicolaus van Heloma in
aan de Staten van Friesland gericht.

Helomavaart) op 22 oktober 1774 en is begraven in Oudeschoot.Hij trouwde te Wolvega op 22 juni 1752 met Anna Maria de Jongh,letterkundige,geboren te Amsterdam 30 november 1724.Zij overleed te Heerenveen,h.Voormeer op 13 augustus 1760.
Uit dit huwelijk werden twee zoons geboren:Tjaart en Marc waarover later meer.
Anna van Heloma,gedoopt 3 juni 1711.Overleden vóór 1753. Zij trouwde te Elsloo (Coststellingwerf) op 1 september 1743 met Willem Meekhoff,luitenant infanterie in de compagnie Van Merwede in 1737.Ontslagen uit de dienst vóór 1753.Wij hebben hem reeds vroeger ontmoet als één van de curatoren over de nagelaten weeskinderen van Albartus Hubelink,in 1753,toen hij werd genoemd oud-luitenant,wonend te Makkinga.Hij is overleden vóór 24 september 1774.Hij hertrouwde in 1753 met Lucia Siderius te Leeuwarden.
Hoewel er geen vermelding wordt gemaakt van kinderen uit zijn eerste huwelijk,zijn die er vermoedelijk wel geweest. Wij hebben dit echter nog niet nader kunnen onderzoeken, maar men zie ook hetgeen wij later nog zullen meedelen n.a.v. het floreenregister van 1818.

Onder 2 vallen:
De 4 in 1739 nog levende kinderen van Anna Barbera van Loon en Albartus Hubbelink,t.w.:
Johanna Geziena Hubbelink,geboren te Oldeberkoop in 172' (geen nauwkeurige datum,omdat het Doopregister van Oldeberkoop over deze jaren ontbreekt).Zij trouwde op 22 juni 1754 met Ludolf Johan Willinge,geboren te Peize in 1721 als zoon van Jan Willinge (1685-1771) en Margaretha Cra Johanna Geziena overleed op 10 juli 1760,nadat zij op 21 juni daarvóór was bevallen van een zoon,die Jan Albert werd genoemd.Een eerder geboren zoontje Jan was kort na zijn geboorte gestorven.
Anna Hubbelink,geboren tussen 1728 en 1730 te Oldeberko Zij trouwde op 14 mei 1752 met Elias van der Ley,predika te Oldeberkoop van 1750 - 1790.Uit dit huwelijk zijn geen kinderen bekend.

Albert,die genoemd werd Albert Barels van Hubbelink.Hij werd geboren te Oldeberkoop op 15 juni 1731 en trouwde op 22 juli 1755 met Hermina Joh.Rijpma van Groningen.Hij overleed reeds op 11 maart 1758,zonder kinderen na te laten.Zijn weduwe hertrouwde in de kerk te Oldeberkoop op 16 oktober 1759 met de scholte van Peize,Jan Willinge.
Uit de Genealogie van de familie Willinge Prins in "Oldeberkoop" [18],is niet te zien,wie en wat deze Jan Willinge was.Volgens Dr.Bouwer -op blz.94 van hetzelfde boek - was hij een broer van Ludolf Jan Willinge,die gehuwd was met Johanna Geziena Hubbelink,maar in de bewuste genealogie is zijn naam niet genoemd.Wij laten dus hieronder volgen wat wij over deze Drentse schulte-familie vonden (Nieuwe Drentse Volks Almanak,1913):
Jan Willinge,schulte van Norg,geboren 25 november 168[illegible] Kreeg zijn aanstelling als schulte op 12 maart 1695.(De minderjarigen als schulte werden benoemd,was helemaal niet vreemd zoals wij gezien hebben bij de Dieverse familie Ketel).Hij overleed te Peize op 23 januari 1771. Was gehuwd met Margaretha Crans in 1718.
Ludolf Jan Willinge,zoon van de vorige,geboren op 26 [illegible]tober 1721 te Peize.Kreeg zijn aanstelling als schulte van Norg op 23 maart 1741.Hij was gehuwd met Johanna Geziena Hubbelink te Oldeberkoop op 22 juni 1754.Hij overleed te Oldeberkoop op 12 februari 1803.
Jan Willinge,geboren te Peize 15 november 1726.Een broer van de vorige.Kreeg zijn aanstelling als schulte van Norg op 19 maart 1744 en bleef in die functie werkzaam tot zijn overlijden in 1794.Hij was gehuwd met Hermine Rijpma,weduwe van Albert Barels van Hubbelink in 1759.
Dubbelt Willinge,geboren 2 januari 1720 te Peize. [illegible]anstelling als schulte van Eelde op 11 januari 1751. Overleden 1811.
Lucas Willinge,geboren te Peize 6 december 1731.Aanstelling als schulte van Emmen op 18 januari 1772.Overleden te Emmen op 4 augustus 1802.
Hieraan valt nog toe te voegen,ontleend aan de bovengenoemde genealogie Willinge Prins: Een andere broer van Ludolf Jan Willinge was Berend Tjassens Willinge, geboren te Peize 1723;gehuwd met Geziena Nijsingh.Uit dat huwelijk o.a. Mr.Jan Hendrik Willinge,geboren te Gieten 1772,gehuwd met Trijntje Tonckens van Norg.Uit dit huwelijk o.a. Geziena Willinge,geboren te Assen 18[illegible] en gehuwd met Dr.Petrus Lambertus Prins,die wij later zullen ontmoeten.

Het vierde,in 1739 nog levende kind van Anna Barbera van Loon en Albartus Hubbelink was de reeds uitvoerig door ons besproken Jan Conraet (Johannes Conradus III Hubbelink,gedoopt te Oldeberkoop op 26 januari 1736. Wij weten nu van hem,dat hij in 1753 op 12 september in Groningen werd ingeschreven als student in de rechten (Alb.Stud.Acad.Gron.),maar of hij inderdaad gehuwd was met Catharina Wijnsma,zoals Popping meedeelt,hebben wij niet kunnen verifiëren.De verdere bewering van deze autour,volgens welke Jan Conraet pastor was in Winschoten,toe hij in 1757 overleed.is,zoals wij hebben aangetoond een vergissing,omdat Popping de broer van Albartus verwarde met zijn zoon,doordat zij precies dezelfde

namen droegen.Waar en wanneer hij is overleden,met wie h
was getrouwd,en waar en wanneer hun zoon Albertus Hubbe
link werd geboren,blijven dus voorlopig onbeantwoorde
vragen.Maar dàt hij een zoon Albert Hubbelink had,die in
1776 aan de Groningse universiteit studeerde en in 1778
aan de Hogeschool in Franeker,staat vast.In beide geval
len wordt hij ingeschreven met de vermelding "Oldeberco-
pa,Frisius",en dat feit,dat er dus in 1778 in Oldeber-
koop nog een rechtstreekse afstammeling - een kleinzoon
van Albartus Hubbelink leefde,maakt de geschiedenis van
de ontwikkeling van het grondbezit in Oldeberkoop wel w
ingewikkelder dan Dr.Bouwer in het hoofdstuk 3 over dit
onderwerp heeft beschreven.Immers,in dat licht bezien,
is het helemaal niet zó vanzelfsprekend,dat vrijwel alle
bezittingen werden geërfd door het enige zoontje Jan Al
bert van Johanna Geziena en Ludolf Jan Willinge.
Toen Albartus Hubbelink in 1753 overleed,leefden van zi
kinderen nog Johanna Geziena,Anna,Albert Barels en Jan
Conraet.Albert Barels overleed kinderloos in 1758,en zi
erfdeel kwam uiteindelijk,via het tweede huwelijk van zijn
weduwe,Hermine Rijpma,met Jan Willinge,bij zijn zuster Jo-
hanna Geziena terecht.Wat er met het erfdeel van Anna
Hubbelink gebeurde,kan men zien uit hetgeen Dr.Bouwer
over haar meedeelt: na haar overlijden werd ds.Elias van
der Ley,haar echtgenoot,eigenaar van een aantal hoeven
Die gingen dus niet naar Johanna Geziena.Wat wij echter
gaarne zouden hebben gezien,was het antwoord op deze
vraag: Welke hoeven waren het precies,die na het over-
lijden van Anna Hubbelink eigendom werden van ds.Elias
van der Ley?Als wij namelijk vergelijken het door ons op
blz.43 gegeven overzicht van de bezittingen van Albar-
tus Hubbelink in 1728 en de door Dr.Bouwer (op blz.54
van "Oldeberkoop") gegeven opsomming van het bezit van
Jan Albert Willinge in 1818,dan mankeert daaraan alléé
Oldeberkoop Nr.27,die in 1728 voor de ene helft eigen-
dom was van A.Hubbelink en voor de andere helft van
Oene Harmens en A.van der Vecht,ieder voor ¼.Tenzij het
dus gaat om na 1728 door Albertus Hubbelink aangekoch-
te hoeven (maar vóór 1753),moeten wij dus aannemen,dat
Ds.Elias van der Ley die hoeve(n) slechts heeft geërfd
van zijn vrouw,bij fideï-commis,m.a.w. gedurende zijn le-
ven,en dat ze na zijn overlijden weer terug zijn gegaan n
Anna's familie,in dit geval Johanna Geziena's zoon
Jan Albert Willinge.
Wat er met het erfdeel van Jan Conraet uiteindelijk is
gebeurd,is ook duidelijk.Daar er nooit sprake is van
eigendommen van een Albert Hubbelink - na 1753 - moete
alle goederen die deze van zijn vader erfde ook terecht
zijn gekomen bij Jan Albert Willinge,en dat kan alleen,i
dien Albert Hubbelink vóór zijn meerderjarigheid is ov
leden.Het probleem heeft zich voor Dr.Bouwer niet voor
gedaan,omdat hem het bestaan van deze Albert Hubbelink
niet bekend was.

Wij komen nu nog even terug op het testament van Anna
Frankena van 1738.Het is duidelijk,dat zij onder haar "r
ven en nichten" (in feite waren het achterneven en -ni
ten) één grote Favoriet had: Nicolaus van Heloma,die
zij doorlopend haar "neeff Claes" noemt.Blijkbaar had zi
meer vertrouwen in hem,dan in zijn oudere broer Matthij

die een militaire loopbaan had gekozen.Buiten de fideï-commis bepalingen in haar testament vielen "de huijsinge door mij bewoont" en "de Hof daeragter gelegen" en "mijn aendeel in de soo genaemde Hússecamp, benevens mijn plaets gelegen onder Oude Bercoop,staen de op 't Cohier met No.20" ,die volgens het Stemkohier van 1728 in dat jaar voor ¼ eigendom was van Albartus Hubbelink : al deze legateert zij aan de zoon van Anna Barbera van Loon en Albartus Hubbelink,Albe Barels van Hubbelink.Haar bezittingen in Weststellinwerf,in Wolvega en Oldeholtwolde gaan naar Claes van Heloma.

Wij hebben er reeds eerder op gewezen,dat er van Joachimus Frankena zo weinig bekend is.Inmiddels hebben wij aan dat weinige toch nog één feit kunnen toevoegen: hij blijkt gestudeerd te hebben aan de Hoogeschoo te Franeker,waar hij op 8 november 1677 werd ingeschr ven als student in de letteren en wijsbegeerte (phil. et lit.) onder de naam Joachimus Frankena,Sylvanus, Frisius.Wij mogen aannemen,dat hij ongehuwd is gebleve of althans kinderloos gestorven,en wel vóór 1738,omdat noch hij,noch zijn kind(eren) in zijn zusters testament voorkomen.Na de dood van Anna Frankena is er on der de eigenaren van boerderijen in Stellingwerf-Oost eynde geen Frankena meer voorgekomen.Dat betekent du dat alle bezittingen van de 3 Frankena's overgegaan zijn naar de hierboven besproken 5 kinderen van Tjeer van Heloma en naar de in Anna Frankena's testament genoemde kinderen van Anna Barbera van Loon.

V 40)

Wij moeten hier nog even nader ingaan op hetgeen Dr Bouwer schrijft in Hoofdstuk 3 van het meergenoemde boek "Oldeberkoop" [18],onder het hoofd: Het Grondbezit,op blz.50 t/m 56; in het bijzonder op zijn schets van de ontwikkeling van het grondbezit in Oldeberkoo op blz.51 t/m 54.Behalve dat,naar ons oordeel,dit ze belangrijke onderwerp veel te beknopt is behandeld - maar dat kon in een boek als dit waarschijnlijk ook ni anders - hebben wij naast elders reeds geüite kritiek een aantal vraagtekens geplaatst bij dit onderdeel.

Te beginnen met hetgeen Dr.Bouwer schrijft,onderaan op blz.52: "De hoeven No.17,19,25 en 28 zijn in 1640 in bezit van Hylck van Lycklama".Wij hebben het reeds eerder gezegd en herhalen dat hier: In het Stemkohier van 1640 zijn de eigenaars van hoeve Nr.25 Hylck van Lycklama en de Erfgenamen van Eydzo Terwischa.En deze erfgenamen waren,zoals wij hebben aangetoond,de vier dochters van Eyse Jans van Terwisga en Harmentje Stevens:Jelcke,Antyn,Hiltje en Zwaantje.Dit kan alleen betekenen,dat Eyse Jans en Hylck van Lycklama (zijn achternicht),vóór 1623 gezamenlijk de eigenaars waren van deze Nr.25,en dit kan eigenlijk alléén,als Hylck dit aandeel heeft geërfd van haar grootmoeder

40)Uit Reëelcohieren van O.en W.Stellingwerf van 17 blijkt dat hij in dat jaar reeds is overleden.In de Hy potheekboeken komt als laatste post van hem voor een obligatie d.d. 8 maart 1729,die op 22-2-1733 werd vo daan-Maar er is daarbij niet vermeld of hijzelf heeft taald,of zijn erfgenamen.Hij is dus overleden tussen 1729 en1736.

Hylck van Terwisga,of haar vader Eyso Lycklama à Nijehol
Het is opvallend dat dr.Bouwer in zijn schets van de ont
wikkeling begint met een foutieve opgave betreffende de
voor de verdere geschiedenis toch zo belangrijke hoeve N
25,en dan in het gehele verdere verhaal met geen woord
meer rept over deze hoeve,die o.i. een van de oudste,zo
niet de oudste bezitting van de Terwisga's in Oldeberko
was,waar zij en hun nakomelingen - in de vrouwelijke lijn
weliswaar - enige eeuwen hebben gewoond.Zou het ook nie
"mijn Grietmansche huis en lant tot Oldecercoop" zijn,
waarover Jelcke van Terwisga spreekt in haar testament,
en dat bij "het eerste gedeelte"hoort,dat aan Antien Fra
kena,mijn suster Hiltien Terwisscha doghter" wordt ver-
maakt?In 1698 bezit Aernt Barels II de ene helft,en de
familie Frankena/~~Van Heloma~~ samen de andere helft.In 17
is Albartus Hubbelink eigenaar van Aernt Barels' helft
de Frankena/Van Heloma's van de andere.Zoals men ziet
blijft deze hoeve een gezamenlijk familie-bezit.Als Anna
Frankena overlijdt,blijkt uit haar testament,dat zij het
"stemgerechte" van de plaetsen en goederen onder den do
Olde en Nieu Berkoop legateert aan haar "neeff" Claes v
Heloma,maar dat dit na de dood van genoemde Claes van H
looma zal komen op Albert Barels van Hubbelink.Aangezie
Nicolaus van Heloma stierf in 1774,en Albert Barels van
Hubbelink reeds in 1758 was overleden,zou het toch wel
belang zijn geweest,als ons ook was meegedeeld,wat er me
deze Nr.25 verder is gebeurd.Hij wordt niet genoemd bij d
23 (dat moet zijn 22) hoeven,die in 1818 eigendom zijn va
Mr.Jan Albert Willinge.Zoals wij later zullen zien,is Nr
in 1818 eigendom van de familie Van Heloma,maar wij zoud
gaarne hebben gehoord,hoe deze bezitsovergang in zijn we
is gegaan,omdat immers de helft behoorde aan de erfgena
men van Albartus Hubbelink.
Dat Dr.Bouwer niet heeft getracht de herkomst van Albar
tus Hubbelink na te gaan,evenmin als die van Barbara Ke
tel,is jammer.Had hij dit wèl gedaan,dan zou hij misschie
(op blz.54) niet hebben geschreven: "Na het overlijden
van Albartus Hubbelink omstreeks 1750,komt het grondbez
dus (cursiv.v.ons,M.) in handen van Johanna Geziena".
Zó vanzelfsprekend was dat niet,als men weet,dat er nog
een mannelijke nakomeling in de rechte lijn van Albartus
Hubbelink leefde,toen Johanna Geziena in 1760 overleed.
Andere belangrijke bronnen,die dr.B òf niet gekend,òf ni
geraadpleegd heeft,zijn de testamenten van Jelcke en Hil
van Terwisga en van Anna Frankena,terwijl bovendien enig
kennis van de familiegeschiedenis van de Van Heloma's,d
Frankena's en hun relaties tot de families Barels en Ke
o.i. onmisbaar zijn voor een goed begrip van de ontwikke
van het grondbezit in Oldeberkoop.
Dat de hoeven Nrs.24 en 26 worden geërfd door de famili
Frankena,is wel juist,maar niet,dat zij deze tot 1748 be
houden,zoals op blz.53 wordt vermeld,want zoals wij heb-
ben gezien,was de laatste der Stellingwerfse Frankena's
reeds in 1739 gestorven.

Als in 1748 kapitein (dat moet,volgens Anna Franke na's testament zijn: Kapitein-Luitenant) Matthijs van Heloma de eigenaar is,dan betekent dat dus,dat de broers en zusters blijkbaar de erfenis van hun tante onder elkaar hebben verdeeld.Wij weten nu,dat de fid commis bepaling,waarbij alle goederen zouden overgan op de kinderen van Anna Barbera van Loon,als de 5 V Heloma's allen kinderloos zouden overlijden,niet van kracht zijn geworden,omdat "neeff Claes",Nicolaus va Heloma twee zoons naliet,die dus alle goederen uiteindelijk erfden,ook die van Matthijs,Anna,Harmina en Hiltje,omdat die alle vier kinderloos bleven.
Dat "vermoedelijk ook mevrouw Frackena " een zuster was van Jelcke Terwisga (bovenaan blz.53) weten wij inmiddels wel zeker.Als het niet uit andere bronnen bekend was,dan zou ook dit duidelijk zijn geworden uit het testament van Hiltje van Terwisga en dat va Anna Franckema.
Uit dat laatste document zou de schrijver dan óók ge weten hebben,dat de predikant H.W.Couttis de echtge noot was van Harmina van Heloma,en dat deze dus eigenlijk slechts "nomine uxoris" eigenaar van Nr.38 kon zijn,en dat deze hoeve na haar dood weer terug moest gaan naar de Van Heloma's,krachtens het bepaa de in Anna Frankena's testament.Als de hoeve dus in de jaren daarna (d.i. na 1748) in verschillende stu ken uiteenvalt,dan kan dit niet anders verklaard worden dan door aan te nemen,dat dit is gebeurd doo verkoop door Nicolaus (neef Claes) na 1768,toen hij de enige overlevende van de vijf erfgenamen van Anna van Frankena was.Harmina stierf in 1748,Hiltje vóór 1767,Matthijs in 1768,en Anna vóór 1774.
Hoeve Nr.42 kwam via de Van Heloma's in handen van de familie Huber,die nog in 1860 als eigenaar wordt opgegeven.Aldus Dr.B. verder op blz.53. Wij zagen,da deze hoeve in 1728 gezamenlijk eigendom was van Joachimus en Anna Frankena en de Weduwe Heloma. Wat wij gaarne hadden willen weten,is: hoe is deze overgang naar de familie Huber tot stand gekomen?Geschiedde dit door verkoop of was er misschien ook een famili relatie - door huwelijk - tussen de Van Heloma's en de Huber's.En via welke Huber en welke Van Heloma kwamm deze eigendomsoverdracht tot stand?Het zijn al lemaal vragen,die wij wel moeten stellen,want het ligt helemaal niet voor de hand hier in Oldeberkoop bezittingen van de familie Huber te vinden. Wie waren deze Huber's?Volgens de Encyclopedie van Frie land (blz,374) was dit een Zwitsers geslacht.Heinrich,ca.1561-1641,kwam omstreeks 1600 als officier Friesland.Een kleinzoon was Ulrich en diens zoon Hermannus,jurist,was secretaris der Staten in 1681, burgemeester van Sneek.Zacharias was een andere kle zoon van Heinrich.Een kleinzoon van Hermannus heett Ulrich Hermann (1727 -1767);deze was ontvanger der Floreenrente.Zoons o.a. Johannes Lambertus en Ulric Jan (1752-1804),Raad in 't Hof van Friesland;enz.en De meeste leden van de Friese tak waren juristen, sommige predikant of arts,maar n ergens vinden wij

een aanknopingspunt met Oldeberkoop of met de Van He loma's,dat kan verklaren hoe de Huber's aan bezittin en in Oldeberkoop kwamen.
De huwelijksdatum 2 mei 1707 van Anna Barels en de he Van Loon is kennelijk een drukfout,want dat moet,zoal wij gezien heb ben 1706 zijn.Maar als de schrijver,in de laatste alinea op blz.53 spreekt over de toevoegi - lees: uitbreiding - van het bezit van ~~xxxxx~~ Aernt Barels in 1698 tot Albartus Hubbelink in 1728 - dan zijn enkele correcties noodzakelijk:
Hoeve Nr.16 is in 1728 nog voor ruim de helft eigendom van Lyckle Lubberts en zijn beide zoons Jacobus e Lubbertus;het resterende gedeelte is dan van Pier Be rents weduwe en haar kinderen en Herman Jans Schippe Bij deze hoeve willen wij een paar opmerkingen maken; ten eerste over het feit,dat dit één van de gevallen is,waarbij,in de tekst,achter de namen der eigenaars, is vermeld dat zij "papisten" zijn.Wij zullen hier niet verder op dit verschijnsel ingaan,omdat wij daarover elders reeds ~~xxxx~~ hebben geschreven (Zie: Driem.Blad 1977/1, blz.13/18).Hier alleen dit: de hoofdredacteur van het onderhavige werk "Oldeberkoop",merkt hierove op (blz.81):"Hoe enkele "papisten",die aan het eind van de 17de eeuw in Oldeberkoop gesignaleerd zijn,geplaatst moeten worden is niet geheel duidelijk.De weinige 18de en 19de eeuwse "roomsen" ter plaatse, blijken van elders afkomstig te zijn: voor het merendeel van origine Duitse wevers---". Tot zover Dr. Spahr van der Hoek.Wij kunnen het met deze zienswijze niet eens zijn,want als wij enkele namen van de "papis ten",niet alleen in Oldeberkoop,maar in ~~xxxx~~ hele grieten op een rijtje zetten,dan lijkt daar niet veel bij te zijn,dat van Duitse origine is.Wij noemen: natuurlijk d reeds genoemde Lyckle Lubberts en zijn zoons;Jan Luijtjes,Sierck Liemenburg,Tjaart Jannes,Jebbegyn Jochem Femmechien Geerts,Jantyn Ages,
Wat de genoemde Lyckle Lubberts betreft,het viel ons op,dat deze namen een frappante overeenkomst vertoner met leden der familie Lycklama à Nijeholt.Een soortge lijke gedachte riep voor ons op de eigenaar van Oldeberkoop Nr.10 in 1698 Sierck Liemenburg (papist); hierbij wekt niet alleen de naam Sierck associaties met leden der familie Terwisga en Lycklama,maar ook de familienaam Liemenburg doet aan de laatstgenoemde familie denken,want heette hun "stins" niet "Liemenburg"?
De ook genoemde hoeve Nr.22 was ~~xxx~~ in 1728 nog voor ½ en 1/40 parten ~~xxxxxxx~~ van Abraham van der Vecht, en A.Hubbelink en Jannes Goases kinderen samen,het restant.
Hoeve Nr.34 was reeds in ~~1728~~ 1698 geheel het eigendom van Aernt Barels.
Nr,31 en 33 zijn in 1728 nog slechts voor de helft van A.Hubbelink en Marten Douwes bezit van beide de andere helft.

In 1748 leven ~~xx~~ alle potentiële erfgenamen van Albartus Hubbelink en Anna Frankena nog,op één uit-

zondering na:Harmina van Heloma,de echtgenote van D
Henricus Wilhelmus Couttis,overleed te Mantgum,op 2
Januari 1748.In 1768 is de toestand geheel anders g
worden.Van alle in het voorgaande genoemde erfgenam
leven dan alleen nog Anna Frankena's "neeff Claes"
van Heloma en twee kleinzoontjes van Albartus Hubbe
ink,n.l. Jan Albert,de zoon van Geziena Johanna Hub-
belink en Ludolf Jan Willinge,geboren op 21 juli 17
en Albert,de zoon van Jan Conraed Hubbelink en Catha
rina Wijnsma,wiens geboortedatum nog onbekend is,maa
die men op omstreeks 1760 mag stellen,gezien het fe
dat hij in 1776 student was.
Wij hebben gezien,dat na het overlijden van Albartus
Hubbelink in 1753 tot voogden over zijn nagelaten we
kinderen werden benoemd,zijn broer Johannes Conradus
(Jan Conraad),predikant te Winschoten,en Willem Meek
hoff ,oud-luitenant,wonende te Makkinga.Wie was deze
Meekhoff? Het zal wel niemand verbazen,als blijkt,da
ook deze door een huwelijk geparenteerd is aan één va
de besproken families.De naam Meekhoff is in Stellin
werf-Oosteynde geen vreemde,want in 1698 is de Bijzi
ter Haucke Meekhoff eigenaar van de hoeven [illegible]
Nrs.14,26 en 32 in Makkinga.In
1728 is de secretaris van Stellingwerf-Oosteynde Ge-
rardus Meekhoff eigenaar van de hoeven Oldeberkoop
Nrs.15 en 32.Deze Gerardus Meekhoff was getrouwd met
Albertina Sophia van Bonnema,en de gehoemde Willem
Meekhoff was huh zoon.In datzelfde jaar 1728 is een
Anna Meekhoff eigenaar van Oldeberkoop Nr.14. De jui
te relatie vinden wij in de genealogie van de familie
Van Heloma.Daarin lezen wij,dat Anna van Heloma,docht
van Tjeerd van Heloma en Siccomina van Boekholt,gedo
te Heerenveen op 3 juni 1711,trouwde met Willem Meek
hoff,luitenant infanterie in de compagnie Vam Merwed
in 1737,op 1 september te Elsloo.Anna overleed vóór
1753,want Willem Meekhoof hertrouwde op 21 maart van
dat jaar.
In 1728 komt de naam Meekhoff in Makkinga niet meer
voor onder de eigenaren,en evenmin in de andere dor-
pen.
In 1728 is de hoeve Oldeberkoop Nr.26,die in 1698
eigendom was van de secretaris Gerardus Meekhoff in
handen van nog een andere militair,n.l. van "de heer
Out-Ritmeester G.W.Carpenter van Westerbeecq",die dan
tevens "nomine uxoris" voor 2/5 parten eigenaar is
van Nr.12,waarvan Abraham van der Vecht ook 2/5 par-
ten bezit,en Albartus Hubbelink 1/5 part,terwijl als
meijer van deze Nr.12 wordt vermeld dezelfde Carpente
Een en ander geeft ons aanleiding te veronderstellen
dat er eveneens een huwelijksrelatie heeft bestaan
tussen deze Carpenter van Westerbeecq en Meekhoff
en Van der Vecht.De oud-ritmeester woont in 1728 blij
baar in Oldeberkoop.Uit de Nieuwe Drentse Volka Alma-
nak van 1902,blz.132-133 kunnen wij omtrent hem nog
de volgende bijzonderheden meedelen:
Op de lotting van de Etstoel van 18 juli 1719 komen
Gelein Wolter Carpenter,Ritmeester, Frans Wolter Car
penter,Majoor, Philip Pieter Carpenter,Colonel, en
Jan Struuck van Benthem,Ritmeester,nomine uxoris,

Aleida Margaretha Carpenter, als kinderen van wijlen vrouw Margaretha Geertruida van Westerbeecq, fideï-co missaire erfgenamen van wijlen François van Wester-beecq en vrouw Maria de Gijzelaar, en uit dien hoofde bezitters van de halve Westerbeeksloot in Vledder voor".
De hierin genoemde Gelein Wolter is dezelfde als de Out-Ritmeester C.W. Carpenter van Westerbeecq in 1728 in Oldeberkoop. Hij heeft alleen, zoals zo dikwijls gede werd, zijn moeders naam aan de zijne toegevoegd.
Omtrent Westerbeek vernemen wij nog uit dezelfde bron (blz.80/81): Frans van Westerbeek is in 1616 Kapitein gouverneur van Steenwijk, en in 1630 Kapitein-Commandeur. Het is duidelijk, dat hij behoorde tot een "militaire familie, die bovendien, evenals de Van Heloma's en de Lycklama's, zich bezig hield met verveningen. In 1630 klaagden namelijk de parochianen van Wapserveen over hem, omdat hun landen door een door hem geplaatst ve laat werden bedorven, en zij verzochten intrekking va de octrooien voor de verveningen hem vroeger verleend.
Voordat wij nu overgaan tot ons laatste hoofdstuk, wil len wij hier nog een enkele opmerking maken over een verschijnsel, waarop vroeger ook reeds is gewezen, oa. door Oosterwijk [9] en onszelf [15], namelijk het feit, dat er in de 17de en 18de eeuw zoveel boerderijen in het bezit waren van slechts enkele families van gro grondbezitters - die zelf vaak geen boeren waren, en soms niet eens in de grietenij woonden. Ook dr. Bouwer zinspeelt hierop, als hij op blz.50 van meergenoemd boek "Oldeberkoop" opmeerkt" dat in Oldeberkoop slechts weinig boeren zich eigenaar mochten noemen van de grond, waarop zij werkten". In die omstandigheden is het misschien niet eens zo vreemd temidden van die groot-grondbezitters nogal eens officieren of oud-officieren te ontmoeten. Wij zijn daarvan reeds verschillende tegengekomen; zo b.v. de oud-kapitein Jacob Brouwer in Oosterwolde, en diverse leden der fa milie Gasinjet, de Van Heloma's, Meekhoff en Carpenter. Maar wat wij nog niet eerder zo duidelijk hebben laten uitkomen, is het feit, dat er door een aantal predikanten hierin ook een rol wordt gespeeld. Wij hebben reeds ontmoet de dominee's Hubbelink, Van der Ley en Couttis. Er zijn er echter nog meer, want wij vo den in 1698 in Oldeberkoop, als gedeeltelijk eigenaar van de hoeve Nr.12, ds. Paulus van der Vecht, en de we duwe van ds. Hermannus van der Vecht, beide voor 1/6 deel. Popping [12] heeft een lijst van Ned. Herv. predi kanten in Ooststellingwerf, doch daarin vinden wij al leen deze Hermannus van der Vecht, die van 1664 - 16 predikant was te Oosterwolde (waaronder toen ook Appelsche, Vochtele, Donkerbroek en Haule ressorteerden). Paulus van de Vecht wordt daar niet bij vermeld Verder vonden wij in 1698 alleen nog een dominee Melchior Steentilla, volgens Popping predikant te Olde- en Nijeberkoop van 1702 - 1708, toen hij naar Beetsterzwaag ging. Maar hier is hij in 1698 eigenaar van de hoeven Makkinga Nr.19 (voor $\frac{1}{4}$), Nr.23 (voor $\frac{1}{4}$) en Donkerbroek Nr.18 voor 1/3.

In 1728 vinden wij onder de eigenaren 4 predikanten,t.w. ds.C.Nauta (niet bij Poppinh), ds.Petrus Hania, ds.Isaac Poutsma en ds.Haanstra (ook niet bij Popping).
Ds.C.Nauta en Ds. P.Hania zijn gedeeltelijk eigenaars van Makkinga Nr.19 (ieder voor $\frac{1}{4}$) en Nr.23 (ieder voor $\frac{1}{2}$) en van Donkerbroek Nr.18 (ieder voor 1/5).
Ds.Isaac Poutsma is eigenaar van Donkerbroek Nr.8,Oosterwolde Nrs.20 en 23 (ieder voor $\frac{1}{4}$),terwijl Ds.Haanstra eigenaar is van Oosterwolde Nr.22 (nom.lib.,d.i. namens zijn kinderen) en Nr.50 (voor 1/3).

'''''''

Hoofdstuk VII: Van 1728 tot Willinge Prins.

Wij hebben in het vorige hoofdstuk gezien,dat er 1768 nog slechts 3 potentiële erfgenamen van Hubbelink en Van Heloma over zijn:
1.Nicolaus van Heloma,als enige,krachtens het testament van Anna Frankena,
2.Jan Albert Willinge,de enige zoon (minderjarig) van Johanna Geziena Hubbelink en Ludolf Jan Willinge,kleinzoon van Albartus Hubbelink,
3.Albert Hubbelink,de enige zoon van Jan Conraed Hubbelink en Catharina Wijnsma,eveneens minderjarige kleinzoon van Albartus Hubbelink.
Wij zagen verder ook,dat Nicolaus van Heloma uit zijn huwelijk met Anna Maria de Jongh twee zoons had,n.l.:
1.Tjaart van Heloma,geboren te Wolvega op 5 september 1753 en gedoopt aldaar op 9September d.a.v.,en
2.Marcus van Heloma,geboren te Heerenveen,h.Voormeer, op 1 november 1755 en gedoopt aldaar op 9 november d.a.v.
Als hun vader Nicolaus van Heloma op 22 oktober 1774 overlijdt (hij verdronk in de Helomavaart),dan zijn deze twee broers Tjaart en Marcus zijn enige erfgenamen.Naast de vele openbare functies die zij bekleedden,waren zij ook de opvolgers van hun vader als verveners.Zij verkregen,als eigenaars van de Weststellingwerfse geöctrooiëerde Eerste Veencompagnie (Octrooi d.d. 1 april 1642),bij resoluties van Gedeputeerde Staten van Friesland d.d. 26 februari 1782 en 20 augustus 1790,octrooi tot opwijking van venen uit de compagnons vierde parten dwarsvaart door de landsscheiding tot in het hogeveen onder Vledder.Bij besluiten van Ridderschap en Eigenerfden van Drenthe d.d. 25 maart 1783 en 23 maart 1790 werd aan de gezamenlijke eigenaars der Vledderse venen toegestaan om,in overeenstemming met het accoord,door hen gesloten met Tjaart en Marcus van Heloma,als eigenaars van de Weststellingwerfse Veencompagnie,uit de Weststellingwerfse vaart in hun venen op te wijken en op die wijze hun turf weg te voeren.
Van hun vele openbare functies vermelden wij slechts dat Tjaart van Heloma van 1774 tot 1795 Secretaris van Schoterland was (hij volgde hierin zijn vader op);hij was lid van de 2de Nationale Vergadering te 's-Gravenhage in 179
Hij overleed te 's-Gravenhage op 17 januari 1798.Er wordt nergens melding gemaakt van een huwelijk of van kinderen, zodat aangenomen mag worden,dat hij ongehuwd is gebleven.

Zijn broer Marcus is dan vermoedelijk zijn enige erfgenaam g
weest.Deze was o.a.Volmacht op de Landsdag van Friesland voor Opsterland,uit de stand der Eigenerfden van 1778 tot 1788;hij was Commies van 's Lands Gemeene Middelen in het kwartier Zevenwouden ter standplaats Oldeberkoop van 1789 tot 1796.Hij was Drost in het vierde Drostambt van Friesland (omvattende Aengwirden,Schoterland en Weststellingwerf) in 1805.Hij overleed te Heerenveen,h.Voormeer op 20 oktober 1805 en werd begraven in Oudeschoot.
Marcus was tweemaal gehuwd.Uit zijn eerste huwelijk werd alleen een dochtertje geboren,dat op 16-jarige leeftijd overleed.Hij trouwde voor de tweede keer in 1794 te Heerenveen met Aletta Catharina van Scheltinga,en uit dat huwelijk wer den 4 kinderen geboren: een dochtertje in 1796,dat nog in hetzelfde jaar overleed,en 3 zoons,waarvan er één binnen een jaar na de geboorte overleed.De beide andere zoons waren Nicolaus en Marcus,en deze twee waren dus na 20 oktobe 1805 de enige erfgenamen van de toen nog in het bezit der Van Heloma's overgebleven eigendommen afkomstig van de Frankena's. En het zijn ook deze twee,die wij later,in de Floreenregisters van Ooststellingwerf in 1818 tegenkomen.
Nicolaus(later Mr.Nicolaas) van Heloma werd op 25 juni 1798 te Heerenveen geboren;hij was advocaat te Heerenveen in 1820 en grietman van Weststellingwerf van 1821 tot 185(Hij overleed te Arnhem op 16 september 1897.
Marcus (later Mr.Marcus) van Heloma werd geboren op 23 januari 1806 te Heerenveen.In 1830 was ook hij advocaat in Heerenveen.Hij maakte zijn carrière bij de rechterlijke macht: achtereenvolgens als vrederechter-plaatsvervanger van 183 tot 1838;kantonrechter-plaatsvervanger van 1838 tot 1846 en rechter-plaatsvervanger bij de Arrondissements Rechtbank aldaar van 1846 tot 1876.Hij was lid van de Grietenijraad,assessor van Schoterland,lid Gedeputeerde Staten van Friesland van 1845 tot 1850,Volmacht van 1836 tot 1885. Achtereenvolgens lid en voorzitter Dijkbestuur,enz.,enz. Hij overleed te Heerenveen,h.Voormeer op 18 september 1885 en werd begraven te Oudeschoot.Hij was gehuwd met Jonkvr. Maria van Smimia,dr. van Jhr.Mr. Hector en Wiskje van Haersma.
Omdat deze twee broers Nicolaas en Marcus de laatste der Van Heloma's zijn,die in het bestek van ons verhaal voorkomen,zullen wij de verdere geschiedenis der familie Van Heloma laten rusten.Voor belangstellenden zij verwezen naar het zeer uitvoerige overzicht in Nederlands Patriciaat, 23ste Jaargang 1937,dat echter wel hier en daar aanvulling en correctie behoeft.
Bij alle vele en veelzijdige activiteiten behoeft het nauwelijks verwondering te wekken,dat de belangstelling voor hun grondbezit in Ooststellingwerf niet al te groot is geweest zodat geleidelijk aan veel boerderijen werden verkocht,en dat er na de 18de eeuw niet veel meer van het oorspronkelijke bezit meer over is.Wij komen daar straks op terug.
Wij gaan nu over tot een laatste blik op de geschiedenis van de lijn Terwisga - Barels - Van Loon - Hubbelink - Willinge.
Na de dood van Albartus Hubbelink in 1753 bleven er zoals wij zagen nog een 4-tal van zijn kinderen als erfgenamen achter,terwijl wij ook hebben gezien,dat daar tenslotte als

enige erfgenaam over is gebleven Jan Albert Willinge, kleinzoon van Hubbelink.In 1784,op 4 januari trouwde deze,toen Mr.Jan Albert Willinge,met Taad Wigeri,geboren te Franeker als dochter van de jurist Elias Wigeri, geboren te Wolvega op 2 februari 1730 en overleden te Leeuwarden op 15 april 1791.Hij was hoogleraar te Franeker en later Procureur-Generaal bij het Hof van Friesland.
Taad Wigeri overleed te Oldeberkoop in 1833.Jan Albert studeerde rechten in Franeker (inschrijving 20 september 1780).Van 1816 tot zijn overlijden op 31 januari 1839 was hij grietman van Ooststellingwerf.
Het huwelijk van Jan Albert Willinge en Taad Wigeri bleef kinderloos,zodat met deze Willinge ook de laatste afstammeling van de Terwisga's in deze lijn van het toneel verdween.Om zijn bezit een soortgelijk lot te besparen dat van de Frankena/Van Heloma lijn,benoemde hij in zijn testament een achternicht,Geziena Willinge,dochter van Mr.Jan Hendrik Willinge en Trijntje Tonckens,tot zijn enige erfgenaam (of,in zijn eigen woorden:" benoeme ik tot mijn eenige,universeele en geheele erfgenaam van al mijne na te laten goederen....".
Geziena Willinge werd in 1805 te Assen geboren en zij trouwde in 1828 te Meppel met Lambertus Petrus Prins, geboren te Dwingelo in 1799.Prins was arts te Wolvega Oldeberkoop.Hij overleed in 1858 en Geziena in 1860,beide te Oldeberkoop.Hun nakomelingen namen bij hun vaders naam ook hun moeders naam aan,en zo ontstond dan de familienaam Willinge Prins.Voor een vollediger overzicht verwijzen wij naar het meergenoemde werk "Oldeberkoop".

In dit laatste hoofdstuk willen wij ons bezig houden met de geschiedenis van het grondbezit van de Hubbelink Willinge familie en van de Frankena/van Heloma familie en zullen daarvoor een vergelijking maken tussen hetgeen deze families bezitten in 1728 en 1818,aan de hand van de gegevens uit het Kohier van Stemmen van 1728 en het Floreenregister van de grietenij Ooststellingwerf van 1818.Dit laatste werd opgemaakt onder leiding van de toenmalige grietman,dezelfde Mr.Jan Albert Willinge,die in dat register zo'n voorstaande plaats inneemt.
Wij citeren hem,als hij vooraf meedeelt: "Het Kohier en Register der Floreenen,liggende op de vaste goederen in de Grietenije Ooststellingwerf.Opgemaakt en vernieuwd door de grietman en twee assessoren,geadsisteerd met den Secretaris (D.H.Jager,A.B.Prakken en G.L.Brouwer), met assumptie en overroepinge der belanghebbenden,ingevolge Resolutië van de Edele Groot Achtbare Heeren Staten der Provincie Vriesland den 9 Julij 1817,op approbatie van Zijne Majesteit den Koning bij Hoogstderzelfs Besluit van den 8 Juny 1818,No.150,verleend."
In alle dorpen der grietenij worden na volledige opsomming en beschrijving der eigendommen met naastliggers, eigenaren en gebruikers,de daarop liggende florenen opgeteld en daarna volgt deze verklaring:
"Waaruit alsoo geblijkt dat in deze dorpen zijn .... florenen,..... stuivers en .... penningen.
Aldus gedaan en gebesoigneerd in de dorpskercke te .. na voorafgaande proclamatie,huiskondiginge en klokkleppinge.In kennisse van ons,grietman,assessoren en Secr

taris van de Grietenie Ooststellingwerf.
Oldeberkoop,Actum den 1 Augustus 1818."
Was getekent J.A.Willinge
D.H.Jager
A.B.Prakken
G.L.Brouwer.

Voor de andere dorpen is alleen de datum anders: Nijebe koop 4 Augustus,Makkinga 7 Augustus,Donkerbroek 14 Aug tus,Haule 15 Augustus,Oosterwolde 20 Augustus,Appelsch 22 Augustus,Langedyke 25 Augustus en Elsloo 27 Augustu 1818.

Aan het slot volgt dan nog de Recapitulatie:

	Flor.	St.	Penn.
Oldeberkoop.....	167	24	-
Nijeberkoop.....	52	24	8
Makkinga.....	75	18	8
Donkerbroek.....	84	22	4
Haule.....	34	18	-
Oosterwolde.....	199	15	12
Vochteloo.....	31	7	-
Appelscha.....	73	24	12
Langedyke.....	24	1	-
Elsloo.....	81	14	-
	825	16	10

"Geblijkende Alsoo,dat in de Grietenije Ooststellingwerf zijn acht honderd vijf en twintich Floreenen Sestien stuivers en tien penningen.
Aldus vernieuwd en opgemaakt in kennisse van ons,griet man.assessoren en secretaris van de grietenie Ooststel lingwerf
Actum den 31 Augustus 1818." Was getekend J.A.Willinge D.H.Jager,A.B.Prakken,G.L.Brouwer."

Van het onderhavige Floreenregister bevindt zich een copie in het Archief der Gemeente Ooststellingwerf te Oosterwolde,gedateerd op 12 Augustus 1819,voor copy co form getekend door de griffier der Staten van Friesland D.B.van der Maer.

Uit zeer vele,later toegevoegde veranderingen,betrekking hebbende op koop en verkoop blijkt dat vooral J.A. Willinge in de jaren 1818 tot omstreeks 1828 zijn bezit nog aanzienlijk heeft uitgebreid,terwijl daarentegen andere eigenaren veel eigendommen hebben verkocht - zoal o.a. de gebroeders Nicolaas en Marcus van Heloma -, maar wij hebben ons om allerlei redenen moeten beperken tot het register van 1818 zelf.De meeste na die tijd ingelaste veranderingen zijn o.i. ook van meer belang voor de geschiedenis der familie Willinge Prins.

Wij zullen nu,aan de hand van dit Floreenregister.nagaan wat er met de bezittingen van Albartus Hubbelink (I),en met die van de familie Frankena/Van Heloma (II) I.Zoals blijkt uit ons overzicht op blz.43/44 was Albartus Hubbelink in 1728 eigenaar van de volgende hoeven:

1.In Oldeberkoop: a) geheel: Nrs.8,13,18,21,34,37,45, 46,47,48 (10 hoeven)
b) deels: Nrs.12,17,20,22,25,27,28, 31,33 (9 hoeven)
Nr.20 was voor $\frac{1}{4}$ van Hubbelink en voor 3/4 van Anna Frankena.

Nr.25 was voor ½ van Hubbelink
en voor ½ van Frankena/Van Helo
(In totaal 19 hoeven in Oldeberkoop)
2,Buiten Oldeberkoop: a) geheel: Makkinga Nr.29
Donkerbroek Nrs.5,40
Costerwolde Nrs.24,39
44 en 54
Vochteloo Nr.14
Appelsche Nr.28
Elsloo Nr.7
(10 hoeven)
b)deels: Appelsche Nr.8 (voor¼)
Nr.29 (voor ½
Vochteloo)Nr.13 (voor ½
(3 hoeven)
(In totaal buiten Oldeberkoop 13 hoeven)

Wanneer wij nu het Floreenregister van 1818 bestuderen, dan doen wij de merkwaardige ontdekking,dat Mr.Jan Albert Willinge,de enige erfgenaam van Albartus Hubbelink,in dat jaar geen bezittingen buiten Oldeberkoop heeft! (Daar hij in de jaren daarna,tot ca.1828,blijkens geregistreerde aankopen,zijn bezit ook tot buiten Oldeberkoop heeft uitgebreid,doet hier verder niet ter zake).Dit betekent dus dat alle hierboven onder 2) opgenoemde hoeven in andere handen zijn overgegaan.Hoe dat in zijn werk is gegaan,zal nog nader onderzocht moeten worden.Wij delen hier alleen mee,wie in 1818 de eigenaren dezer hoeven waren:
Makkinga Nr.29 is het eigendom van 4 vrouwen,die worden genoemd Susanna,Christina,Martha en Augusta Bogel.Aangezien wij deze 4 dames nog veel vaker zullen ontmoeten,delen wij hier alvast het resultaat mee van ons onderzoek van de vraag: Wie waren deze dames?Elders in dit Register worden ze genoemd: de kinderen van Georgina Bogel, maar dat brengt ons ook niet veel verder.Het blijkt echter dat de schrijver (of de kopiïst) van het Register bij deze namen systematisch overal vergeten heeft op de o een umlautsteken te plaatsen: de naam was in werkelijkheid Bögel.Georgina was de echtgenote van Philip Hendrik Neri Bögel,met wie zij in 1782 was gehuwd.Bögel was toen nog kornet-titulair,maar werd in 1783 Ontvanger van de Floreenen.Het echtpaar had 4 dochters,de bovengenoemde "kinderen van Georgina Bögel".Daarmee is echter nog steeds niet verklaard hoe deze 4 in 1818 zoveel eigendommen hebben in Ooststellingwerf: in totaal bezaten zij 34 boerderijen en bovendien nog vele stukken land.Die verklaring vinden wij pas,als wij weten,dat hun moeder Georgina Bögel de dochter was van Augustinus Lycklama à Nijeholt (1742 - 1789) en Susanna Georg Wolfgangsdr. Barones thoe Schwarzenberg en Hohenlansberg (1736-1799).Zij werd geboren op 26 februari 1765 en kreeg de namen Georgina Wolffeline Francoise Lycklama à Nijeholt.Ze overleed op 13 augustus 1816.De 4 dochters werden genoemd naar de 4 grootouders. 41). Het zal nu geen verwondering meer wekken,als wij nog vernemen,dat de van de 34 bedoelde boerderijen 29 in 1728 eigendom waren van een andere Augustinus Lycklama à Nijeholt,in 1698 grietman en in 1728 oud-grietman van Opsterland

---

41) Stamboek Friese Adel I,blz.251/252

Deze oud-grietman overleed in 1744 te Beets,en de Augus tinus Lycklama à Nijeholt,die op 5 december 1762 trouwde met Susanna thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg,was ee kleinzoon van hem.
De hoeven Donkerbroek Nrs.5 en 40 zijn in 1818 eigendom van respectievelijk Hinke Foppes Kloester en Elisabeth Feddes.Oosterwolde Nr.24 is dan eigendom van de erven van de Bijzitter Van Echten.Nr.39 is van Zacharias Bruin sma,een naam die in 1818 vaker voorkomt.Nr.44 van Lense Jans Koopmans,ook een naam,die in Oosterwolde geen onbe kende is,terwijl Nr.54 van Diekje Prakken is.
In Vochteloo zijn de Nrs.13 en 14 eigendom van R(einhard) van Lynden.Ook van deze moete wij iets meer meedelen,omdat ook hij in 1818 over de gehe le grietenij verspreid veel eigendommen heeft.
Hij was een telg van het oude adellijke Gelderse geslacht der Van Lyndens,die werd geboren te Utrecht op 6 mei 1742.Door zijn huwelijk(en) werd hij de stichter van de Friese tak der familie.
Hij trouwde,voor de eerste keer, op 25 november 1778 te Beetsterzwaag met Ypke Hillegonda van Boelens,een doch ter van Mr.Ayzo van Boelens en Ena Romelia van Idsinga, en voor de tweede keer op 17 augustus 1797 met Catharin Johanna Aebinga van Humalda.Voor de juiste relatie tuss deze Reinhard van Lynden en de Lycklama à Nijeholt's is nog verder onderzoek nodig,maar dat er een relatie bestaat,is zeker.Deze loopt dan vermoedelijk via de fami van Boelens.(Men zie b.v. hoe buiten op het kerkje van Olterterp de wapens van Lycklama à Nijeholt en Van Boele broederlijk naast elkaar staan).
Reinhard,die na 1814 de titel Baron van Lynden voerde, werd grietman van Opsterland in 1781,was lid van de Provinciale Staten van Friesland,en overleed te Beetste zwaag op 26 januari 1819.Zijn erfgenamen wafen: 1.Zijn zoon Frans Godaert Ayzo Boelens Baron van Lynden (deze nam op verzoek van zijn grootmoeder de namen van zijn jon gestorven broer Ayzo van Boelens bij de zijne aan) en 2. Binnert Philip van Eizinga,vermoedelijk een schoonzoon van Reinhard.Wij vinden althans deze beidenamen in de bijgeschreven aantekeningen in het Ooststellingwerfse Fl reenregister van 1818,waaruit wij vernemen,dat bij blijken akte van scheiding van de 23 december 1820 alle eigendo men van R.van Lynden zijn overgegaan op deze twee: A.B. Baron van Lynden en Binnert Philip van Eizinga.
In Appelsche was No.8 eveneens van R.van Lynden en Nr.2 van Geert Jans van de Bult en de gebroeders Jan Cornel: en Jacob Cornelis Bult; Nr.29 was van Jan Ebben de Boe: en Jan Jannes Allen.
Elsloo Nr.7 is in stukken verkocht.

Vervolgens bezien wij de bezittingen van Albartus Hubl link in Oldeberkoop.Blijkens het Floreenregister van Oos stellingwerf van 1818 bezat Jan Albert Willinge in Olde berkoop de volgende hoeven:
Nrs.7 (deels),8,13,16,17,18,19,20,21,22,28,31,33,34,36, 37,43,44,45,46,47,48.Tesamen 21 geheel en 1 gedeeltelijk Nr.7 werd in stukken verkocht,waarbij J.A.Willinge eigen aar werd van het hornleger (d.i. zoolstede) "sampt bouw en weidland,midsgaders bosschen en heidevelden en een

stuk hooiland,bezwaard met 2 florenen en 27 stuivers. Daar de hele boerderij was bezwaard met 4 florenen en 17 stuivers,,betekent dat dus ongeveer de helft. Nr.50,die door Dr.Bouwer op blz.54 van "Oldeberkoop" óók genoemd wordt bij de bezittingen van J.A.Willinge in 1818,hoort daar niet bij.Deze plaats werd pas in 1825 aangekocht do Willinge (koopakte d.d. 25-2-1825).

Bij deze 22 hoeven bevinden zich 16 van de 19 hoeven,die Albartus Hubbelink in 1728 in Oldeberkoop bezat.De 3 on brekende,die niet in het bezit van J.A.Willinge zijn gek men,zijn de nummers 12,25 en 27. Hiervan is Nr.12 in 181 geheel eigendom van Hendrik Martens Houtstra, Nr.27 is voor de ene helft eigendom van voornoemde R.van Lynden, voor de andere helft van Jan Klazen Buitenga,Albert,Roe lof,Geesje en Jan Jacobs Krol. Nr.25,de oude plaats,waa Terwisga's,Barels,Van Boon,Frankena's,Hubbelink's en Va Heloma's hebben gewoond,is in 1818 eigendom van de gebr ders Nicolaas en Marcus van Heloma.

Aan het bezit van Albartus Hubbelink in Oldeberkoop is dus tot 1818 nog toegevoegd het gehoemde deel van Nr.7, Nrs.16,19,36,43,en 44.Feitelijk hoort ook Nr.20 hier nog bij,omdat die in 1728 nog voor 3/4 gedeelte van Anna Fra kena was.Ook de nummers 36 en 44 waren in 1728 eigendom van de familie Frankena/wed.Heloma. Nr.16 was reeds in 1748 voor 3/4 gedeelte van Hubbelink en No.19,die in 1640 eigendom was van Hylck van Lycklama,keert na 1728 naar het oude familiegoed terug,d.w.z. naar A.Hubbelink. Ook Nr.43 wordt na 1728 zijn eigendom.

II.De geschiedenis van de bezittingen der familie Frankena/ Van Heloma vertoont een geheel ander beeld.Weer gaan wij terug naar ons overzicht van de bezittingen,die deze familie in 1728 had:

1.In Oldeberkoop, a) geheel: Nrs.24,36,38,41,42,44,49
b) deels: Nrs.20 en 25
samen 9 hoeven in Oldeberkoop.

2.Buiten Oldeberkoop, a) geheel:
Makkinga Nrs.1,6,15,16,27,31
Donkerbroek Nrs. 27 en 28
Oosterwolde Nr.31
Appelsche Nrs.10,26
Vochteloo Nrs.3 en 4
Langedyke Nr.10
Elsloo Nrs.3,6,11

b) deels:
Makkinga Nr.3 (voor $\frac{1}{2}$)
Nijeberkoop Nr.10 (voor 3/4)
Oosterwolde Nr.32 (voor $\frac{1}{2}$)

In totaal dus 29 hoeven in de hele grietenij.

Als wij nu aan de hand van het Floreenregister van Oost-stellingwerf van 1818 nagaan,wie in 1818 eigenaar zijn van deze hoeven,dan blijkt,dat van de 9 hoeven die de Fra kena's in 1728 geheel of gedeeltelijk bezaten in Oldeber-koop,er 3 (Nrs.20,36 en 44) in het bezit zijn van Jan Al-bert Willinge.Men vergelijke hierbij het in Anna Frankena' testament bepaalde: ...." Aen Albert Barels,soon van de heere Albartus Hubblingh,etc.etc., de huijsinge bij mij bewoond ..... ,benevens mijn plaats bij Albert Alberts gebruikt,gelegen onder Oude Bercoop,staende op 't Cohier met Nr.20 ". En verder: "... dogh wille dat 't stemge-

regte van de plaetsen en goederen gelegen onder den dor
Olde en Nieu Bercoop,na de dood van deselve mijn neeff
Claes Heloma sal komen op Albert Barels Hubblink hiervo
gemeldt".
Van de resterende 6 boerderijen in Oldeberkoop zijn er 2
(Nrs.24 en 25) eigendom van Nicolaas en Marcus van Helo
Nr.38,die in 1748 nog eigendom was van Ds.H.W.Couttis,d
echtgenoot van Harmina van Heloma,wordt na haar dood (o
21 januari 1748) in stukken verkocht.Niet vermeld wordt
wanneer dat precies is gebeurd,maar volgens de bepaling
van Anna Frankena's testament,kan dit niet zijn gebeurd
vóór 1774 - het jaar,waarin neeff Claes overleed.De num
mers 41 en 42 zijn in 1818 eigendom van Hillegonda van
Boelens,weduwe Huber.Onze pogingen,om te achterhalen,we
ke Huber deze overleden echtgenoot van Hillegonda Boele
was,zijn tot nu toe zonder resultaat gebleven,maar het z
ongetwijfeld nakomelingen van dit echtpaar,die Dr.Bouwer
bedoelt,als hij op blz.54 meedeelt,dat Nr.42 via de Van
Heloma's in handen kwam van de familie Huber,die nog in
1860 als eigenaar wordt opgegeven.Over Nr.41,die eenzel
de lot onderging,spreekt Dr.Bouwer niet.Wij kunnen hier
aan toevoegen,dat dezelfde weduwe Hillegonda van Boelen
in 1818 ook eigenaar is van de hoeve Elsloo Nr.5.
Het wil ons voorkomen,dat de genoemde Hillegonda van Bo
lens nauw verwant is geweest aan Reinhard van Lynden,d.
z. dat zij behoorde tot de familie van diens echtgenote.
De naam Hillegonda wijst ook in die richting.Een verbind
tussen de Van Heloma's en de Huber's hebben wij nergens
nen vinden,zodat wij dan ook vermoeden,dat de eigendom v
de Huber's in Oldeberkoop niet via de Van Heloma's tot
stand is gekomen,zoals Dr.Bouwer meent,doch via de Van
Boelens.
Nr.49 was in 1788 nog eigendom van de gebroeders Nicola
en Marcus van Heloma,maar deze hebben de plaats verkoch
en in 1818 is hij eigendom van de gebroeders Abel Roelof
en Egbert Roelofs Stelling.(In 1825 wordt deze ook eige
dom van J.A.Willinge,blijkens de koopakte d.d. 25-2-1825

Tenslotte nog iets over de geschiedenis van de bezitt
gen der familie Frankena/Van Heloma buiten Oldeberkoop:

De hoeve Nijeberkoop Nr.10 is in 1818 het eigendom van
twee personen,wier namen wij in het Floreenregister van
Ooststellingwerf van 1818 herhaaldelijk tegenkomen,n.l.
Johanna Sybilla Geertruida Douairière van Inn- en Knip-
huizen en Sikko van Boekholt.Op een andere plaats,n.l.
Appelsche bij hoeve Nr.2,die zij samen voor 1/3 deel in e
gendom hebben,wordt zij genoemd Johanna Sybilla Geertrui
da Lewe,terwijl wij hen beiden in Oosterwolde leren kenne
als Johanna Sybilla Geertruida,Douairière van Inn- en
Kniphuizen en Sikko van Boekholt "de erven van H.Meekho
(de secretaris van Ooststellingwerf).
Wij hebben deze twee althans gedeeltelijk kunnen identifi
ren [42].Het blijkt,dat de officiële naam van Johanna Sib

42) Jhr.Mr.E.B.F.F.Wittert van Hoogland:"Bijdragen tot d
Genealogie van het geslacht Lewe" in:Genealogische en h
raldische Bladen IV,1909,blz.1-43.

Inlas blz.68: F

Nadat bovenstaande was geschreven,kwam nog het volgende aan het licht: Op 21 aug.1768 trouwden te Makkinga "de Secretaris H.Meekhoff xx te Makkinga en de Welgeboren Freule Geertruida van Boekholt van Eelde" Deze Geertruida,een zuster van Siccomina,overleed te Makkinga op 19 aug.1813,nadat haar echtgenoot reeds in 1804 Of 1805 was overleden.Als de echtelieden testament hebben gemaakt op de langstlevende,kan dat verklaren,hoe in 1813 alles toeviel aan de naaste familie van Geertruida van Boekholt.

la Geertruida Lewe van Nijenstein,geboren te Eelde op 13-4-1772,als dochter van Edzard Willem Lewe van Nijenstein (Luit.Kol.,geboren 23-3-1725 te Groningen;overleden 27-4-1804 te Groningen) en Siccomina Johanna van Boekholt,een dochter van Sikko van Boekholt en Jonkvr.Johanna Sighers ter Borgh.
Johanna Sybilla Geertruida was gehuwd met Ico Folef Baron von Inn-und Kniphausen,Heer van Maima,geboren in 1773 en overleden te Groningen 29-12-1810.Daardoor werd Johanna Sybilla Geertruida dus in 1818 Douairière van Inn- en Knip huizen,terwijl zij voorts een kleindochter is van Sikko van Boekholt.
Hier doet zich dus de merkwaardige coïncidentie voor,dat wij voor de tweede keer in deze geschiedenis dezelfde namen Sikko en Siccomina van Boekholt tegenkomen. De eerste keer was dat (zie blz.33/34) waar in 1695 Siccomina,dochter van Sicco van Boekholt,trouwde met Tjeerd van Heloma.
De weinige data,waarover wij beschikken,verschaffen ons geen positieve bewijzen,maar leiden toch wel tot de conclusie,dat deze twee Sicco's en Siccomina's vier verschillende personen zijn,waartussen een zeer nauwe familieband moet hebben bestaan.Zeer waarschijnlijk is de tweede Sikko van Boekholt een kleinzoon geweest van de eerste.
De vraag: hoe kunnen grootvader Sicco en kleindochter Johanna Sybilla Geertruida in 1818 de "erven van H.Meekhof" zijn geweest?,wordt hierdoor niet opgelost,maar er bestaat ongetwijfeld een relatie tussen de families Van Heloma , van Boekholt en Meekhof,en het ligt voor de hand aan te nemen,dat die loopt via Anna van Heloma,dochter van Tjeerd van Heloma en Siccomina van Boekholt,die in 1711 trouwde met Willem Meekhof.(Zie blz.52).Hoe een en ander precies in elkaar zit,dient nog nader te worden onderzocht.
Dezelfde twee zijn in 1818 ook eigenaars van Nijeberkoop Nr. 14.
Nr.1 in Makkinga is eigendom van Nicolaas en Marcus van Heloma.Nr.3 van Seger Sakes,Nrs.6 en 27 van Hendrik Willems Alma.Nr.15 van Antje Heeres.Wie deze Antje Heeres is geweest,hebben wij niet kunnen vinden.Zij moet echter in het Ooststellingwerf van begin 19de eeuw geen onbekende persoon zijn geweest,want wij vinden haar in 1818 als eigenaarsche van: Makkinga Nrs.15 en 34,Donkerbroek Nrs.16 en 17,Oosterwolde Nrs.21,23,48 en 50 en in Appelsche is zij eigenaar van Nr.1 (Het Hoogeveene) voor de ene ½.
Bovendien vinden wij haar naam nog als eigenaar van diverse stukken land,zoals b.v. in Donkerbroek: 3 mad hooiland in Nr.41;in Oosterwolde is zij eigenaarsche van het Scholdermaadje (De Scolde),van een ½ mad hooiland in Nr. 49,van de helft van een mad hooiland mandelig met Jan Lefferts Berkenbosch,en van een akker boulandt ten westen van de Vicarye.Bovendien nog samen met Diekje Prakken: ieder ½ van een stuk hooiland genaamd de Secretarismaad.
Nr.16 Makkinga is in stukken verkocht en Nr.31 is van Jan Berends Post.
In Donkerbroek is Nr.27 van Jan Gerrits Docter en Nr.28 is

in stukken verkocht.
In Oosterwolde is Nr.31 van Jan Luyten en Jan Lammerts Thiesinga en Nr.32 is van Andries Sjoerdts van Roosen.
In Vochteloo zijn Nrs.3 en 4 eigendom van Nicolaas en Marcus van Heloma.Hetzelfde is het geval met Nr.10 in Appels Nr.26 in Appelsche (De Dijk) is eigendom van Antje Halbes (Dijk).In Langedijke is Nr.10 eveneens van de gebroeders Va Heloma,terwijl tenslotte in Elsloo Nr.11 van Jacob Eisen Eisinga is,Nr.6 van Abel Foppes van den Berg en Nr.3 van hiervoor besproken Johanna Sybilla Geertruida Douairière van In-en Kniphuizen en Sikko van Boekholt is.

Wanneer wij thans,in een slotbeschouwing,onze lezers terug voeren naar ons eerste overzicht van het erfgoed der fami lie Terwisga in Hoofdstuk III,dan blijkt,dat van de op blz 19 genoemde 32 hoeven,die in 1623 de erfenis vormden van Eyse Jans van Terwisga nagelaten aan zijn 4 dochters Jelch Antyn,Hiltje en Zwaantje,in het jaar 1818 nog 16 in het bezit zijn van nakomelingen der Terwisga's (in de vrouweli ke lijn),n.l. 1: Mr.Jan Albert Willinge,die er 10 van bezit en 2: de gebroeders Nicolaas en Marcus van Heloma,die samen een 6-tal bezitten.En als wij bovendien de 3 hoeven die in 1640 van Hylck van Lycklama waren (Oldeberkoop Nrs.17,19 en 28),maar die ook ontegenzeggelijk tot dat Terwisga-erfgoed behoorden,erbij rekenen,dan zien wij,dat twee eeuwen na de dood van Eyse Jans van het oude familie-bezit nog 2/3 deel steeds in handen is van nazaten van dit oude Stellingwerfse geslacht.

Kort na 1818 komen er nog aanzienlijke veranderingen in het grondbezit,voornamelijk doordat de Van Heloma's het m rendeel hunner Ooststellingwerfse bezittingen verkopen,t wijl daarentegen,tussen 1818 en 1830 Jan Albert Willinge en zijn echtgenote Taad Wigeri hun bezit door aankoop nog aanzienlijk uitbreiden.Zonder aanspraak te maken op volle digheid geven wij hier een opsomming van hun aankopen (alle koopakten geregistreerd in het floreenregister van 1818,op de naastliggende blanco bldzijden):
Oldeberkoop Nrs.15,32 en 50,en vele losse stukken land;
Nijeberkoop Nrs.1,2,4,5,6,7,11,12,en losse stukken land;
Makkinga Nrs.8,9,19,20 en 23;Oosterwolde Nr.1.
Verder worden na de dood van Reinhard van Lynden,diens t zittingen verdeeld voornamelijk tussen A.H.Baron van Lynd en Binnert Philip van Eyzinga.
Wij zijn echter van oordeel,dat de verdere geschiedenis be behandeld kan worden in een geschiedenis van het geslach Willinge Prins,de opvolgers van de laatste afstammeling de lijn Terwisga - Barels - Van Loon - Hubbelink - Willir Mr.Jan Albert Willinge,die,wanneer hij in 1839 kinderloos sterft,door zijn testamentaire beschikkingen zijn gehele bezit - met zijn kern van 10 à 11 Terwisga-hoeven - nalaa aan zijn achternicht Geziena Willinge,die door haar huwel met Lambertus Petrus Prins de stichtster is van een nieu geslacht van grond-eigenaren: de familie Willinge Prins.

+++++++++
.....

HOOFDSTUK VIII:

Enkele genealogische fragmenten.

I. De Familie Van Terwisga (óók Terwisscha of Ter Wisga)

I. EYSE JAN WILLEMS;geb.ca. 1520;verm. ca. 1550 als "praetor in Appelsche. Geh.m. dochter van MERCK SYRCKSEN;grietm. v. Stellingwerf 1514.

Uit dit huwelijk:

1):JOHANNES EYSES,die volgt II.

2):MERCK EYSES;verm.1581 secr.v.Stell.Oosteynde; 1583 Bijsitter v.Schoterland.Overl.vóór 10-9-1632. Geh.m. Sophia (óók Syke) Goossen;verm.1632 als wed.v. Marck Ter Wysgh

Uit dit huwelijk:

a): GOOSSEN MERCKS,die volgt II A.

b): Magdalena;verm. 1632.Geh.m. Aernt Barels. (Zie verder bij BARELS).

3):SYRCK EYSES;geh.m.Bodt Solckema,verm. 10-5-1619 als de wed. v. Syrck Eyses.

Uit dit huwelijk:

ASSE SYRCKS,die volgt II B.

4):HYLCK EYSESdr.;overl.1610.Geh.m. Meyne Lyckles (LYCKLAMA à NIJEHOLT);subst.-grietm.v. Stellingwerf-Westeynde;overl.1608.

Uit dit huwelijk o.a.:

a): Laelius

b): Marcus;hoogleraar Franeker 1604;later Curat en grietm.v.Stell.Oosteynde 1610.Daarn van Stell.Westeynde.Overl.9-3-1625.Geh m.Perk van Goslinga.Geen kinderen.

c): Eyso;grietm.v. Stell.Westeynde 1624-1639; daarna van Stell.Oosteynde.Geh.m.?

uit dat huwelijk o.a.:

Hylck van Lycklama,verm.1640 Stemkoh.Stell Oosteynde in Oldeberkoop Nrs.17,19,2[illegible] (deels),28,en in Elsloo Nr.22. Geh.m. Jr.Ulbo van Aylva

d): Jantje;geh.m. Idzardt van Solckema.

e): Aaltje

5.GRIFTJE EYSESdr.;overl.1605.Geh.m. Pier Lyckles (broer van Meyne Lyckles,onder 4);overl.161[illegible]

Uit dit huwelijk:

a): Lubbert Piers

b): Jan Piers

c): Lyckle Piers

alle 3 verm. 30-12-1617 in Overdr. en Testar v.Schout-ambt Steenwijk,Reg.Nr.148. Lyckle P[illegible] verm. als secr.v. Stell.Oosteynde 1619.Overl 1619.Was geh.m. Sipke Sjoerdts Jelckema,verm Stemkoh.Stell.Oosteynde 1640 in Makkinga Nr

Uit dit huwelijk o.a.:

a):Suffridus,geb.1600;geh.m.Jelcke van Terwisga (zie verder bij II,2)

b):Pier,geb.1601;verm.Stemkoh.Stell.Oosteynde 1640 in Mukkinga,Nrs.8 en 9.
c):Augustinus,geb.1603

II: JOHANNES EYSES (óók genoemd Johannes Willems);geb.ca.15 verm.1581-1609 grietm.v. Stell.Oosteynde.Overl. Oldeberkoop 10-3-1609.Was geh.m. Jelcke Stynth ama.
Uit dit huwelijk:
EYSE JANS,die volgt III.

II A:GOOSSEN MERCKS;verm.10-9-1632 Reg.v.Ovendr.en Testam. schout-ambt Steenwijk.Overl.vóór 1640.
Geh.m. Wypke Meyntedr.,verm.als weduwe van Gooss Marcks van Terwisga in Stemkoh.v.Stell.Oosteynde in 1640.
Uit dit huwelijk o.a.:
a): MERCK GOOSSEN,die volgt III A.
b) Bontje van Terwisga;geh.m.1:Hendrik Rutgers,ove in 1670; 2: met Vincentius Gaeles; b de overl. vóór 1698.

II B:ASSE SYRCKS;geb.1603.Overl.1640.Geh.m.?
Uit dit huwelijk o.a,:
EYZO ASSES,die volgt III B.
Jetse Asses, jong overl.
Antje Assesdr.

III: EYSE JANS,geb.ca. 1585;verm. Anno 1600 student rechten in Franeker;1610 subst.grietm.v.Stell.Oosteyn in 1623 grietman.Overl.en begr. Oldeberkoop i 1623. Was geh.m. Harmentje Stevens.
Uit dit huwelijk:
a): JAN EYSES,die volgt IV
b): Jelcke;geb.1616;test. 20-1-1688;overl.16-6- 1690.Was geh.m. Suffridus Lycklama à Nijeholt.Geen kinderen.(Zie ook I,5)
c): Antyn,geb.1618;overl.?.Geh.m. Dr.Albertus Ba- rels geb. 1610 te Oosterwolde (Zie ook b BARELS).
d): Zwaantje,geb.tussen 1619 en 1624;overl.vóór 27 11-1678.Geh.m. Claes Michiels (later: Mr. Nicolaus) van Heloma,geb.Heerenve 1622.Ondertr.Heerenveen 31-5-1648.(Zie óók bij VAN HELOMA)
e):Hiltje,geb.tussen 1619 en 1624;test. 9-8-1668, overl.1669.Geh.ca.1650 m.Regnerus Franker te Wolvega geb.1620;overl.21-8-1668 te Ol deholtpade.(Zie verder bij: FRANKENA).

III A:MERCK GOOSSEN;verm. 1632;overl.? Geh.m.?
Uit dat huwelijk o.a.:
a): Wypke;geb.?;geh.m.Hijlcke Wierda,Bijzitter v. Doniawerstal,verm.als voogd over zijn k deren bij Wypke Marcks Gosses,in 1698 .
b): GOOSSEN MARCUS,die volgt V.

III B: EYZO ASSES;geb.1640.Overl.25-2- 1710.Geh.m.Acke Jans van Donkerbroek op 6-4-1676.Zij overleed op 29-1-1684
Uit dit huwelijk o.a.:

a) Jantje Eysendr.,overl.1677
b) ASSUERUS,die volgt V A
c) Jan Eyses,geb.1682,overl. 1693.

IV: JAN EYSES,geb.vóór 1616;overl.vóór 1640.Zijn weduwe verm stemkoh.v.Stell.Oosteynde van 1640 als eigenaa van Oldeberkoop Nr.20.

V: GOOSSEN MARCKS (MARCUS);geb.ca. 1661;verm.1728 oud 68 j Overl.vóór 1748. Geh.m.?
Uit dat huwelijk o.a.:
Marcus Goossen van Terwisga .

V A: ASSUERUS,geb. 4-7-1678.Geh.28-6-1707 m. Sybrich van Liauckama.Overl.5-11-1714.In 1728 is de weduw van Assuerus van Terwisga eigenaar van Donker broek Nr.9.

B. BARELS.

De herkomst dezer familie is onbekend.Elders (zie blz.9 e.v hebben wij de hierover bestaande opvattingen besproken.Wij va gen hier aan met de eerste van deze familie,die wij in 1640 in Stellingwerf-Oosteynde als grondbezitters aantreffen in de stemkohieren van dat jaar:

I: AERNT BARELS;geb.?,overl.? Verm.Stemkoh.Stell.Oosteynde 1640,als eigenaar van Oosterwolde Nrs.16,17 en 44;Vochtele Nrs.7 en 14;Makkinga Nr.4.
Geh.m. Magdalena van Terwisga (zie I,2,b).
Uit dit huwelijk o.a.:
a): Albertus,die volgt II.
b) Marcus,geb.1627,overl.25-9-1714 te Oosterwolde.Geh.m.Christoffertje Lunsingh
Uit dit huwelijk o.a.: Magdalena (ook: Helena genoemd);geh.m. H.Mezeroy;verm. stemkoh.Stell.Oosteynde 1728 als weduw Mezeroy,eigenaar v. Makkinga Nr.4,
Elizabeth Barels,geh.m. Kapt.Luit. Jac Brouwer,geb.1651.Uit dat huwelijk:
Christoffertje Brouwer;geh.m. Gijsbertu Gasinjet.
c) Bartha Barels;geh.m. Joh.van Echten.Uit d huwelijk o.a.:
Sybrand van Echten,verm.Stemkoh. Ste Oosteynde 1698 in Oosterwolde ei genaar van Nr.24 en Vochtele Nr.

II: ALBERTUS
(later Dr.ALBERTUS BARELS),geb. 1610,overl.?.
Geh.m. Antyn van Terwisga in 1653 (Zie III
Uit dit huwelijk:

III: AERNT BARELS II,geb. 3-1-1655;overl.1702.Geh.m. Barbe Ketel,geb. 25-12-1654 te Diever.Overl. al daar 1694.Gehuwd 1-7-1683.
(Zie ook bij KETEL)
Uit dit huwelijk:
1.ALBERT,die volgt IV

2.Richard;overl.1719;verm. met vorige in Consignatiën Oldemarkt 1719
3. ???
4.Antyn (Anna),geb.9-11-1685;geh.m. Harmen (Harmannus)van Loon op 2-5-1706.Zij overleed te Steenwijk 21-12-1707. (Zie ook bij VAN LOON)
uit dit huwelijk:
ANNA BARBERA VAN LOON,geb. 7-12-1707. (Zie verder bij HUBBELINK)
5.Berent,gedoopt 1694 te Diever.Overl. jong.

IV: ALBERT BARELS,geb.?;overl.vóór 1728;geh.m.? Verm.in Consignatiën Oldemarkt 1719,als erfgenaam van zijn broer Richard (III,2) en zijn Meuje Femmegien Ketel.
~~geen~~ kinderen. ? Geh ? ...

? Arnold Barelts, gd 7-3-1650 overl. 19-1-1703.

C. HUBBELINK.

Familie-wapen,volgens beschrijving van J.A.Feith in "Grafschriften in Stad en Land,blz. 426:
"gedeeld,a.doorsneden,boven 3 sterren,1,2.beneden: een adelaarsklauw,b.een faas". (faas = dwarsbalk)

De eerste dezer familie,die wij tegenkomen is,zoals blijkt uit zijn inschrijving als student theologie in Groningen (Album Studiosorum Academiae Groninganae,d.d. 11-9-1690:Westerwoldensis) afkomstig uit Westerwolde.

I: IOHANNES CONRADUS HUBBELINK,geb.ca.1674;stud.theol. Groningen 11-9-1690;predikant Winschoten 1699- 1739.Overleden Winschoten 1 september 1739,oud 65 jaar.
Was geh.m. JO(H)ANNA KETEL van Peize op 30 april 169
Uit dit huwelijk gedoopt te Winschoten:
1.Gesina Anna,17-5-1700
2.Margreta 31-3-1702
3.ALBERT 14-11-1704,die volgt II.
4.Pier 30-4-1706
5.Richard 22-3-1709
6.Jan Conraad (IOHANNES CONRADUS II),20-2-1711;stud.theo Groningen 13-9-1728;predikant Metslawier 173 tot eind november 1736;Wolvega 4-12-1736 tot oktober 1740.Winschoten 1740 (na overl. v.zijn vader) tot zijn overlijden op 4 maart 1757.
In 1753 wordt hij één der curatoren over de nagelaten weeskinderen van zijn broer Albartua.

II: ALBERT (ALBARTUS) HUBBELINK;ged.Winschoten 14-11-1704; stud.philol. te Groningen 21-10-1719.Gehuwd - procl.Winschoten 25 maart 1725,bevestigd te Oldeberkoop op 15 april d.a.v. - met Juffr.Anna Barbera van Loon van Steenwijk,"nu tot Oldeberkoop in West Vrieslandt",dochter van Anna Barels en Harmen van Loon te Steenwijk. (Zie ook bij BARELS en bij VAN LOON).

Albartus Hubbelink overleed ca.3 augustus 1755
Uit dit huwelijk werden te Oldeberkoop geboren:

1.Johanna Geziena;1727 (Zie bij WILLINGE)
2.Anna,tussen 1728 en 1730;geh.m.Ds.Elias van de Ley op 14 mei 1752
3.Albert,15 juni 1731,die volgt III a.
4.Albertina,gedoopt 20-9- 1733 te Oldeberkoop;overleden vóór 1739.
5.Jan Conraed,ged.26-1-1736,die volgt III b.
6.Egbertus,ged. 19-1-1738;overl.vóór 1739
7.Harmannus,ged.9-6-1739;overl.zelfde jaar.

III a:ALBERT HUBBELINK - zich noemende ALBERT BARELS VAN HUBBELINK,geb.15 juni 1731;overl. 11 maart 1758.
Was geh.m. Hermine Johanna Rijpma op 22 juli 1755.Zij hertrouwde in 1759 met Jan Willinge (Zie bij WILLINGE). Geen kinderen.

III b: JAN CONRAET (JOHANNES CONRADUS III),ged. 26 januari 1736;stud.jur. te Groningen 12-9-1753.
Was geh.m. Catharina Wijnsma ???.Overl. ?
Uit dit huwelijk:
IV: ALBERT HUBBELINK, geb.?;stud.jur.te Groningen 10-9-1776 en idem te Franeker 17-9-1778.
Overl. vóór 1790.

D. FRANKENA (VAN FRANCKENA).

De oudste generatie bestaat uit 2 broers en 1 zuster:
I,1: Reinder Frankena,geh.m. Jelske Matthijsdr.
2: Abel(us) Frankena
3: Johanna Frankena
II: kinderen van I,1:
1:JOHANNES FRANKENA;verm.Coevorden 1648 en 1651 als keurnoot;burger van Coevorden sinds 23-3-1664.
Geh.m. Anna Krull,dr.v. Arnold Krull,schult van Dalen;samen vermeld 30-4-1661
Uit dat huwelijk:
ARNOLD FRANKENA;van 23-1-1689 tot 5-3-1689 Verwalter-schulte van Diever en Wapserveen voor de minderjarige Richard Ketel (Zie bij KETEL); heeft ook gefungeerd als verwalter in Beilen 1670-1678 en opnieuw 8 juni 1691.In 1692-1694 is hij nogmaals verwalter.Hij is schulte van Coevorden en Schoonebeek,o.a. op 16 mei 1696 en 26 maart 1699.Hij overleed vóór 20-7-1699.
2:ANNA FRANKENA
3:MATTHYS FRANKENA,geh.m. Anske Lycklama
4:HENRICUS FRANKENA
5:FRANCKE REGNERI FRANKENA;secr.v.Stell.Westeynde;geh.m. Anti Hansdr.
Uit dit huwelijk:
III:REGNERUS FRANKENA,geb.Wolvega 1620;overl.op 48-jarige leeftijd op 21 augustus 1668;begr.Oldeholt-

pade.Geh.m.Hiltje van Terwisga ca.1650.Zij overleed in 1669.(Zie bij TERWISGA III,e).

Uit dit huwelijk:

1.MATTHIJS,geb.1651;overl.op 18-jarige leeftijd, toen hij student was in Franeker,op 1 augustus 1669.Ongehuwd.

2.JOACHIMUS (JOCHEM),geb.ca. 1652;overl.vóór 1736 Ongehuwd.Verm.Stemkoh.Stell.Oost- en Westeynde in 1698 en 1728

3.HARMINA (HARMIJNTJE);geb.ca.1652;overl.12-1-1728 te Noordwolde.Begr.Oldeholtpade. Geh.1: m. Saco (Zacheus) van Heloma,in 1672 (Zie verder bij VAN HELOMA); 2:m.PIETER KETEL,schulte van Diever en Wapserveen,na 23-4-1679 en vóór 18-5-1681 (Zie ook bij KETEL). Test. 14-5-1721.

Uit haar 1ste huwelijk:

TJEERD VAN HELOMA,geb.1673;overl.1721 (Zie bij VAN HELOMA)

4.ANNA FRANKENA,geb.?;overl.18-10-1739.Test. 1-11-1738 te Oldeberkoop.Ongehuwd.

Zij is de laatste der Frankena's in Coststellingwerf.Haar bezittingen vermaakt zij aan de kleinkinderen van haar zuster Harmijntje (d.z. de kinderen van Tjeerd van Heloma) en de nakomelingen van Antyn Barels (d.z. de kinderen van Anna Barbera van Loon.(Zie ook bij HUBBELINK).

E. VAN HELOMA.

I: Tjaerd Tjaerds;geb.ca.1547

II:Michiel Tjaerds;geb.1577,overl.1622.Secr.v. Schoterland.

III:Tjaerd Michiels;overl.1657.Geh.m.Froukje Teijens op 19-4-1646,geb.1620.

Uit dit huwelijk o.a.:

Saco ,die volgt IV.

III b: Pieter Michiels

III c: Claes Michiels (later: Dr.Nicolaus);geb.Heerenveen 1622;overl.1689. Geh.1: m. Zwaantje van Terwisga van Oldeberkoop (Zie bij TERWIGA IV,1),ondertr.Heerenveen 31-5-1643.Geen kinderen. Geh.2:m.Antje Bonnes

IV: SACO (ZACHEUS) VAN HELOMA;gedoopt Heerenveen,Jonkehuis,9-6-1650.Overl.1676. Geh.m. HARMINA VAN FRANCKENA (Zie bij FRANKENA III,3).

Uit dit huwelijk:

V: TJAERD (TJEERD) VAN HELOMA;gedoopt Leeuwarden 15-8-1673;verm.Stemkoh.1698 Aengwirden,Haskerland en Stellingwerf-Oosteynde;overl. op 22-7-1721.Begraven Oudeschoot.

Geh.Ooststellingwerf,h.Den Noord 10-8-1695
m.Siccomina van Boekholt,dr.v.Sicco van Bo
holt,overl.vóór 28-10-1767 te Noordwolde.
Uit dit huwelijk (alle kinderen zijn gedoopt t
Heerenveen;de gegeven data zijn die van d
doop);
1.Harmina,24-7-1696;overl. 1696
2.Saco, 15-8-1697; overl.1697
3.Saco Regnerus,28-8-1698;overl. jong
4.Sicco Nicolaus,23-7-1700;overl.1706 of '0
5.MATTHIJS,23-3-1702.Overl.17-3-1768.Vaand
in Comp.Van Vierssen 1728;Luit. in Com
Van Merwede 1732;Kapt.Lt.1736; in 1738
in Regt. Overste Fegelyn van Claarberg
kapitein 1745,Majoor in Regt.Van Glin-
stra 1751;idem in Regt.Van Aylva van
1757-1763.Verm. in Staten van Oorlog
1750-1763;in Extra-ord.Staten van Oorl
1764-1763.Overl. maart 1768 te Noord-
wolde.Geen kinderen.
6.HILTJE,3-2-1704;verm.Noordwolde in 1730.Ov
leden aldaar vóór 28-10-1767.
7.HARMINA,4-7-1706.Overl.te Mantgum 21-1-174
Trouwde aldaar 3 nov.1737 m. Ds.Henri-
cus Wilhelmus COUTTIS,geb.Doesburg in
juli 1702.Predikant te Haskerhorne 173
te Mantgum 1736, emeritaat 1777.Overl.
Dronrijp 21 dec. 1786.
8.NICOLAUS,die volgt VI
9.ANNA,3 juni 1711.Overl.vóór 1753.Trouwde t
Elsloo 1 sept.1743 m. Willem MEEKHOFF,
luit.inf. in Comp. Van Merwede 1737.
Ontsl. vóór 1753.Overl.vóór 24 sept.
1774.Hij hertrouwde te Leeuwarden op 2
maart 1753 m. Lucia Siderius.

VI:NICOLAUS VAN HELOMA ("neeff Claes" bij Anna Frankena
ged.2 juni 1709.Vervener in Weststelling-
werf en Drente;secretaris van Schoterland
1764-1774.Overl.(verdronken in de Heloma-
vaart) 22 okt.1774.Begr.te Oudeschoot.
Trouwde te Wolvega 22 juni 1752 m. Anna Ma
ria de Jongh,letterkundige,geb.Amsterdam
30 nov.1724;overl.Heerenveen,h.Voormeer,1
aug.1760;begr.Oudeschoot.
Uit dit huwelijk:
1.Tjaart van Heloma,geb.Wolvega 5 sept.1753;ge
aldaar 9 nov.d.a.v. Vervener in samenwe
king met zijn broer Marcus (zie VII);se-
cretaris v.Schoterland 1774-1795,etc.et
Overl.'s-Gravenhage 17 jan.1798.Geen ki
deren.

2. Marcus,die volgt VII.

VII: MARCUS VAN HELOMA,geb.Heerenveen,h.Voormeer,1 nov
1755;ged.ald. 9 nov.d.a.v. Vervener in sa-
menwerking met zijn broer Tjaart.
Volmacht ten Landdage van Friesland wegens
Opsterland uit de stand der Eigenerfden va
1778-1788;Commies van 's Lands Gemeene Mid
delen in het kwartier Zevenwolden ter stan
plaats Oldeberkoop 1789-1796;Drost in het

4de Drostambt van Friesland (omvattende: Aengwirden,Schoterland en Weststellingwerf) 1805.Overl. Heerenveen,h.Voormeer 29 oktober 1805.Begr. Oudeschoot.
Geh. 2 maal.

Kinderen o.a.: (uit zijn 2de huwelijk):
Nicolaus ,geb.H'veen,h.Voormeer 25 juni 1798;overleden Arnhem 16 sept. 1879.
Marcus,geb.H'veen,h.Voormeer 23 jan.1806, overl. Heerenveen 18 sept.1885.

etc.,etc.

F. KETEL (Ketell of Ketels)

Evenals in de voorgaande fragmenten,beperken wij ons tot dat gedeelte der genealogie,dat voor ons onderwerp van belang is,en verwijzen voor het overige naar het uitvoerige artikel van W.Wijnaendts van Resandt "Het Geslacht Ketel van Hackforth" in De Nederlandse Leeuw, Jaargang 1923,kolommen 273/284.
Wij beginnen derhalve met de eerste der familie Ketel, die schulte was van Diever en Wapserveen:

I: Berent Ketel;geb.ca.1560;schulte van Diever en Wapserveen 1612-1625.Hij was gehuwd met Harmanna (Harmke) Arents,die nog in 1633 genoemd wordt als zijn weduwe.

Uit dit huwelijk o.a. de oudste zoon:

II: Helmich Ketel;verm.schulte in 1629 en 1639;overl. 1642.Hij was geh.m. Barbera (van) Slotboom(s) dr.v.Richard Slotboom,schulte van Paasloo en Oldemarkt 1600-1612.

Uit dit huwelijk 8 kinderen,o.a.:

1.Femmegien Ketel (later vermeld als Meuje Femmegien)
2.Richard Ketel,die volgt III.

III:Richard Ketel;volgde zijn vader op als schulte in 1642 en bleef in die functie werkzaam tot zijn overlijden in 1660.
Hij was geh.m. Juljen (ook:Jurjen) Piers,die in 1678/79 nog wordt vermeld als "de weduwe scultinne" van Diever.

uit hun huwelijk:

IV;1: Pier Ketel,geb.ca.1652;overl.23-5-1688.In 1660 door Ridderschap en Eigenerfden van Drente voorgedragen als schulte van D.en W. Hij was gehuwd 1: m.Gesina Tijmans,geb. 11-1-1655, overl.23-4-1679. 2: m.HARMINA FRANKENA,weduwe van SACO VAN HELOMA (zie ook bij FRANKENA en VAN HELOMA).

Uit zijn eerste huwelijk o.a.:

1:Anna Barbera,ged.Diever 25-12-1679,geb.in 1678.

2.Richard,die volgt V.

IV,2:BARBARA KETEL,geb.Diever 25-12-1654,overl.Oldeber koop 15-7-1694. Geh.m.AFRNT BARELS II (zi ook bij BARELS).

V: Richard Ketel;volgde zijn vader op in 1688.Tijdens zij minderjarigheid trad op als Verwalter Arnold Frankena (Zie bij FRANKENA).Richard overleed vóór 21-3-1713,op welke dag de nominatie wer opgemaakt voor het vacante schulte-ambt. Zijn zoon

VI: Pier Ketel kreeg zijn aanstelling als schulte van Ridderschap en Eigenerfden op 21-3-1713.Zijn oo Lambert Wijntjes trad op als verwalter tijdens zijn minderjarigheid.Hij was schulte van 1713 - 1737,in welk jaar hij overleed.

G. MEZEROY.

I: Gerck Mezeroy;chulte van Roden en Roderwolde tusse 24-4-1642 en 17-5-1661

II:Rudolph Mezeroy;tekent als schulte o.a. 15-5-1662 27-5-1668,en wordt als overleden vermeld op de rechtdag van 3-8-1669

III:Lambertus Mezeroy;is reeds in functie als schulte van Roden en Roderwolde op 29-3-1669,en wegen "lijvesswachheit" wordt hem op 17-3-1685 als adjunct toegevoegd zijn zoon:

IV:Theodorus Georgius Mezeroy;eerst adjunct,en tekent als schulte na zijn vaders dood,ca. 29-3-1686 en 28-9-1688.Overleden kort vóór 5-3- 1689,o welke dag Drost en Gedeputeerden aan Ridder-schap en Eigenerfden voorstellen als schulte

IV,a: Hendrik Mezeroy,zijn zoon,in plaats van zijn over leden broer;schulte 5-3-1689,overl. 1728. Genoot "in gewone zaken" de steun van zijn zoon Lambertus als verwalter.

V: Lambertus Mezeroy,zoon van de vorige;benoemd door Ridderschap en Eigenerfden op 15-3-1718.

H. WILLINGE.

I : Dubbelt Willinge;geb.1627.Lid Gedep.St.v.Drente.O verl.1697.Geh.m.Anna Tijmans)zie ook KETEL) geb.1655,overl.1704.

Uit dit huwelijk o.a.:

II: Jan Willinge;geb.25-11-1685.Schulte v.Norg.Aanste ling op 12-3-1695.Overl.Peize 23-1-1771 In 1718 geh.m.Margaretha Crans,geb.Gron gen 1693.

Uit dit huwelijk o.a.:

III,a: Ludolf Jan Willinge;geb.Peize 26-10-1721.Schult van Norg.Aanstelling 24-3-1741.Overl.Oldeb

koop 12-2-1803.Op 22-6-1754 geh.m.Johanna Geziena Hubbelink,geb.Oldeberkoop 1727; overl.ald.10-7-1760.(Zie ook HUBBELINK).

Uit dit huwelijk:
1:Jan Willinge;jong gestorven
2:Jan Albert,die volgt IV.

III,b:Jan Willinge,geb.Peize 6-12-1731.Aanstelling als schulte van Norg op 19-3-1744 en bleef die functie werkzaam tot zijn overlijden in 1794.Hij was gehuwd met Hermine Rijpma,weduwe van Albert Barels van Hubbelink,in

IV:JAN ALBERT WILLINGE (Mr),geb.Oldeberkoop 21-6-176(overl.ald.31-1-1839.Grietman van Ooststellir werf 1815-1839.Geh. op 4-1-1784 m. Taad Wige geb.Franeker 1756;overl.Oldeberkoop 9-8-183? Geen kinderen uit dit huwelijk. (Zie ook bij V Taad Wigeri was een dochter van Elias Wigeri geb.Wolvega 2-2- 1730,waar zijn ouders :Broe Wigeri en Geertruida Clarenberg het landbouw bedrijf uitoefenden.Elias werd in 1747 burger van Franeker,waar hij op 2-10-1755 benoemd werd tot hoogleraar in de rechten.

V: Jan Hendrik Willinge (Mr);een zoon van een andere broer van Ludolf Jan (Berend Tjassens);geb. te Gieten 1772.Griffier Rechtbank Assen.Overl. ald 1813.Geh.m. Trijntje Tonckens,geb.Norg 1786,over Meppel 1829.

Uit dit huwelijk o.a.:

GEZIENA WILLINGE,geb.Assen 1805,overl.Oldeberkoop 1860.
In 1828 geh.m. dr.Lambertus Petrus Prins,geb Dwingelo 1799,overl.Oldeberkoop 1858.Arts te Wolvega en Oldeberkoop.

Toen Mr.Jan Albert Willinge (IV) stierf,kinderloos,werd Geziena Prins-geb.Willinge in zijn testament tot zijn universele erfgenaam benoemd.
Uit dit huwelijk:
De latere familie WILLINGE PRINS.

I. VAN LOON.

Er zal ongetwijfeld wel ergens een uitvoerige genealogi bestaan van deze wijdvertakte familie.Aangezien dat voo ons doel niet van belang is,hebben wij dit niet verder nagegaan,en het gelaten bij de enige van de familie,waa mee wij te maken hadden,en zijn vader:

I.Willem van Loon - later lijfarts van Koning-Stadhoude Willem III;was geh.m. Albertina Kiers.
Uit dit huwelijk o.a.:

II.Hermannus van Loon (Harmen);geb.1677.Schout van Wanneperveen,Dinxperveen en Zwartsluis in 1699; van Steenwijk,Steenwijkerwold en Scherwolde in 170 Hij was ook burgemeester en thesaurier der stad Steenwijk.Hij overleed te Steenwijk op 4 november 1719.

Hij was gehuwd met Anna Barels van Oldeberkoop; o
dertrouw te Steenwijk 11 april 1706.(Zie ook bij
(BARELS).
Uit dit huwelijk:
ANNA BARBERA VAN LOON;geb.7 december 1707.(Zie ver
bij BARELS en bij HUBBELINK).

(Het wapen van Van Loon:
in zwart een zilveren latijns kruis en
een zilveren zespuntige ster boven elkaar
geplaatst).

J. LUNSINGH.

De familie Lunsingh,of - zoals de naam ook wel word
geschreven Lunsche - is een oud Drents schulte-ge-
slacht,afkomstig uit Norg,Roden,e.o.

I. Jochem Lunsingh,te Westervelde (bij Norg) is in 1638 Ette
voor het Dingspil Noordenveld.
Wij kennen twee kinderen van hem:

1. Christoffertje Lunsingh,die was gehuwd met Mar-
cus Barels te Oosterwolde (Zie bij BARELS,I,b)
2. Warmolt Lunsingh;gedeputeerde en rentmeester van
het Stift Dikninge (het voormalige klooster van
Ruinen).
Deze was gehuwd met Henryca van Hoyssum,over wie
ARENT BARELS (Ette wegens Dieverdingspil) momber
(d.i.voogd) was,blijkens een stuk d.d. 23 novembe
1706.(Zie Nieuwe Drentse Volks Almanak 1910,blz.
190-201).

Bronnen en Litteratuur.

De Rijksarchieven van Friesland,Drente en Overijssel.
(Stemkohieren Floreenregisters en Reëeloohieren
van Ooststellingwerf,Doopø en Trouwregisters van
Ooststellingwerf,Winschoten,Steenwijk,Diewer,Zwolle)
Weesboek Ooststellingwerf (O 16)
Register van Overdrachten,Testamenten,etc., van het
Schout-Ambt Steenwijk
Consignatiën Oldemarkt
Rekeningen van de Ontvander der Collaterale Succesśie
in Drenthe
Testamenten Jelcke Terwisga,Hiltje Terwisga en Reg-
nerus Frankena en Anna Frankena (R.A.v.Fr.)
Gemeente archief Ooststellingwerf: Floreenregister
van 1818
Diakonie-boeken N.H.kerk van Appelscha(1730-1812)
Album Studiosorum Academiae Franekerensis
Album Studiosorum Academiae Groninganae
Stamboek van de Friesche Adel
Genealogische en Heraldische Bladen
Nederland's Patriciaat,Jg.23,1937 (Van Heloma)
De Nederlandsche Leeuw,Jg.1923 (Ketel)
Nieuwe Drentse Volks Almanak,1902,1910,1913,1917,1922
De Enoyclopedie van Friesland(Elsevier 1958)
Friesch Woordenboek,Waling Dijkstra
Mr.Bloys van Treslong Prins: Genealogische en Heraldi-
sche Gedenkwaardigheden in en uit de kerken van Overijssel
Mr.W.B.S.Boele: Friesłands Hoogeschool en het Rijks-
Atheneum te Franeker (Leeuwarden 1879)
Dr.K.Bouwer:Cultuurlandschapsvormen aan de Westzijde
van het Drents Plateau (Diss.Gron.1970)
W.van Duinkerken: Sinds de Reductie in Stad en Lande
J.A.Feith:Grafschriften in Stad en Lande
I.H.Gosses:De Organisatie van Bestuur en Reohtspraak in
de Landschap Drenthe (1941)
Jhr.B.M.de Jonge van Ellemeet: Het Cartularium van de
St.Clemenskerk te Steenwijk (Archief van het Aartsbis-
dom Utrecht,dl.45)
W.de Jong; "Appelscha" (Fryske Plaknammen Nr.X)
G.Mulder: Diverse artikelen over Ooststellingwerfse
onderwerpen als:toponomie,groot-grondbezit.geschiede-
nis,eto. in Driemaandelijkse Bladen ,Uitg.Sasland
1968/4; 1969/3;1971/1;1972/1;1972/3;1972/4,1973/3)
Dr.J.Naarding: Stellingwerfse Toponiemen(Fryske Plaknam-
men Nr.X)
Dr.B.Oosten:Een Veenpolderbevolking (diss.Amsterd.1947)
T.H.Oosterwijk:De Vrije Natie der Stellingwerven (Assen
1952)
Dr.T.H.Oosterwijk: Geschiedenis der Ooststellingwerfse
Dorpen (niet in druk uitgegeven,gestencilde bundel op-
stellen versohenen in De Nieuwe Ooststellingwerver 1957)
J.H.Popping: Schetsen uit de Geschiedenis van Ooststel-

werf (Oosterwolde,1903)
K.Bosje en J.J.Spahr van der Hoek: Oldeberkoop (Uitg. Fryske Akademy Nr.411;1970)
Mr.W.W.Wiohers Wierdsma: Geschiedenis van het Administratief Toezicht op de Lage Verveeningen in Friesland (Leiden,1885)
Jhr.Mr.E.B.F.F.Witters van Hoogland: Bijdrage tot de Genealogie van het geslacht Lewe)
W.Wijnaendts van Resandt: Het Geslacht Ketel van Hackforth.(Ned.Leeuw 1923)